Edgar Allan Poe

Öyküler

epsilon

Edgar Allan Poe

Öyküler

epsilon

Edgar Allan Poe
Öyküler

SEÇME ÖYKÜLER / EDGAR ALLAN POE

Dünya Yazarlarından Seçme Öyküler 12
ISBN 975 331 153-2

Çeviri: Mehmet Harmancı
Yayına Hazırlayan: Meltem Erkmen
Düzenleme: Gülen Işık
Kapak Resmi: Heino Naujoks

YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 12280

Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık
Davutpaşa Cad. No: 123 Kat: 1 Topkapı-İst
Tel: (0212) 482 99 10 (pbx)
Fax: (0212) 482 99 78

Yayımlayan:
Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.
Osmanlı Sk. Osmanlı İş Merkezi No: 18 / 4-5 Taksim / İstanbul
Tel: 0212.252 38 21 pbx Faks: 252 63 98
İnternet adresi: www.epsilonyayinevi.com
e-mail: epsilon@epsilonyayinevi.com

Edgar Allan Poe
Öyküler

Çeviri
Mehmet Harmancı

epsilon®

GEVEZE YÜREK

Doğru! Çok ama çok sinirliydim ve hâlâ da öyleyim; ama deli olduğumu da nereden çıkarıyorsunuz? Hastalık duyularımı keskinleştirmişti, onları yok etmiş ya da köreltmiş değil. Ve hepsinin üstünde de işitme duyum güçlenmişti. Yeryüzünde ve cennetteki her şeyi duyuyordum. Ve cehennemdeki pek çok şeyi de. Öyleyse nasıl deli olabilirim ki? Dinleyin! Dinleyin ve görün hikâyenin tümünü ne kadar sakinlikle ve sağlıkla anlatacağım sizlere.

Fikrin beynime ilk nasıl girdiğini söylemek imkânsız; ama bir kere oraya yerleşti ve gece olsun gündüz olsun bir daha peşimi bırakmadı. Elde etmek istediğim bir şey yoktu. Tutkudan eser yoktu. Yaşlı adamı severdim. Bana karşı bir haksızlık yapmamıştı. Bir kere olsun hakaret etmemişti. Altınlarını istemiyordum. Bence tek neden gözüydü, evet evet, mutlaka oydu! Gözlerinden biri bir akbaba gözüne benziyordu –üzerine bir tabaka inmiş olan soluk mavi bir göz. Göz bana baktı mı, kanım buz kesiyordu ve ben de –ama çok yavaş olarak- yaşlı adamın canını almaya, böylece o gözden sonsuza kadar kurtulmaya karar vermiştim.

Burası önemli işte. Siz beni deli sanıyorsunuz. Deliler hiçbir şey bilmezler. Ama siz bir de beni görecektiniz. Nasıl akıllıca davrandığımı, nasıl tedbirli olduğumu, nasıl bir öngörüşle, nasıl bir ikiyüzlülükle çalıştığımı görecektiniz! Yaşlı adama hiç olmadığı gibi iyi davrandım kendisini öldürmeden önceki hafta içinde. Ve her gece, saat gece yarısına yaklaşırken, kapısının mandalını kaldırıp kapıyı hafifçe ama çok hafifçe araladım. Başımı sokabileceğim zaman da dışarı hiç ışık sızdırmayacak kadar her tarafı kapalı bir feneri, ardından kafamı içeri sokuyordum. Başımı ağır ağır oynatıyordum yaşlı adamın uykusunu bozmamak için. Hah! Bir deli bu kadar akıllı olabilir miydi? Ve sonra, başım odaya iyice girince feneri dikkatle (fenerin menteşeleri gacırdardı çünkü) çok büyük bir dikkatle açıyordum bir tek ışık huzmesi o akbaba gözüne düşene kadar. Bunu yedi uzun gece yaptım –ve hemen hemen her gece, gece yarısına

yakın bir saatte- ama göz hep kapalıydı; işi yapmak imkânsızdı bu nedenle; işi yapamıyordum, çünkü beni öylesine çileden çıkaran şey yaşlı adam değil, onun o Kem Gözüydü. Her sabah gün ışıyınca büyük bir yüreklilikle odaya giriyor, onunla çekinmeden konuşuyor, neşeli bir sesle adını söylüyor, geceyi nasıl geçirdiğini soruyordum. Gördüğünüz gibi her gece saat tam on ikide uykudayken kendisine bakmakta olduğumu anlaması için çok bilge bir yaşlı adam olması gerekirdi.

Sekizinci gece kapıyı açmakta her zamankinden biraz daha dikkatli davrandım. Bir saatin yelkovanı bile benim elimden daha hızlı hareket ederdi. O geceden önce kendi gücümün, kendi aklımın sınırlarını böylesine hissedememiştim. İşte oradaydım, kapıyı ağır ağır açıyordum ve o benim gizli düşüncelerimi ya da emellerimi rüyasında bile göremiyordu. Bu fikir beni neredeyse kıs kıs güldürecekti; ve belki de o beni duydu ki sanki irkilmiş gibi yatağında birden kıpırdandı. Benim geri çekildiğimi sanabilirsiniz –ama hayır. Odası zifiri karanlıktı (çünkü hırsız korkusuyla pancurlar sıkı sıkı kapatılmıştı) ve bu yüzden onun kapının aralandığını göremeyeceğini biliyordum. Bunun için de yavaş yavaş açmaya devam ettim.

Başımı içeri sokmuş, tam feneri açıyordum, tam parmağım teneke kapağına değmişti ki yaşlı adam birden yattığı yerde doğruldu ve “Kim var orada?” diye seslendi.

Ben hiç kıpırdamadan durdum ve ağzımı açmadım. Bir saat boyunca kılımı bile kıpırdatmadım, ama bu süre içinde de yattığını duymadım. Hâlâ yatağın içinde oturmuş dinliyordu: benim geceler boyunca yaptığım gibi duvardaki ölüm gözcülerine kulak dikiyordu.

Bir süre sonra hafif bir inilti duydum ve bunun ölümcül korkunun iniltisi olduğunu anladım. Bu bir acının ya da üzüntüsünün iniltisi değildi –ah, hayır!- Bu insanın ruhu dehşetle dolduğunda ta içinden kopan o boğuk sesti. Pek çok gece, tam da gece yarısında, bütün dünya uyurken bu ses benim de göğsümden yükselmiş, o korkunç yankısıyla beni şaşırtan korkuları daha da derinleştirmişti. Onu iyi tanırdım. Yaşlı adamın neler hissettiğini biliyor, kalbimden gülmekle birlikte ona acıyordum. Yatakta dönmesine neden olan o ilk hafif sesten bu yana uyanık yattığını biliyordum. O zamandan beri içindeki korkular büyüyüp durmaktaydı. Onların anlamsız olduğunu düşünmeye çalışıyor, ama başarılı olamıyordu. Kendi kendine şöyle diyordu: “Bacadaki rüzgârın uğultusundan başka bir şey değil,” “odada

gezinen bir fare olmalı," ya da "bir kere cırcırlayıp susan bir çekirge." Evet, kendisini bu varsayımlarla rahatlatmaya çalışıyordu, ama hepsinin boşuna olduğunu görmüştü. Hepsi boşunaydı; çünkü kendisine yaklaşan Ölüm önüne kara gölgesini düşürmüş ve kurbanını sarmıştı. Görüp duyamıyorsa da başımın odanın içindeki varlığını hissetmesine neden olan şey o farkına varılmamış gölgenin hazin etkisiydi.

Büyük bir sabırla uzun bir süre bekleyip de yattığını duymayınca fenerin kenarını hafifçe, ama çok hafifçe aralamaya karar verdim. Ve açtım –bunu ne kadar yavaş yaptığımı hayal bile edemezsiniz- sonunda bir örümcek ağının teli gibi bir tek incecik ışık aralıktan fırladı ve gidip akbaba gözünün tam üstüne vurdu.

Göz açıktı, hem de ardına kadar açık ve ben ona baktıkça çılgına dönüyordum. Onu tam bir berraklıkla görüyordum –mat mavi ve üzerinde iliklerimi donduran o çirkin perde; yaşlı adamın yüzünü ya da başka bir yerini göremiyordum, çünkü sanki güdüsel olarak ışığı tam da o lanet noktaya doğrultmuştum.

Size sizin çılgınlık sandığınız şeyin duyuların aşırı hassaslığı olduğunu söylememiş miydim? Şimdi de kulağıma bir saatin pamukla sarılı olduğu zaman çıkardığı sesi andıran hafif, hızlı ve kunt bir ses geldi. O sesi de çok iyi biliyordum. Bu yaşlı adamın kalbinin çarpmasıydı. Davulların dövülmesi askere cesaret vermesi gibi bu ses de benim öfkemi kat kat artırdı.

Ama yine de kendimi tutup sesimi çıkarmadım. Soluk bile almaktan çekiniyordum. Feneri hiç kıpırdatmadan tutuyordum. Işığı gözü üstünde hiç titretmeden tutmayı denedim. Bu arada kalbin o cehennemsi tıkırtısı giderek artıyordu. Her an biraz daha hızlı, biraz daha gürültülü takırdamaktaydı. Yaşlı adamın korkusu müthiş olmalıydı! Her an biraz daha artıyordu diyorum anlıyor musunuz, her an biraz daha artıyordu. Size sinirli olduğumu söylemiştim, gerçekten de öyleyim. Ve şimdi gecenin bu yarısında, o eski evin ürkütücü sessizliği arasında böylesine garip bir ses beni de kontrol edemediğim bir dehşete düşürecek kadar heyecanlandırmıştı. Yine de daha birkaç dakika daha kendimi tutup kıpırdamadan durabildim. Ama kalp atışları giderek artıyordu. Kalbinin çatlayacağını sandım. Şimdi de yeni bir korku almıştı beni: sesi komşulardan biri duyabilirdi! Yaşlı adamın saati gelip çatmıştı! Bir çığlık atarak feneri iyice açtım ve odanın ortasına atladım. Adam bir kere bağırdı

–sadece bir kere. Ve bir anda onu alaşağı edip ağır yatağı üzerine çektim. Sonra da işin bu kadarını bitmiş görünce sevinçle gülümsedim. Ama kalp boğuk bir sesle daha dakikalarca atmaya devam etti. Ancak buna kızmamıştım; bu ses duvarın ötesinden duyulmazdı. Sonunda o da kesildi. Yaşlı adam ölmüştü. Yatağı çekip cesedi inceledim. Evet, ölmüştü, taş kesilmişti. Elimi kalbinin üzerine tutup birkaç dakika öylece tuttum. Kalp çarpmıyordu. Ölmüştü. Gözü artık beni rahatsız etmeyecekti.

Beni hâlâ deli sanıyorsanız, cesedi saklamak için aldığım bilgece önlemleri anlattıktan sonra hiç de deli olmadığımı anlayacaksınız. Gece ilerliyor, ama ben çabuk ve sessizce çalışıyordum. Önce cesedi parçalara ayırdım. Başını, kollarını ve bacaklarını kestim.

Sonra odanın döşemesinden üç tahta söktüm, hepsini altındaki boşluğa yerleştirdim. Sonra tahtaları öylesine ustalıkla, öylesine beceriyle yerleştirdim ki, hiçbir insan gözü –hatta onunki bile- bir yanlışlık göremezdi. Yıkayacak herhangi bir şey yoktu –ne bir leke ne de bir kan izi. Çok dikkatli davranmıştım. Hepsini bir leğene akıtmıştım çünkü.

Bu işleri bitirince saat dörde gelmişti ve dışarısı hâlâ gece yarısı kadar karanlıktı. Çan saati çalınca sokak kapısı vuruldu. Kalbim ferah olarak aşağı kapıya açmaya indim –korkacak neyim vardı ki? İçeri giren üç adam büyük bir nezaketle kendilerini polis memuru olarak tanıttılar. Geceleyin komşulardan biri bir çığlık duymuştu; bir kötülük yapıldığı kuşkuları uyanmış, karakola haber verilmişti ve kendileri de evi aramak üzere gönderilmişlerdi.

Gülümsedim –korkacak neyim vardı ki? Beylere içeri girmelerini söyledim. Çığlığı gördüğüm bir rüya sırasında ben atmıştım. Yaşlı beyefendi köye gitmişti. Ziyaretçilerime evi gezdirdim. Her tarafı aramalarını, hem de iyice aramalarını söyledim. En sonunda da onları yaşlı adamın odasına götürdüm. Adamın el sürülmemiş hazinelerini gösterdim. Kendime güvenimin heyecanıyla odaya iskemleler getirdim, yorgunluklarını orada geçirmelerini istedim ve ben de bu kusursuz başarımın verdiği çılgın cesaretle kendi iskemlemi kurbanımın cesedinin yattığı noktanın tam üstüne yerleştirdim.

Memurlar tatmin olmuşlardı. Davranışım onları ikna etmişti. Ben olağanüstü rahattım. Onlar otururken ben neşeli bir tavırla sorularını yanıtlıyordum, onlar da havadan sudan söz ediyorlardı. Ama çok geçmeden sarardığımı hissettim ve artık gitseler diye düşünmeye başladım. Başım

ağrıyordu, kulaklarımda bir çınlama olduğunu sandım: ama polisler hâlâ oturmuşlar, çene çalmaya devam ediyorlardı. Çınlama giderek daha belirginleşti: hem devam ediyor hem de belirginleşiyordu. Bu duygudan kurtulmak için daha serbestçe konuşmaya başladım ama çınlama devam edip belirginleşmeye devam etti. Sonunda sesin kulaklarımın içinde olmadığını anladım.

Artık sapsarı kesildiğim kuşkusuzdu; ama daha rahat ve biraz daha yüksek sesle konuşuyordum. Yine de ses yükseliyordu –elimden ne gelirdi ki? Bir saatin pamukla sarılı olduğu zaman çıkardığı sesi andıran hafif, hızlı ve kunt bir sesti bu! Soluk almakta güçlük çekiyordum, ama memurlar sesi henüz duymuş değillerdi. Daha hızlı konuşmaya, daha yüksek sesle konuşmaya başladım – ama ses de giderek artıyordu. Ayağa kalktım, önemsiz konularda elimi kolumu sallayarak, sesimi yükselterek tartışmaya başladım. Ama ses giderek artıyordu. Hiç gitmeyecek miydi bunlar? Sanki adamların sözlerine öfkelenmiş gibi ayaklarımı vurarak odanın içinde gezinmeye başladım –ama ses giderek artıyordu. Tanrım! Ne yapacaktım şimdi? Öfkeden küplere bindim, bağırdım çağırdım, küfürler yağdırdım! Oturduğum iskemleyi kapıp yerde sürükledim, ama ses hepsinin üstündeydi ve giderek de artıyordu. Daha yüksek –daha yüksek- daha da yüksek! Ve memurlar hâlâ keyifle konuşup gülüşüyorlardı. Onların sesi duymamış olmaları mümkün müydü? Tanrım! Olamaz, olamaz! Duymuşlardı – kuşkulanıyorlardı! Biliyorlardı! Benim korkumla alay ediyorlardı! Bunları düşündüm hep! Ama her şey bu ıstıraptan iyiydi! Bu alay edilmekten iyiydi her şey! O yalancı gülümsemelere daha fazla tahammül edemeyecektim! Çığlıklar atmalıydım ya da ölmeliydim! Ve şimdi –bir daha! Dinleyin bakın! Daha yüksek! Daha yüksek! Daha da yüksek işte!

“Alçaklar!” diye bağırdım. “Kesin bu alayı artık! Suçumu itiraf ediyorum! Kaldırın şu tahtaları! İşte burada, tam burada! Onun o çirkin kalbinin vuruşlarıdır bu duyduklarınız!”

AMONTİLLADO FIÇISI

Fortunato'nun binlerce, kez beni kırmasına elimden geldiğince dayanmışımdır, ama hakarete başladığında intikam almaya yemin ettim. Benim ruhumu gayet iyi tanıyan sizler bir tehdit savurmaya kalkışmadığımı çok iyi bileceksiniz. En sonunda intikamım alınacaktı; bu kesinleşmiş bir noktaydı ancak, kararımın bu kesinliğinde tehlikeye atılmak fikri yoktu. Sadece ceza vermekle kalmayıp bunu kendim bir cezaya uğramadan yapmalıydım. Eğer intikam alana bir ceza gelmişse o intikam alınmış sayılmaz. İntikam alan kişi kendisine karşı yanlış bir şey yapan kişiye intikamını hissettirmezse yine intikam alınmış olmaz.

Şu da iyice anlaşılmalı ki, ne sözümle ne de bir eylemimle Fortunato'ya benim iyi niyetimden kuşkulanması için bir neden vermiş değildim. Her zamanki gibi yüzüne gülümsemeye devam ettim ve o da, bu gülümsememin artık onun nasıl ortadan kaldırılacağını düşünüyor olmamdan doğan gülümseme olduğunu anlayamadı.

Başka bakımlardan saygı duyulması, hatta korkulması gereken bir insan olan bu Fortunato'nun zayıf bir noktası vardı. Şaraptan anlamakla gurur duyardı. Pek az İtalyan gerçekten sanattan anlar. Bu coşkunlukları büyük ölçüde zamana ve zemine ayak uydurmak için, İngiliz ve Amerikalı milyonerleri kandırmak için benimsenmiştir. Resim ve değerli taşlar alanında Fortunato da yurttaşları gibi bir şarlatandır, ama eski şaraplar konusunda samimiydi. Bu bakımdan ben de ondan farksızdım: İtalyan şarapları hakkında bilgiliydim ve fırsat bulduğumda bol bol satın alırdım.

Arkadaşıma rastladığımda karnaval mevsiminin çılgın akşamlarından biriydi. İçkiyi biraz fazlaca kaçırdığından bana aşırı bir sıcakkanlılıkla yaklaştı. Soytarı kılığındaydı. Üzerine sımsıkı yapışmış çizgili bir giysi geçirmişti, başında çıngıraklı, koni biçiminde bir şapka vardı. Onu gördüğüme o kadar sevinmiştim ki, elini elimden hiç bırakmayacakmışım gibi geldi.

“Azizim Fortunato, iyi ki karşılaştık,” dedim. “Ne kadar da iyi görünüyorsun! Bugün bir Amontillado olduğu söylenen bir fıçı geldi ama doğrusu ben pek kuşkuluyum.”

“Ne?” diye sordu. “Amontillado mu? Bir fıçı hem de! İmkânsız! Ve de karnavalın tam ortasında!”

“Ama kuşkuluyum,” dedim. “Ve sana danışmadan Amontillado parasını ödeme aptallığında bulundum. Sen ortalarda yoktun, ben de fırsatı kaçırmaktan korkuyordum.”

“Amontillado, ha!”

“Biraz kuşkuluyum ama.”

“Amontillado, ha!”

“Ve kuşkumu gidermem gerek.”

“Amontillado!”

“Senin işin olduğu için ben de Luchesi’ye gidiyordum. Şaraptan iyi anladığını bilirsin. O bana...”

“Luchesi Amontillado ile Sherry’yi birbirinden ayırt edemez.”

“Yine de bazı aptallar onun tat almada senden geri kalmadığını söylüyorlar.”

“Gidelim haydi.”

“Nereye?”

“Senin mahzenine.”

“Olmaz dostum; senin iyilikseverliğinden yararlanamam. Bir işin olduğunu görüyorum. Luchesi...

“İşim falan yok, yürü gidelim haydi.”

“Olmaz dostum. Tamam işin yok belki, ama şiddetli bir soğuk algınlığına tutulmuş olduğunu görüyorum. Mahzenler dayanılmayacak kadar rutubetlidir. Duvarlar hep kabuk kabuk dökülüyor.”

“Yine de gidelim diyorum. Soğuk algınlığı önemli değil. Sen kandırılmışsın. Luchesi ise Sherry’yi Amontillado’dan ayıramaz.”

Fortunato böyle konuşarak koluma girdi. Ben siyah ipekliden bir maske takıp bir pelerine iyice sarınarak onun beni konağıma götürmesine rıza gösterdim.

Evde uşaklar yoktu, mevsimin eğlencelerinden geri kalmamak için sıvışmışlardı. Onlara sabaha kadar dönmeyeceğimi ve evden ayrılmamalarını söylemiştim. Bu emrin hemen arkamdan çıkmalarını garantileyeceğini biliyordum.

Duvardaki yuvalarından iki meşale aldım, birini Fortunato'ya verdim. Bir sürü odadan geçerek mahzene inen merdivenlerin başındaki kemerli geçide geldik. Uzun ve döne döne inen merdivende arkamdan gelirken çok dikkatli olmasını söyledim. Sonunda aşağı indik ve Montresorların mezarlarının bulunduğu rutubetli zeminin üzerinde yan yana durduk.

Arkadaşımın adımları dengesizdi, şapkasında ki çıngıraklar her adımda ötüyordu.

"Fıçı nerede?" diye sordu.

"Daha ileride," dedim. "Ama sen önce şu mahzenin duvarlarında parlayan beyazlıklara bak."

Bana dönüp sarhoşluğun buğulu bakışlarıyla gözlerimin içine baktı.

Sonra da, "Güherçile mi?" diye sordu.

"Güherçile," dedim. "Bu öksürük ne kadar zamandır devam ediyor?"

"Öhö öhö öhö! Öhö-öhö... öhe-öhe..."

Zavallı arkadaşım birkaç dakika yanıt veremedi.

Sonunda, "Bir şey değil," dedi.

Ben kararımı vermişçesine, "Haydi, hemen dönüyoruz," dedim. "Sağlığın çok değerlidir. Zenginsin, saygı görüyorsun, seviliyorsun, bir zamanlar benim olduğum gibi mutlusun. Özlenecek bir insansın. Bense hiç önemli değilim. Geri döneceğiz; hastalanırsan bundan sorumlu olmak istemem. Ayrıca Luchesi..."

"Yeter," dedi. "Öksürük önemli değil. Beni öldürmez. Öksürükten ölecek değilim."

"Doğru," dedim. "Zaten ben gereksiz yere seni korkutmak istemedim, ama çok dikkatli olmalısın. Bu Medoc'tan bir iki yudum bizi rutubetten koruyacaktır."

Sözümün burasında arkadaşlarının arasında yanlamasına yatan şişelerden birini alıp boynunu kırdım.

Şarabı kendisine uzatarak, "İç," dedim.

Sırıtarak şarabı dudaklarına götürdü. Durakladı, bana bakıp başını salladı, çıngırakları öttü.

"Çevremizde yatan ölülere içiyorum," dedi.

"Ben de senin uzun ömrüne."

Yine koluma girdi, yolumuza devam ettik.

"Bu mahzenler çok genişmiş," dedi.

"Montresorlar büyük ve kalabalık bir aileydi."

“Armanızı unuttum.”
“Mavi bir alanda kocaman bir altından insan ayağı; ayak dişlerini topuğuna geçirmiş olan bir yılanı eziyor.”
“Ya düsturunuz?”
“Nemo me impune lacessit.”
“Güzel,” dedi.
Şarap gözlerinde parıldıyor ve çıngıraklar ötüyordu. Medoc’la birlikte benim de hayallerim genişlemişti. İçleri kemik yığılı duvarlar ve boy boy fıçılar arasından katakombun ta içerlerine kadar yürüdük. Bir kere daha durakladım ve bu sefer Fortunato’nun kolunu dirseğinin üzerinden tutacak kadar ileri gittim.
“Güherçile nasıl da artıyor bak,” dedim. “Tavandan yosun gibi sarkıyor. Şu anda nehir yatağının altındayız. Rutubet damlaları kemiklerin arasından süzülüyor. Gel, çok geç olmadan dönelim haydi. Öksürüğün...”
“Önemli değil, gidelim,” dedi. “Ama önce Medoctan bir yudum daha içelim.”
Bir De Grave şişesi kırıp uzattım. Bir solukta boşalttı. Gözleri alev alev yanıyordu. Güldü, şişeyi anlamadığım bir jestle havaya fırlattı.
Şaşkın şaşkın baktım. Hareketi tekrarladı. Gerçekten garip bir şeydi bu yaptığı.
“Anlamadın mı?” diye sordu.
“Hayır.”
“Öyleyse dernekten değilsin.”
“Ne derneği?”
“Mason değilsin.”
“Evet,” dedim. “Evet, masonum.”
“Sen mi? İmkânsız! Bir mason, ha?”
“Mason,” dedim.
“Bir işaret yap,” dedi.
“İşte,” dedim. Pelerinimin kıvrımları arasından bir mala çıkardım.
Fortunato bir iki adım gerileyerek, “Şaka yapıyorsun,” dedi. “Ama biz Amontillado’ya gidelim haydi.”
“Öyle olsun,” dedim. Malayı yine pelerinin altına sokarak kolumu uzattım. Ağırlığını bana vererek yaslandı. Amontillado’yu aramaya devam ettik. Bir dizi alçak kemerin altından geçtik, aşağı indik, biraz yürüdük, yine

aşağı indik ve sonunda havası meşalelerimizin alevlerinin parlamasına bile engel olacak kadar kötü bir yere geldik.

Odanın uzak ucunda girdiğimizden daha küçük bir oda vardı. Burada Paris'in büyük katakombları örnek alınarak duvarlar tavana kadar insan kalıntılarıyla örülmüştü. Bu iç mahzenin üç duvarı hâlâ böyle süslüydü. Dördüncü duvardan çıkarılan kemikler epey büyük bir yığın halinde yere indirilmişti. Kemiklerin çıkarılmasıyla açığa çıkan duvarın ötesinde derinliği bir buçuk, eni bir ve yüksekliği iki metre kadar olan bir iç oda daha vardı. Burası özel bir şey için inşa edilmemiş görünüyordu, tek işlevi katakombların çatısını taşıyan dev sütunların ikisi arasındaki boşluğu doldurmak olmalıydı ve arkası da som granitten bir duvara dayanıyordu.

Yarı yarıya sönük meşalesini kaldıran Fortunata boşuna görmeye çalıştı odanın derinliğini. Zayıf ışık hiçbir köşeyi görmemize izin vermiyordu.

"İçeri gir," dedim. "Amontillado fıçısı burada. Luchesi'ye gelince..."

"O kafasızın biridir," diye sözümü kesti sendeleyerek içeri giren arkadaşım. Ben de hemen ardından kendisini izledim. Bir an sonra odacığın sonuna varıp önüne duvarın çıktığını görmüş, şaşkın şaşkın bakıyordu. Bir an sonra da kendisini granite zincirlemiştim. Duvarda birbirinden elli santim kadar aralıklı ve aynı düzeyde olan iki demir halka vardı. Bunların birinden kısa bir zincir diğerinden bir asma kilit sallanmaktaydı. Bileklerini halkalara geçirip kilidi kapatmak için bir iki saniye yetti. Fortunato direnemeyecek kadar şaşırmıştı. Anahtarı kilitten çıkartıp geriledim.

"Elini duvara sürt, güherçileyi hissedeceksin," dedim. "Burası gerçekten çok rutubetlidir. Sana bir kere daha yalvarıyorum geri dönmen için. Hayır mı? O zaman seni bırakmak zorunda kalacağım. Ama önce sana elimden gelen bütün özeni göstermeliyim."

Şaşkınlığından hâlâ sıyrılamamış olan arkadaşım, "Amontillado!" dedi.

"Doğru," dedim. "Amontillado."

Bunu söylerken daha önce sözünü ettiğim kemikleri bir yana fırlatmaya başlamıştım. Alttan çıkan taş ve harç ve malamın da yardımıyla girintinin önüne bir duvar örmeye başladım.

Daha ilk sıra taşı yerleştirmiştim ki, Fortunato'nun sarhoşluğunun büyük bir ölçüde geçmiş olduğunu fark ettim. Bunun ilk belirtisi girintinin derinliklerinden gelen hafif bir inilti oldu. Bu bir sarhoş narası değildi. Sonra uzun ve inatçı bir sessizlik geldi. İkinci sonra üçüncü ve dördüncü sıraları tamamladım. Ve o zaman bir zincir şakırtısı duydum. Bu gürültü

birkaç dakika sürdü ve ben de onu daha keyifle dinleyebilmek için işimi bırakıp kemiklerin üzerine oturdum. Zincir şakırtısı kesildikten sonra malamı aldım ve herhangi bir kesinti olmadan beşinci, altıncı ve yedinci sırayı bitirdim. Duvar şimdi göğsüm düzeyine yaklaşmıştı. Yine duraklayıp meşaleyi duvarın üstüne tutarak içerdeki zavallıyı hafifçe aydınlattım.

Bir dizi yüksek ve tiz çığlık koptu zincire bağlı adamın boğazından, şiddetle geriye savrulur gibi oldum. Çok kısa bir an duraksadım, titredim. Kılıcımı çekip boşluğa doğru bir iki hamle yapacak olduysam da, bir anlık bir düşünce kendimi toparlamama yardım etti. Elimi katakombların sağlam taşlarına dayayınca içimde bir tatmin hissettim. Yeniden duvara yanaştım. Zincirlerini şakırdatanın çığlıklarına karşılık verdim. Onun yankısı oldum, çığlıklarını bastırdım. Ben böyle yaptıkça onun sesi hafifledi.

Artık geceyarısı olmuştu ve işim sonuna yaklaşıyordu. Sekizinci, dokuzuncu ve onuncu sırayı tamamlamıştım. Sonuncu olan on birinci sıranın bir kısmını bitirmiştim; artık yerine yerleştirilip harcı konacak bir tek taş kalmıştı. Onun ağırlığı altında sendeledim, yerine sokmaya başladım. Tam o anda oyuktan tüylerimi diken diken eden alçak bir kahkaha yükseldi. Ardından soylu Fortunato'nun olduğunu anlamakta güçlük çektiğim kederli bir ses duyuldu. Ses şöyle diyordu:

"Hah ha ha! Heh heh he! Gerçekten güzel bir şaka. Mükemmel bir şaka. Konakta şaraplarımızı içerken bunu hatırlayınca nasıl da güleceğiz... Heh heh he!"

"Amontillado!" dedim.

"Heh he he! Evet, Amontillado. Ama saat geç olmadı mı? Bizi konakta beklemeyecekler mi? Leydi Fortunato ve diğerleri? Gidelim haydi."

"Evet, gidelim," dedim.

"Tanrı aşkına, Montresor!"

"Evet, Tanrı aşkına," dedim.

Ama bu sözlerime boşuna bir yanıt bekledim. Sabırsızlanarak bir daha seslendim:

"Fortunato!"

Yanıt yoktu. Bir daha seslendim.

"Fortunato!"

Yine yanıt yoktu. Kalan delikten meşaleyi atıp içeri düşürdüm. İçerden sadece çıngırakların sesi geldi. Kalbim rahatsızlanmaya başladı – katakomblardaki rutubet yüzünden. İşimi bir an önce bitirmeye koyuldum.

Taşı son bir kez yerine ittim. Harcı sıvadım. Yeni duvarın önüne yine kemikleri yığdım. Yarım yüzyıldır onlara bir ölümlü eli değmemiştir. İn pace Requescat!

KARA KEDİ

Yazmak üzere kalemi elime aldığım bu çılgın ama çok da çirkin hikâyeye inanmanızı ne istiyorum ne de bekliyorum. Benim kendi duyularım kendi kanıtlarını kabul etmezken bunu beklemek delilik olur zaten. Ama ben yine de deli değilim ve hayal görmediğim de kesin. Ama yarın öleceğim için bugün ruhumun yükünden kurtulmam gerek. Amacım ev içinde geçen bir dizi olayı açıkça ve özetle ve herhangi bir yorumda bulunmadan dünyanın gözleri önüne sermektir. Bu olaylar sonuçta beni korkutmuşlar, bana işkence etmişler ve beni mahvetmişlerdir. Yine de onları açıklamaya çalışacağım. Bunlar benim için dehşetten başka bir anlam taşımadıkları halde pek çok kişiye daha az korkunç geleceklerdir. Benden sonra belki daha sakin, daha mantıklı ve benden daha az heyecanlı bir kişi çıkacak ve hayallerimi sıradan olaylar derecesine indirecek, benim dehşetle baktığım olaylarda çok doğal neden ve sonuçlar dizisinden başka bir şey göremeyecektir.

Çocukluğumdan bu yana usluluğum ve insancıllığımla dikkati çekmişimdir. Yufka yürekliliğim yüzünden arkadaşlarımın alaylarına maruz kalırdım. Özellikle hayvanlara çok düşkündüm ve ailem de bana pek çok evcil hayvan sağlayarak bu konuda beni şımartırdı. Zamanımın büyük bir kısmını bu hayvanlarla geçirirdim ve en mutlu olduğum anlar onları besleyip okşadığım zamanlardı. Bu karakter garipliği ben büyüdükçe gelişti ve yetişkinliğimde en büyük zevk kaynaklarımdan biri bu oldu. Sadık ve akıllı bir köpeği sevmiş olanlar benim bu huyumu ve bu yoldan elde ettiğim tatminin yoğunluğunu kolaylıkla anlayacaklardır. Bir hayvanın bencillikten uzak ve özverili sevgisinde, İnsan'ın o yapma dostluğunu ve uçucu sadakatini sık sık denemek zorunda kalmış olanların yüreklerine işleyen bir şey vardır.

Ben erken evlendiğim karımın benimkinden farksız bir huya sahip olduğunu görmekle mutlu oldum. Benim evcil hayvanlara olan düşkünlüğümü görünce hiç vakit kaybetmeden evi bunların en

sevimlileriyle doldurmuştu. Kuşlarımız, balıklarımız, güzel bir köpeğimiz, tavşanlarımız, küçük bir maymunumuz ve bir de kedimiz vardı.

Kedi epey iri ve güzel bir hayvandı, tepeden tırnağa karaydı ve şaşırtıcı derecede akıllıydı. Kalbinde biraz da kör inançların izlerini taşıyan karım kedinin zekâsından söz ederken bütün kara kedileri kılık değiştirmiş cadılar olarak gören eski popüler inançlara sık sık değinmekten kendini alamazdı. Bu noktada aslında pek de ciddi sayılmazsa da, bunu ancak bu anda hatırlandığı için dile getiriyorum, yoksa başka bir maksadım yoktur.

Pluto –kedinin adı Pluto'ydu- en sevdiğim hayvanım ve oyun arkadaşımdı. Onu yalnız ben beslerdim ve evin içinde nereye gidersem hep yanımdan gelirdi. Sokakta peşime takılmasını güçlükle önlerdim.

Dostluğumuz yıllarca böyle sürüp gitti ve bu süre içinde huylarım ve karakterim Alkol denilen şeytanın aracılığıyla (bunu itiraf ederken yüzüm kızarıyor) kötüye doğru köklü bir değişime uğradı. Her gün biraz daha huzursuz, daha sinirli, başkalarının duygularına daha kayıtsız oluyordum. Karıma karşı kötü sözler söylüyordum. Hatta sonunda kendisine karşı şiddete bile başvurmuştum. Hayvanlarım da bendeki bu değişiklikten nasiplerini alıyorlardı. Onları sadece ihmal etmekle kalmıyor, aynı zamanda kötü de davranıyordum. Ancak her nasılsa Pluto için kendisine kötü davranmamı önleyecek kadar bir sevgim kalmıştı; oysa bir rastlantı eseri ya da sevgileri nedeniyle önüme çıkan tavşanlara, maymuna, ve hatta köpeğe kötü davranmak vicdanımı hiç sızlatmıyordu. Fakat hastalığım giderek arttı –Alkol gibi bir hastalık var mıdır ki!- ve sonunda artık yaşlanan ve bu nedenle de biraz huysuzlaşan Pluto da huysuzluğumun etkilerini görmeye başlamıştı.

Bir gece kentteki meyhaneleri dolaştıktan sonra körkütük bir halde eve döndüğümde kedinin benden kaçtığını sandım. Hayvanı yakaladım; kedi benim bu şiddetim karşısında korkuya kapılınca dişlerini hafifçe elime geçirdi. O anda cinlerim tepeme çıkıverdi. Artık kendimi kaybetmiştim. Kendi özgün ruhum sanki bir anda bedenimden uçup gitmiş, onun yerine bedenimi baştan aşağı titreten alkolle beslenmiş şeytani bir kötülük gelmişti. Cebimden çakımı çıkartıp açtım, zavallı hayvanı boğazından yakaladım ve gözlerinden birini oydum.! Bu kahrolası vahşeti kaleme alırken şu anda kıpkırmızı kesiliyorum, alev alev yanıyorum, tir tir titriyorum.

Sabah aklım başıma gelince –gecenin işret aleminin buğuları uykuyla uçup gidince- işlediğim suçtan dolayı korku ve pişmanlık duydum. Ama bu en fazlasından zayıf ve belirsiz bir duyguydu ve ruhuma kadar işlememişti. Yine kendimi aşırılıklara verdim ve çok geçmeden yaptığım işin anısını şarabın içinde boğdum gitti.

Bu arada kedi yavaş yavaş iyileşmişti. Doğru, çıkmış gözünün yuvası ürkütücü bir görüntü oluşturuyordu ama artık ıstırabı sona ermiş gibiydi. Evin içinde eskisi gibi dolanıp duruyordu ama beklenildiği gibi beni görünce aşırı bir dehşet içinde kaçıyordu. Bir zamanlar beni sevmiş olan bu yaratığın böylesine açık nefreti karşısında ilk başlarda üzülecek kadar eski iyi yürekliliğe sahiptim. Ama bu duygunun yerini çok geçmeden bir tedirginlik aldı. Sonra da, sanki son ve geri dönüşü mümkün olmayan yıkılışım olarak KÖTÜLÜK ruhu yerleşip oturdu. Felsefe bunu hiç hesaba katmaz. Ancak ben kötülüğün insanın karakterine yön veren insan ruhunun ilkel itkilerinden ya da duygularından biri olduğuna ruhumun varlığına inandığım kadar inanırım. Kim yüzlerce kez sadece yapmaması gerektiğini bildiği için kötü ya da budalaca bir hareketi yapmaktan kaçınmıştır ki? Yasa olarak bildiğimiz şeyi sağduyumuza rağmen sürekli çiğnemek için hangimizin içinde bir eğilim yoktur? Bence bu kötülük ruhuyla birlikte benim yıkımım da gelmişti. Ruhun bu anlaşılmaz intikam duygusu –kendi doğasına bu şiddeti sunması – kötülük yapmak için kötülük yapma özlemi beni başladığıma devama ve o zararsız hayvana verdiğim zararı tamamlamaya yöneltti. Bir sabah gayet soğukkanlılıkla boynuna bir ilmek geçirip hayvanı bir ağacın dalına astım. Ve bunu gözlerimden yaşlar boşanarak, kalbim vicdan azabından sızlayarak yaptım; onun beni sevdiğini bildiğim ve bana kendisine bir zarar vermek fırsatı vermediği için astım. Bir günah işlediğimi bilerek, ve ölümsüz ruhumu –mümkün olsa bile- En Bağışlayıcı ve En Korkunç Tanrının sonsuz merhameti dışına itilmesini getirecek ölümcül bir günah olduğunu bilerek astım.

Bu zalim eylemin yapıldığı günün gecesi uykudan yangın olduğunu bildiren bir çığlıkla uyandım. Yatağımın perdeleri tutuşmuştu. Evin tümü alev alev yanıyordu. Karım, hizmetçilerden biri ve ben çok büyük bir güçlükle kaçtık alevlerden. Yıkım tamamdı. Tüm dünyevi servetim yanıp kül olmuştu. Ben de ondan sonra kendimi umutsuzluğa terk ettim.

Felaket ile vahşet arasında bir neden sonuç ilişkisini arayacak zayıflığın çok üstündeyim ben. Ama burada bir gerçekler dizisini ayrıntılarıyla

anlatırken olası bir bağlantıyı bile dışarda bırakmak istemiyorum. Yangının ertesi günü yıkıntıları ziyaret ettim. Biri dışında bütün duvarlar göçmüştü. Bu istisna da evin ortalarında pek de kalın olmayan ve yatağımın başucunun dayandığı duvardı. Duvarın sıvası da yangının tahribatına büyük ölçüde karşı koymuştu ki, bunu sıvanın yakınlarda yapılmış olmasına yordum. Bu duvarın önünde bir kalabalık toplanmıştı ve çoğu da duvarın belirli bir yerini gayet dikkatle incelemekteydiler. “Garip”, “olağanüstü” ve buna benzer sözcükler merakımı çekti. Yaklaşıp da bakınca beyaz zemin üzerinde oyulmuş gibi görünen dev bir kedi resmi gördüm. Gerçeğine benzerliği gerçekten inanılacak gibi değildi. Hayvanın boynunda bir ip vardı.

Bu hayaleti –ona başka bir ad veremezdim- ilk gördüğümde duyduğum şaşkınlık ve dehşet sınırsızdı. Ama sonunda düşünce imdadıma yetişti. Kedinin eve bitişik olan bahçede asıldığını hatırladım. Yangın çıkar çıkmaz bahçe insanlarla dolmuş olmalıydı. Bunlardan biri de kedinin ağaca asılı olduğu ipi kesip hayvanı açık pencereden odama atmıştı herhalde. Bu herhalde beni uykudan uyandırmak için yapılmıştı. Diğer duvarların çöküşü zulmümün kurbanını taze sürülmüş sıvanın içine gömmüş, alevlerin etkisiyle kireç ve leşin amonyağı sonra da gördüğüm bu tabloyu ortaya çıkarmıştı.

Böylece vicdanıma değilse de mantığıma bu şaşırtıcı gerçeği açıklamış olmama rağmen bu olay hayalimde derin bir iz bırakmıştı. Aylar boyunca kedinin hayali gözlerimin önünden gitmedi ve bu dönem içinde ruhuma vicdan azabı gibi gelen ama öyle olmayan bir duygu yerleşti. Hatta hayvanın ölümünden pişmanlık duymaya bile başladım ve artık dolaştığım sefil yerlerde aynı türden ve her nasılsa yine ona benzeyip de onun yerini dolduracak bir hayvan aranmaya başladım.

Bir gece yarı sarhoş bir halde gayet kötü şöhretli bir yerdeyken dikkatim birden bulunduğum yerin başlıca mobilyası olan Cin ya da Rom fıçılarının birinin üstünde oturan kara bir şekle çevrildi. Bu fıçıya uzun bir süredir bakıyordum ve şimdi de beni şaşırtan şey onun üzerindeki nesneyi daha önce fark etmemiş olmamdı. Yaklaştım ve elimi sürdüm. Bu en az Pluto kadar iri kara bir kediydi ve bir nokta dışında tıpatıp ona benziyordu. Pluto’nun gövdesinde bir tek beyaz tüy yoktu; oysa bu kedinin göğsünün hemen hemen tümü biraz belirsiz de olsa beyazdı.

Benim dokunmam üzerine kedi doğruldu, yüksek sesle mırıldamaya başladı, başını elime sürttü ve kendisinin farkına varmış olmamdan zevk

almış gibi göründü. Aradığım hayvan buydu işte. Mal sahibinden onu hemen satın almak istedim; ama adam kedinin kendisinin olmadığını, onu daha önce görmediğini söyledi.

Ben kediyi okşamaya devam ettim ve eve gitmek üzere kalkarken hayvan da benimle gelmek eğiliminde olduğunu gösterdi. Arkamdan gelmesine izin verdim ve hatta yürürken arada bir eğilip hayvanı okşadım. Kedi eve girince yerine hemen alıştı ve kısa zamanda karımın gözdesi haline geldi.

Bense çok geçmeden hayvandan hoşlanmamaya başladım. Beklediğimin tam tersi bir durumdu bu; bunun nasıl ve neden olduğunu bilemiyordum – hayvanın bana gösterdiği düşkünlük beni rahatsız ediyor ve tiksindiriyordu. Bu tiksinti ve huzursuzluk duyguları giderek bir nefret acılığına dönüştü. Yaratıktan kaçınıyordum; eskiden yaptığım zulüm eyleminin anısı ve bir miktar da utanç hayvana eziyet etmemi önlüyordu. Kimi zaman haftalar boyunca hayvana vurmadığım ya da başka bir eziyet yapmadığım olurdu; ama yavaş yavaş –hem de çok yavaş- ona iğrenerek bakmaya, çirkin varlığından sanki vebadan kaçarmış gibi sessizce kaçmaya başladım.

Hayvana duyduğum nefreti artıran bir şey de, eve getirdiğimin ertesi sabahı Pluto gibi bir gözünün çıkmış olduğunu fark etmemdi. Ancak bu özelliği, daha önce de söylediğim gibi, bir zaman benim en büyük özelliğim ve en basit ve masum zevklerimin kaynağı olan insanlık duygusuna sahip olan karımın onu daha çok sevmesine yol açmıştı.

Ben kediden kaçındıkça onun bana düşkünlüğü artıyor gibiydi. Adımlarımı okura anlatması güç bir inatla izliyordu. Ben oturduğumda o da hemen koltuğun altına kıvrılır ya da kucağıma sıçrar ve beni o iğrenç okşamalarına boğardı. Yürümek için kalktığımda ayaklarımın arasına girip beni neredeyse yere devirir, ya da uzun ve keskin tırnaklarını elbiseme geçirerek göğsüme tırmanırdı. Böyle anlarda onu bir yumrukta gebertmek isterdim ama, kısmen eski cinayetimin anısıyla, ama – bunu da hemen itiraf etmeliyim- daha çok ona karşı duyduğum korkuyla bunu yapmaktan kaçınırdım.

Bu korku tam olarak fiziki bir kötülük korkusu değildi, ama doğrusu onu başka türlü nasıl tanımlayacağımı da bilemiyorum. Evet, bu mahkûm hücresinde bile kabul etmeye utandığım şey, hayvanın bende uyandırdığı korku ve dehşetin insanın aklına gelebilecek basit kuruntularla kat kat arttığıydı. Karım birkaç kere dikkatimi daha önce sözünü ettiğim ve öldürdüğüm hayvandan tek farkı olan beyaz tüylere çekmişti. Okur bunun

epey geniş olmakla birlikte ilk başlarda epey belirsiz bir leke olduğunu hatırlayacaktır. Ancak hemen hemen gözle görülemeyecek bir derecede –ki Mantığım bunu uzun bir süre hayal olarak reddedecekti- sonunda bir şekil kesinliğini almıştı. Şimdi de adını ağzına almanın bile ürperttiği bir nesneye benziyordu ki sadece bu nedenle bile eğer cesaretim olsaydı canavardan o anda kurtulurdum. Evet, beyaz tüyler şimdi bir DARAĞACININ - Dehşet ve Cinayetin, Istırap ve Ölümün o korkunç makinesinin çirkin şeklini almıştı.

Ve ben artık sıradan bir İnsanın çok ötesinde bir ıstırabın içindeydim. Bir hemcinsini nefretle ortadan kaldırdığım vahşi bir yaratık, Yüce Tanrının suretinde yaratılmış olan bana böylesine katlanılmaz acı çektirsindi, ha! Ah, artık ne yazık ki, gece de gündüz de Huzur diye bir şey kalmamıştı! Gündüzleri yaratık beni bir an bile yalnız bırakmıyor, geceleriyse ben her saat başında dile alınmayacak kadar korkunç rüyalardan uyandığımda o yaratığın sıcak soluğunu yüzümde ve o büyük ağırlığını – kurtulmayı bir türlü başarmadığım Karabasanın cisimleşmişini- kalbimin üstünde sonsuza kadar yerleşmiş hissediyordum.

Bunun gibi işkencelerin baskısı altında içimdeki iyiliğin o zayıf kalıntıları da pes etti. Tek yakın dostum kötü düşünceler oldu. Düşüncelerin en karanlık ve en kötüleri. Her zamanki huysuzluğum giderek her şeyden ve herkesten nefrete dönüştü; artık kendimi körü körüne terk ettiğim o ani, sık ve önlenemeyen öfke patlamaların bütün ıstırabı da insanların en normali, en sabırlısı olmayan karıma yöneliyordu.

Bir gün evle ilgili bir iş yapmak için yoksulluğumuzun bizi yaşamak zorunda bıraktığı eski binanın mahzenine inerken, karım da benimle geldi. Arkamdan gelen kedi de dik merdivenlerden aşağı inerken beni az daha tepeüstü aşağıya düşürecek gibi olunca birden kendimi kaybedip çılgına döndüm. O ana kadar beni önleyen çocukça korkuyu unutarak baltayı kaldırdığım gibi, istediğim şekilde vurabilseydim öldürücü olacak olan bir darbe indirdim. Ama karımın eli uzanıp darbeyi önledi. Onun bu müdahalesiyle çılgınlıktan da öteye geçen bir öfkeyle kolumu elinden kurtardım ve baltayı beynine indirdim. Karım sesini bile çıkaramadan olduğu yere ölü olarak yığıldı.

Bu iğrenç cinayeti işledikten sonra büyük bir kararlık ve titizlikle cesedi saklama işine giriştim. Komşular tarafından görülme tehlikesiyle onu ne gündüz ne de gece evden çıkaramayacağımı biliyordum. Aklıma bir sürü

plan geliyordu. Bir ara cesedi küçük parçalar halinde kesip ateşte yakmayı, bir başka sefer mahzenin zemininde bir mezar kazmayı düşündüm. Bahçedeki kuyuya atmayı, sanki bir eşyaymış gibi bir sandığa koyup gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra bir hamal çağırıp evden çıkarmayı aklımdan geçirdim. Sonunda bunların hepsinden çok daha iyi bir plan geldi aklıma. Ortaçağ'da keşişlerin kurbanlarına yaptıkları gibi, onu mahzende duvara gömecektim.

Mahzen bu iş için çok uygundu. Duvarları pek gevşek örülmüştü ve son zamanlarda yeniden sıvalanmış, ancak rutubet nedeniyle sıva henüz sertleşmemişti. Ayrıca duvarlardan birinde sonradan doldurulmuş bir baca ya da şömine nedeniyle bir çıkıntı vardı. Bu noktada tuğlaları çıkartıp cesedi içine koydum mu, kimse herhangi bir şeyden kuşkulanmazdı.

Bu hesabımda yanılmamıştım. Bir levyeyle tuğlaları kolayca çıkarttım, cesedi iç duvara yasladım ve pek güçlük çekmeden tuğlaları yerleştirerek duvarı eskisi gibi ördüm. Büyük bir gizlilik içinde kireç, kum ve fırça elde edip eskisinden ayırt edilmeyecek bir harç kardım ve ördüğüm duvarın üstüne sürdüm. İşim bittiğimde içim rahattı. Duvarda ellendiğini gösterecek hiçbir iz yoktu. Yerdeki öteberiyi büyük bir titizlikle topladım. Çevreme bakınarak kendi kendime, "Eh, hiç olmazsa buradaki çalışmam boşa gitmedi," dedim.

Bundan sonraki işim bana bu kadar sıkıntıya neden olan hayvanı aramaktı. Sonunda onu da öldürmeye karar vermiştim. Onunla o sırada karşılaşsaydım kaderinin ne olacağı hakkında hiçbir kuşku yoktu; ancak kurnaz hayvan daha önceki öfkemin şiddeti karşısında korkuya kapılmıştı ve o halimle karşıma çıkmaya niyeti yoktu. O nefret ettiğim yaratığın yokluğunun kalbimde yarattığı o mutlu duygunun derinliğini anlatmak da hayal etmek de imkânsızdır. Hayvan gece de ortaya çıkmadı ve ben de en azından onun eve gelmesinden bu yana bir tek gece derin ve huzurlu bir uyku çektim. Evet, ruhumdaki cinayet yüküne rağmen deliksiz bir uyku çektim.

İkinci ve üçüncü gün de geçti ve baş belası ortaya çıkmadı. Özgür bir insan olarak soluk alıyordum artık. Korkuya kapılan canavar evden dönmemek üzere kaçmıştı. Onu bir daha görmeyecektim! Mutluluğum sonsuzdu. Karanlık eylemimin suçu beni pek rahatsız etmiyordu. Bir iki küçük soruşturma yapılmış ama hepsine birer yanıt bulunmuştu. Hatta bir

araştırma yapılmışsa da, tabii ondan da bir şey çıkmamıştı. Gelecekteki mutluluğumu garanti olarak görüyordum.

Cinayetin dördüncü günü eve beklenmedik anda birkaç polis geldi ve yeni bir araştırmaya başladılar. Ben cesedi gizlediğim yerin tespit edilemeyeceğinden emin olarak hiçbir çekingenlik duymadım. Memurlar aramada yanlarında bulunmamı istediler. Aranmadık bir tek köşe kalmadı. Sonunda üçüncü ya da dördüncü kere indiler mahzene. Kılım bile kıpırdamıyordu. Kalbim bütün masumluğu ile uyuyan birininki kadar sakin atıyordu. Kollarımı göğsümde kavuşturarak rahatça dolaşıyordum. Polis tatmin olmuş, gitmeye hazırlanıyordu. Yüreğimdeki sevinç içimde tutulamayacak kadar güçlüydü. Tek bir kelime de olsa bir şey söylemek ve suçsuzluğuma olan inançlarını güçlendirmek için kıvranıyordum.

Polisler merdivenleri çıkarlarken, “Beyler, kuşkularınızı giderdiğim için mutluyum,” dedim. “Sizlere sağlık ve biraz daha fazla kibarlık dilerim. Güle güle beyler, burası gayet iyi inşa edilmiş bir evdir.” (Rahat konuştuğumu göstermek çılgınlığıyla ne dediğimi bilemiyordum.) “Hatta mükemmel inşa edilmiş bir ev olduğunu söyleyebilirim. Bu duvarlar – gidiyor musunuz, beyler?- çok sağlamdır.” Ve sözümün burasında elimdeki bastonla karımın cesedinin arkasında durduğu o duvara sertçe vurdum.

Tanrı beni Şeytanın gazabından korusun! Darbelerin yankılanması sona ermeden mezarın içinden bir ses geldi! Bir çocuğun ağlaması gibi boğuk bir ses. Sonra hızla insanlıkla ilgisi olmayan yüksek ve sürekli bir çığlığa, yarı dehşet yarı muzaffer, ancak cehennemden, ıstırap içinde kıvranan lanetlilerin boğazlarından ve işkenceden zevk alan iblislerden aynı anda çıkana benzeyen bir çığlık.

O andaki düşüncelerimden söz etmek boşuna. Baygın bir halde karşı duvara doğru sendeledim. Merdivenlerde duran memurlar bir an korku ve dehşetin sınırında kıpırtısız kaldılar. Bir an sonra bir düzine güçlü kol duvarı parçalamaya koyuldu. Duvar olduğu gibi yere devrildi. Daha şimdiden büyük ölçüde çürümüş olan kan içindeki ceset ayakta dimdik duruyordu. Başı üzerinde açılmış kıpkırmızı ağzı ve ateşten tek gözüyle beni cinayet işlemeye yönelten ve sesiyle de cellada teslim eden o çirkin hayvan oturmaktaydı. O canavarı da farkında olmadan cesetle birlikte gömmüştüm.

KIZIL ÖLÜMÜN MASKESİ

‘Kızıl Ölüm’ uzun süredir ülkeyi kırıp geçiriyordu. Hiçbir salgın böylesine öldürücü, böylesine çirkin olmamıştı. Totemi kandı ve mührü de kanın kızıllığı ve dehşeti. Keskin sancılar, ani bir başdönmesi vardı ve hemen ardından bütün gözeneklerden fışkıran kan ve ölüm. Bedende ve özellikle baştaki kızıl lekeler kurbanını hemcinslerinin yardımından ve sevgisinden yoksun kılan hastalık belirtileriydi. Ve hastalığa tutulma, hastalığın ilerlemesi ve sonra ermesi yarım saatlik bir işti.

Ancak Prens Prospero mutlu, korkusuz ve akıllıydı. Ülkesinin nüfusu yarıya inince sarayındaki şövalyelerle leydiler arasından sağlığı ve neşesi yerinde olan bir arkadaşını huzuruna çağırarak bunlarla birlikte şatoyu andıran manastırlarından birine çekildi. Burası prensin fantezi ama yüce zevkinin ürünü olan büyük ve görkemli bir manastırdı. Yüksek ve sağlam bir duvarla çevriliydi. Duvarda demir kapılar vardı. İçeri giren maiyeti yanlarında getirdikleri demirci ocakları ve kocaman çekiçlerle sürgüleri eritip kaynattılar. Böylece manastıra giriş de ani bir umutsuzluk ya da çılgınlık durumunda çıkış da imkansızdı. Manastırda yiyecek boldu. Saraylılar bu önlemlerin sonunda salgın hastalıktan korunmuş olacaklardı. Bu arada üzülmek ya da düşünmek saçmalık olurdu. Prens her türlü eğlence imkânını sağlamıştı. Soytarılar, şarkıcılar, balerinler, müzisyenler vardı, Güzeller vardı ve şarap vardı. İçerde bütün bunlar ve güvenlik, dışarda da ‘Kızıl Ölüm’ vardı.

Prens Prospero manastıra çekilişinin beşinci ya da altıncı ayının sonuna doğru, dışarda salgın bütün şiddetiyle devam ederken bir arkadaşına olağanüstü görkemlikte bir maskeli balo düzenledi.

Her türlü şehevi duyguyu ortaya çıkaran bir baloydu bu. Ama size önce balonun yer aldığı salonları anlatayım. Yedi oda vardı –tam bir imparatorluk dairesi. Pek çok sarayda bu tür daireler uzunlamasına ve yanyanadır, öyle ki, aralarındaki kapılar kayarak iki yana açılınca ortaya büyük bir salon çıkar. Prensin acayip şeylere olan sevgisinden bekleneceği gibi burada

durum farklıydı. Odalar o kadar düzensiz bir şekilde yerleştirilmişti ki, bir bakışta birden fazlası görünmüyordu. Her yirmi ya da otuz metrede bir keskin bir dönüş vardı ve her dönüş yepyeni bir etki yaratıyordu. Sağdaki ve soldaki duvarların ortasında uzun ve dar bir Gotik pencere dairenin girinti ve çıkıntılarını izleyen bir koridora bakıyordu. Bu pencerelerde renkli camlar vardı ve bunun rengi de açıldığı odanın döşemesine hakim olan renkle uyumluydu. Örneğin doğu uçtaki maviyle döşenmişti ve camlar da maviydi. İkinci odanın döşemesi ve perdeleri mor, pencerenin camları da mordu. Üçüncü baştan aşağı yeşildi. Dördüncü turuncuyla döşenmiş ve aydınlatılmıştı, beşinci beyaz, altıncı menekşe rengiydi. Yedinci dairenin tavanında ve duvarlarında yerdeki aynı renk halıya kadar inen siyah perdeler vardı. Ancak bu odada camların rengi süslemelere uymuyordu. Bu camların rengi kızıldı –koyu kan rengi. Tavanlarından altın süsler sarkan ve öte beriye altın eşyalar yerleştirilmiş olan bu odaların hiçbirinde bir lamba ya da avize yoktu. Odaların içinde herhangi bir lamba ya da mumdan gelen ışık da yoktu. Ancak odaların yanındaki koridorda pencerenin tam karşısına yerleştirilmiş üç ayaklı bir mangal içinde yanan ateş ışığını camdan içeri göndererek odayı aydınlatmaktaydı. Böylece ortaya bir sürü olağanüstü ve çok renkli şekiller çıkmaktaydı. Ancak batı odasında ya da siyah odada kan rengi camlardan giren ışığın siyah perdeler üzerindeki etkisi aşırı derecede korkunçtu ve içeri girenlerin yüzlerinde öylesine çılgın bir ifade yerleştiriyordu ki, konuklardan pek azı o odaya ayak basacak yürekliliği göstermekteydiler.

Yine bu odada batı duvarı önünde abanoz ağacından dev bir ayaklı saat vardı. Saatin rakkası ağır, tekdüze ve kunt bir şakırtıyla ileri geri sallanırdı; yelkovanı kadranı bir kere dönüp de saat çalınacağı sırada saatin tunç ciğerlerinden berrak, yüksek ve çok müzikal bir ses çıkardı. Ancak bu ses o kadar garip ve dokunaklıydı ki, her saat başında müzisyenler sesi dinlemek için bir anlığına aletlerini bırakırlar ve vals yapanlar salonda dönüşlerini keserlerdi. Böylece tüm neşeli insanlar bir an durgunlaşırlardı ve saat çalarken en coşkunların sarardığı ve daha yaşlı ve daha ağır başlı olanların sanki hayale ve derin düşüncelere dalmış gibi ellerini alınlarından geçirdikleri görülürdü. Sesin yankıları sona erdiğinde topluluk hemen gülmeye başlar, müzisyenler sanki kendi sinirlilikleriyle ve saçmalıklarıyla alay edermiş gibi birbirlerine bakıp gülümserler, saatin bir daha çalışında böyle bir duyguya kapılmayacakları konusunda birbirlerine fısıldaşarak söz

verirlerdi. Ancak altmış dakika (ki bu da uçup giden Zamanın üç bin altın yüz saniyesini kapsar) sonra saat çalarken yine aynı tedirginlik, aynı iç titremesi ve hayallere dalış görülürdü.

Ancak bütün bunlara rağmen neşeli ve görkemli bir eğlenceydi bu. Prensin zevkleri bir garipti. Renkleri ve etkilerini çok iyi anlıyordu. Moda olanın kalıplarını önemsemezdi. Tasarıları cesur ve ateşliydi, fikirlerinde barbarca bir parıltı sezilirdi. Onun deli olduğunu düşünenler de vardı. Ama çevresindekiler bunu kabul etmezlerdi. Deli olmadığından emin olmak için onu dinleyip görmek, dokunmak gerekliydi.

Prens bu şölen için yedi odanın da süslenmesini kendisi yönetmişti ve maskeli baloya katılanların karakterlerini kendisi seçmişti. Bunların çok garip oldukları kesindi. 'Hernani'den bu yana pek çok kere görüldüğü gibi parıltı ve ışık ve hayalleri çalıştırıp ruhlara işleyen her şey yer almıştı. Kolları bacakları uyumsuz arabesk figürler vardı. Ancak bir delinin hayalinden doğabilecek çılgınca fanteziler vardı. Güzel çoktu, şehvet çoktu, garip çoktu ve insanda tiksinti duygusunu uyandıran şeyler de az değildi. Yedi salonda aslında bir düşler resmi geçidi vardı. Ve bunlar –bu düşler- girip çıktıkça, odaların rengini aldıkça orkestranın çılgın müziği de onların adımlarının yankılanmasını andırıyordu. Ve sonra kadifeli odadaki abanoz saat çalıyordu. Ve o anda bir anlık sessizlik oluyor, saatin çalışı dışında herkes susuyordu. Düşler donuyordu. Ama saatin sesi hafiflerken –zaten hepsi hepsi bir an sürmüştü- sesin ardından hafif, alçak sesli bir kahkaha onu izliyordu. Müzik yeniden yükseliyor, düşler canlanıyorlar ve eskisinden daha büyük bir neşeyle ileri geri dansediyorlar, renklerini mangallardaki ateşin rengârenk camlardan giren ışınlarından alıyorlardı. Ancak yedi odanın en batısındaki olan yedinci odada maskelilerden hiçbiri yoktu artık; çünkü gece uzaklaştıkça kan renkli camlardan daha da kızıl bir ışık girer ve matem perdelerinin karalığı insanları daha bir ürkütür ve ayakları matem rengi halıya değenlerin kulaklarına abanoz saatin boğuk sesi diğer salonların eğlencelerine kendilerini kaptırmış olanlara kıyasla çok daha ciddi bir şekilde vurgulanmış olarak gelir.

Ancak diğer salonlar çok kalabalıktı ve bunlarda yaşamın kalbi büyük bir canlılıkla atmaktaydı. Eğlence saatin gece yarısını çalmaya başlamasına kadar devam etti. Daha önce de söylediğim gibi o anda müzik durdu, vals yapanlar dönmez oldular ve daha önce olduğu gibi her şey huzursuz bir şekilde kesildi. Şimdi saat on iki kere vuracaktı ve vuruşlar devam ederken

daha çok zaman olduğu için kendilerini eğlenceye vermiş olanların daha düşüncelilerinin akıllarından daha fazla şey geçecekti. Ve sonuncu vuruşun yankıları kaybolmadan kalabalık içinde eğlenenlerin pek çoğu daha önce bir tek kişinin bile dikkatini çekmemiş olan maskeli birinin varlığını fark ettiler. Ve bu yeni kişinin varlığının dedikodusu kulaktan kulağa yayılırken kalabalıktan hoşnutsuzluk ve şaşkınlık belirtisi olan bir mırıltı ve sonra da bir dehşet, korku ve tiksinti homurtusu yükseldi.

Size resmini çizmeye çalıştığım bu hayaller topluluğunda sıradan birinin ortaya çıkmasının böylesine bir heyecan uyandırmayacağı tahmin edilebilir. Gerçeği söylemek gerekirse gecenin maske kullanımındaki hoşgörüsü hemen hemen sınırsızdı. Ancak söz konusu kişi bunların hepsini aşmış, hatta prensin bile sonsuz olan tahammülünün ötesine geçmişti. En umursamaz kimselerin yüreklerinde bile duygusuz olmayan noktalar vardır. Yaşamın da ölümün de birbirinden farksız şakalar olduğu o tümden kayıp kişiler için bile şaka edilmeyecek konular vardır. Balodaki herkes yabancının kostümünde ve tavırlarında herhangi bir şakadan ya da zarafetten eser olmadığını ta yüreklerinde hissediyorlardı. Adam uzun boylu ve zayıftı ve tepeden tırnağa kadar kefene bürünmüştü. Yüzünü gizleyen maskesi kaskatı kesilmiş bir ölüye öylesine benzetilmişti ki, bunun gerçek olmadığı ancak çok yakından incelenerek anlaşılabilirdi. Çevresinde çılgın eğlenceye kendilerini kaptırmış olan insanlar bütün bunlara –onaylamasalar bile- katılabilirlerdi. Ancak yabancı Kızıl Ölümün kişiliğine girecek kadar ileri gitmişti. Üstü başı kana bulanmıştı ve yüz hatlarının tümü ve geniş alnı o kızıl dehşetle leke lekeydi.

Prens Prospero gözleri bu düşsel yaratığa takılınca (o da sanki rolünü daha gerçekçi oynamak istermiş gibi ağır ve ciddi bir hareketle vals edenlerin arasında dolaşıyordu) ilk anda ya korku ya da hoşnutsuzlukla titredi, ama bir an sonra alnı öfkeden kıpkırmızı kesildi.

Yanındakilere, “Bize bu lanet şakayla hakaret etmeye cesaret eden de kim?” diye sordu kısık bir sesle. “Hemen şunu yakalayıp maskesini çıkarın da güneş doğarken surlara kimi asacağımızı bilelim!”

Prens Prospero bunu doğu ya da mavi odada söylemişti. Kendisi cesur ve sağlıklı bir insan olduğundan ve elini sallayınca müzik kesildiğinden sesi yedi odada da gayet net olarak duyulmuştu. Prens yanında maiyetiyle mavi odadaydı. Konuşmaya başladığında bu grup o anda yakınlarda olan ve prense doğru yaklaşmaya başlayan yabancıya karşı yürüdü. Ancak

yabancının o çılgın kıyafeti herkeste öylesine belirsiz bir korku yaratmıştı ki, kimse kendisine el sürmeye kalkışmadı. Yabancı hiçbir engelle karşılaşmadan prensin bir metre yanından geçerken bütün odalardaki insanlar sanki tek bir vücutmuş gibi hareket ederek odaların ortasından duvarlara çekildiler.

Yabancı kendisini daha ilk başta diğerlerinden ayıran o ağır ve ciddi adımlarla mavi odadan mor odaya, mor odadan yeşile, yeşilden turuncuya, turuncudan beyaza ve oradan menekşeye geçti tek bir el bile kendisini durdurmak için uzanamadan. İşte tam bu anda kendi bir anlık korkaklığından utanan ve öfkeden çılgına dönmüş olan Prens Prospero altı odanın içinden koşar adımlarla geçmeye başladığında herkesin üzerine çöken o ölümcül korku nedeniyle ardından kimse gelmemişti. Prens hançerini çekmiş olarak uzaklaşmakta olan yabancının bir iki metre yakınına kadar geldi. Yabancı kadife odanın girişine vardığı anda birden dönüp kendisini kovalayan prense baktı. Tiz bir çığlık duyuldu ve hançer parıltılar çıkararak kara halıya düştü ve hemen ardından Prens Prospero’nun ölüsü hançerin üstüne devrildi. O zaman umutsuzluğun verdiği çılgın cesaretle o dakikaya kadar çılgıncasına eğlenen insanlar abanoz saatin gölgesinde dimdik duran yabancının üstüne atıldılar ve öylesine kaba bir hareketle ele geçirdikleri ölüm maskesiyle kefenin ardında elle tutulabilir bir şey olmadığını görerek tarif edilemez bir dehşete kapıldılar.

Kızıl Ölümün varlığı artık kabul edilmişti. Gece bir hırsız gibi gelmişti aralarına. Ve saraylılar eğlencelerin kanlı salonlarında birer birer yere yığılıp her biri düştüğü şekilde öldüler. Ve onların sonuncularıyla birlikte abanoz ağacın yaşamı da tükendi. Mangallardaki alevler söndü. Ve Karanlık ve Çürümüşlük ve Kızıl Ölüm hepsini o sınırsız boyunduruğu altına aldı.

ŞİŞEDEN ÇIKAN MEKTUP

Qui n’a plus qu’un moment a vivre
N’a plus rien a dissimuler.
Quinault. – Atys

(Bir anlık ömrü kalanın gizleyecek bir şeyi yoktur.)

Vatanım ve ailem hakkında söyleyecek fazla bir şeyim yok. Kötü bir yaşantı ve uzun yıllar beni birinden uzaklaştırdı, ötekine yabancı kıldı. Dedelerden kalan bir miras bana ortalama bir kültürden fazlasını sağladı, zihnimin düşünen bölümü eski çalışmalarımın topladığı bilgiyi bir yöntem içinde derlemeyi başardı. Her şeyden çok Alman ahlakçılarının eserlerinden zevk alırdım; bunun nedeni, onların aşikâr çılgınlıklarına olan gereksiz hayranlığım değil, pek yanılmayan fikirlerimin onların yanılgılarını kolayca fark edebilmesiydi. Çoğunlukla dehamın kuruluğu ile eleştirilmiş, hayal gücümün eksikliği ile suçlanmışımdır; düşüncelerimdeki aşırı kuşkuculuk beni her zaman kötü şöhretli kılmıştır. Aslında fiziki felsefeye duyduğum ilgi korkarım ki zihnimi bu yüzyılın çok genel bir yanılgısına sürükledi: yani olayları, hiç denecek kadar az bir yakınlıkları bile olsa, o bilimin ilkelerine indirgemek yanılgısı. Anlatacağım inanılması güç hikâyenin hayal gücüne sahip olmayan bir zihnin pozitif deneyimlerinden çok kaba bir hayal gücünün saçmalıkları sanılmaması için söyledim bunları.

Yabancı sularda yıllarca süren yolculuklardan sonra 18... yılında Archipelago Adaları’na gitmek üzere zengin ve kalabalık Java Adası’nın Batavia limanından ayrıldım. Beni bir şeytan gibi kovalayan sinirsel huzursuzluk dışında başka bir ayartma olmadan yolcu olarak katılmıştım sefere.

Gemimiz Bombay’da Malabar meşesinden yapılma dört yüz tonluk güzel bir tekneydi. Lachadive Adalarından pamuk ve yağ yüklemişti. Yükü arasında aynı zamanda kenevir, hindistancevizi ve şekerle birkaç sandık da

esrar vardı. Yükleme işi biraz beceriksizce yapıldığından geminin dengesi sürekli bozulmaktaydı.

Yola hafif bir rüzgârla çıktığımızdan birkaç gün Java'nın doğu kıyılarında beklemek zorunda kaldık. Yolumuzun tekdüzeliğini Archipelago'ya gitmekte olan birkaç yelkenlinin görünmesi dışında bozan hiçbir şey yoktu.

Bir akşam üzeri küpeşteye yaslanmış çevreyi seyrederken kuzeybatı yönünde çok garip bir bulut gördüm. Batavia'dan ayrıldığımızdan bu yana bunun gördüğümüz ilk bulut olması ve rengi nedeniyle dikkatimi çekmişti. Guruba kadar merakla seyrettim bulutu; aniden doğuya ve batıya yayıldı, ufuk ince bir buhar çizgisiyle kaplandı. Ayın koyu kırmızı rengi ve denizin garip hareketliliği beni meraklandırmıştı. Deniz hızla değişiyor, suları her zamankinden daha duru görünüyordu. Dibi gayet açık seçik görebilmeme rağmen iskandil attığım zaman on beş kulaç derinlikte olduğunu öğrendim. Hava şimdiden dayanılmayacak kadar ısınmıştı, sanki ısıtılmış demirden yükselen sarmal bir buğuyla yüklü gibiydi. Gecenin yaklaşmasıyla rüzgar tümden kesildi. Bundan daha durgun bir hava olamazdı. Pupa üzerindeki mumun alevi titremiyordu bile; iki parmak arasında tutulan bir tel saçın titreyişi bile hissedilmiyordu. Kaptan bir tehlike işareti görmediğini söyledi ve kıyıya doğru sürüklendiğimizden yelkenleri indirerek demir attırdı. Gözcü dikilmemişti; Malayalı olan tayfa güvertede yattı. Ben kötü bir önseziyle aşağı indim. Her şey bir tayfunun yaklaşmakta olduğunu gösteriyordu. Korkularımı kaptana ilettimse de, o sözlerimi önemsiz bularak yanıt bile vermek zahmetine katlanmadan yanımdan uzaklaştı.

Huzursuzluğum uykumu iyice kaçırdığından gece yarısı güverteye çıktım. Ayağımı merdivene dayadığım anda değirmen taşlarının hızla dönmesinden çıkan sese benzeyen bir gürültü işiterek donakaldım; bunun ne demek olduğunu anlamaya fırsat kalmadan gemi titremeye başladı. Bir saniye sonra gelen bir dalga tekneyi yana yatırdı ve güverteyi baştan aşağı süpürdü.

Sonuçta fırtınanın şiddeti geminin kurtulmasına neden oldu. Tümüyle su dolmuş olan tekne direkleri kırılmış olarak denizden yükseldi, fırtınanın müthiş basıncıyla sarsıldı ve sonunda doğruldu.

Nasıl bir mucizeyle yok olmaktan kurtulduğumu anlatmak imkânsızdır. Suyun öyle şiddetle çarpmasının yarattığı sersemliğim geçince kendimi direkle dümen arasına sıkışmış buldum. Güçlükle doğrulup başım dönerek çevreme bakınca kayalar arasında olduğumuzu sandım; içinde

bulunduğumuz dağ gibi köpük köpük dalgalar en çılgın bir hayal gücünün tahminlerinin çok ötesindeydi. Az sonra gemiye son dakikada binen yaşlı İsveçlinin sesini duydum. Olanca sesimle bağırdım, adam sendeleyerek arka tarafa, yanıma geldi. Kazadan bizden başka kurtulan olmadığını anladık. Güvertedekilerin hepsi denize dökülmüşlerdi. Kaptanla süvari uykuda boğulmuş olmalılardı; teknenin alt katı tümüyle su doluydu. Yardım olmadan gemiyi kurtarmak için hiçbir şey yapamazdık; zaten ilk başta her an batmayı beklediğimizden donup kalmıştık. Demirimiz kasırganın ilk anında kopmuştu, aksi taktirde yok olmamız bir anlık bir işti. Denizin önünde korkunç bir hızla ilerlerken dalgalar üzerimizden aşıyordu. Arka taraf tümüyle parçalanmış, geminin her yanı ağır yaralar almıştı; fakat pompaların bozulmamış, saframızın da kaymamış olduğunu anlayınca çok sevindik. Fırtınanın şiddeti geçmiş olduğundan aşırı rüzgârın büyük bir tehlike yaratmayacağını umuyorduk. Ancak tümüyle kesileceği anı da korkuyla beklemekteydik. O zaman arkadan gelecek dev dalgaların bu parçalanmış haliyle bizi bir anda denizin dibine indireceğini biliyorduk. Ne var ki, bu korkumuz öyle pek çabuk gerçekleşebilecek gibi görünmüyordu. Tek yiyeceğimizin ön güverteden güçlükle alınmış biraz şeker olduğu beş gün beş gece, tayfunun ilk şiddetinde olmamakla birlikte o güne kadar gördüğüm en korkunç fırtınadan daha korkunç dalgalar önünde akla hayale sığmayacak bir hızla ilerledik. İlk dört günde hafif değişikliklerle güney güneydoğu yönünde gittik ki, New Holland kıyılarının aşağısına inmiş olmalıydık. Beşinci gün rüzgâr bir derece daha kuzeye döndüğü halde soğuk arttı. Fazla bir ışık yaymayan güneş cılız bir sarı parıltıyla ufuk çizgisi üzerinde ancak birkaç derece yükselebilmişti. Görünürde bulut yoktu ama rüzgâr, hızını gittikçe artırarak kararsız bir şekilde esti durdu. Öğleye doğru olduğunu tahmin ettiğimiz bir sırada güneşin durumu yine dikkatimizi çekti. Işık denilemeyecek kadar mat, koyu, yansımayan bir parıltı veriyordu; sanki tüm ışını polarize olmuş gibi. Kabarmış denize batmadan önce anlaşılmaz bir kuvvet tarafından söndürülmüş gibi ışığı birden kayboluverdi. Derin okyanusa dalan sadece donuk ve gümüşi bir çizgiydi.

Altıncı günün gelmesini boş yere bekledik; o gün bana henüz gelmedi, İsveçliye ise hiç gelmedi. O andan sonra çevremiz öylesini zifiri bir karanlıkla sarıldı ki, gemiden yirmi adım ötesini göremiyorduk. Tropiklerde alıştığımız fosforlu deniz parıltılarından yoksun sonsuz bir gece sardı

çevremizi. Fırtına olanca şiddetiyle devam ederken o zamana kadar bizi saran köpüklerden eser kalmamıştı. Şimdi dört bir yanımızda dehşet, kasvet ve kapkara abanozdan bir çöl vardı. Yaşlı İsveçlinin ruhuna ağır ağır kör inanç korkuları yerleşmeye başlamıştı; benim ruhumsa dili tutulmuş bir şaşkınlık içindeydi. Gemiye artık aldırış etmiyorduk, kendimizi kırık direğin bir parçasına sıkı sıkı bağlayıp okyanus dünyasını seyretmeye koyulduk. Zamanı ölçecek bir aletimiz yoktu. Nerede bulunduğumuzu tahminden de çok uzaktık. Bizden önceki denizcilerin hepsinden daha güneye indiğimizden emindik ama hâlâ buzlara rastlamamış olmamıza şaşıyorduk. Bu sırada dağ gibi dalgalar bizi ezmek için arkamızdan gelirken her anın son dakikamız olduğuna inanıyorduk. Dalgalar akıllara hayallere sığmayacak kadar heybetliydi. Denizin dibini bir anda boylamamış olmamız gerçek bir mucizeydi. Arkadaşım yükümüzün hafifliğini, gemimizin olağanüstü niteliklerini hatırlattıysa da, ben yine de umutsuzluğun o mutlak teslimiyetini hissetmekten kendimi alamıyordum. Geminin aldığı her bir mille birlikte denizin artan o şaşırtıcı kabarıklığı nedeniyle, kendimi bir saate bile kalmayacağını tahmin ettiğim ölüme hazırlamaktaydım. Bazen bir albatrosun bile uçamayacağı yükseklikte soluk almakta güçlük çekiyor, bazen havanın durgunlaştığı bir su cehennemine iniş hızımızla başımız dönüyordu.

Bu uçurumlardan birinin dibindeyken arkadaşımın çığlığı geceyi deldi. “Bak bak!” diye haykırıyordu. “Aman Tanrım! Bak!” O böyle bağırırken içinde bulunduğumuz geniş çukurun kenarlarından kayarak güverteyi düzensiz bir şekilde aydınlatan mat bir kızıl ışığın farkına vardım. Gözlerimi yukarı kaldırınca kanımı donduran bir görüntüyle karşılaştım. Tam üstümüzde, çukurun kenarında, müthiş bir yükseklikte belki de dört bin tonluk muazzam bir gemi duruyordu. Kendi boyundan yüz kat büyük bir dalganın üstünde olmasına rağmen görebildiğimiz kısmı bildiğimiz her kumpanyanın gemisinden daha büyüktü. Gemilerde yapılması âdet olan oymalardan yoksun teknesi kapkaraydı. Açık lombarlarından tek bir sıra halinde bronz toplar görünüyor, ipleri arasında sallanan sayısız fenerin alevi parlak yüzeylere yansıyordu. Ancak bizi en çok şaşırtan ve dehşete düşüren şey o doğaüstü dalgalar arasında, o korkunç kasırgada bütün yelkenlerini açmış olarak yol almasıydı. Onu ilk kez arkasındaki müthiş uçurumdan yükselirken gördüğümüzde sadece ön tarafı görünüyordu. Bir saniye süren

şiddetli bir korku anı boyunca o yüksek dorukta kendi ulviliğini düşünürmüş gibi durakladı, sonra sarsıldı, yalpaladı ve –düştü.

Ben mümkün olduğu kadar geriye çekilerek hiç korku duymadan yok olacağım anı bekledim. Bizim tekne sonunda çabalamayı bırakmış, başaşağı batıyordu. Düşen tekne bizimkinin batmış kısmına çarptı ve bunun inanılmaz sonucu da benim karşı konulmaz bir şiddetle yabancı geminin iplerine fırlatılmam oldu.

Tayfaların dikkatini çekmemiş olmam herhalde düştüğüm andaki karşıklıktandı. Kimseye görünmeden açık bir ambar kapağına yöneldim ve az sonra da içerde saklanma fırsatı buldum. Neden böyle yaptığımı bilemiyorum. Kendimi gizlememin nedeni belki de gemicilere bakınca zihnimi kaplayan belirsiz bir korkuydu. Bu rasgele bakışla bu kadar yenilik, kuşku ve endişe vaat eden bu insanlara güvenmek istememiştim. Bunun için bir yere saklanmayı daha uygun bulmuştum. Tahtalardan bir kısmını çıkartıp geminin kaburgaları arasında kendime bir yer hazırladım.

Sığınağımı henüz tamamlamıştım ki, yaklaşan ayak sesleriyle içine girmek zorunda kaldım. Saklandığım yerin önünden zayıf, kararsız adımlarla yürüyen bir adam geçti. Yüzünü görememiştim ama genel havasına dikkat edecek zaman bulabilmiştim. Halinden bitkin olduğu belli oluyordu. Dizleri uzun yılların yükü altında titremekteydi. Gövdesi ağırlığı altında sarsılıyordu. Adam anlamadığım bir dilde kendi kendine mırıldandı, bir köşede garip aletler ve çürümüş haritalar arasında bir şeyler araştırdı. Tavırları ikinci çocukluğun huysuzluğu ile Tanrının ciddiyetinin çılgınca bir karışımıydı. Sonunda güverteye döndü. Onu bir daha hiç görmedim.

***

Ruhuma bir ad veremediğim bir duygu hâkim oldu; çözümü mümkün olmayan, geçmiş derslerin açıklayamadığı ve korkarım geleceğin de anahtarını vaat etmediği bir duygu. Bu sonuncusu benimki gibi bir beyne sahip olan bir insan için felaket demekti. Duygularım hakkında çok iyi biliyorum ki asla tatmin olamayacağım. Bu duygularımın sınırsız olmalarına şaşmamalı, çünkü kökenleri o kadar yeni ki... Ruhum yeni bir anlam kazandı.

***

Bu korkunç geminin güvertesine ayak basmam üzerinden çok zaman geçti, sanırım artık kaderimin ışıkları tek bir merkezde toplanmaya başladı. Anlaşılmaz insanlar! Çözemediğim düşüncelerine sarınmışlar, yanımdan beni görmeden geçiyorlar. Saklanmam çok saçma aslında, bu adamlar beni görmüyorlar ki. Daha şimdi süvarinin gözleri önünden geçip kaptanın özel kamarasına girdim ve yazdığım bu kâğıtları aldım. Bu anılarıma arada sırada devam edeceğim. Bunları dünyaya gönderecek bir fırsat bulamayacağım belki de doğrudur, ama bunun için çaba göstermekten de kaçınmayacağım. Son anda bir şişeye koyup denize bırakabilirim.

***

Bir olay beni yeniden düşünmeye yöneltti. Bütün bunlar acaba sadece raslantı sonucu olabilir mi? Güverteye çıkmış, kimsenin dikkatini çekmeden kendimi bir köşedeki eski yelkenlerin üstüne atmıştım. Kaderimin garipliğini düşünerek bir yerde bulduğum bir zift fırçasıyla farkında olmadan önümdeki dikkatle katlanmış bir yelkenin kenarını boyuyordum. O yelken şimdi direkte açılmış duruyor; fırçamın o düşüncesizce dokunuşları da bir kelime oluşturmuş: KEŞİF.

***

Son zamanlarda tekneyi iyice gözden geçirdim. Baştan aşağı silahlı olmakla birlikte bir savaş gemisi değil galiba. Ne olmadığını kolayca anlıyorum ama nedir, işte bunu söylemem imkânsız. Nasıl olduğunu bilmiyorum ama, yabancı modelini, direklerinin garipliğini, dev cüssesini, yelkenlerinin fazlalığını, çok sade burnu ile çok eski kıçını dikkatle gözden geçirirken aklımdan hep aşina olduğum şeyler duygusu geçiyor. Ve bu belirsiz anılar içinde hep eski efsanelerin, yüzyıllarca öncesinin anıları var...

***

Tekneye baktım. Yabancısı olduğum bir ağaçtan yapılmış. Gördüğüm kadarıyla ahşapta kullanılma amacına uygun olmayan bir nitelik, denizlerde dolaşmaktan oluşan kurt yeniklerine ya da yılların yarattığı çürümüşlüğe benzemeyen bambaşka, süngerimsi bir şey var. Belki de fazla abartılı bir

benzetme olacak ama, İspanyol meşesini doğal olmayan bir şekilde şişirip genişletmek mümkün olsaydı ortaya çıkan şey buna benzerdi sanırım.

Bu son cümlemi okurken aklıma yaşlı bir Hollanda denizcisinin sözü geldi. Anlattığı bir şey kuşkuyla karşılandığı taktirde şöyle derdi: "Gemiciler gibi gemilerin de büyüdükleri, denizin varlığı ne kadar gerçekse o kadar gerçektir."

***

Bir saat kadar önce cesur bir kararla bir tayfa grubunun arasına girdim. Tam ortalarında durduğum halde beni görmediler. Sanki varlığımdan habersizlermiş gibi davranıyorlardı. Ambarda ilk gördüğüm gemici gibi hepsinin yüzlerinde yaşlılığın izleri vardı. Güçsüzlükten dizleri titriyor, yaşlılığın artık son dönemindeymişler gibi omuzları çökmüş, rüzgârda sarkmış derileri hışırdıyor, sesleri alçak ve titrek, kesik kesik konuşuyorlar, gözleri yılların nezlesiyle parlak, bembeyaz saçları fırtınada insanı ürkütecek biçimde savruluyordu. Çevrelerinde en antika ve artık modası geçmiş matematik aletleri yayılmış duruyordu.

***

Bir süre önce açılmış bir yelkenden söz etmiştim. Gemi o andan başlayarak bütün yelkenleri fora edilmiş olarak müthiş bir hızla güneye doğru yoluna devam etti. Tayfalarda herhangi bir rahatsızlık belirtisi olmamasına rağmen ben güvertede ayakta durmayı beceremeyerek aşağı indim. O dev teknenin sulara gömülmemesi bana mucizelerin mucizesi gibi geliyor. Gerçekten de sonsuzluğun kıyısında, uçuruma son bir dalış yapmadan önce, sallanıp durmaya mahkûm edilmiş olmalıyız. Şimdiye kadar gördüklerimden bin kat yüksek olan dalgalar üzerinden bir martı gibi kayıyoruz; dev su yığınları tepemizde, yok etmeleri yasaklanmış ama sadece tehdit edebilen cehennem zebanileri gibi duruyorlar. Sık sık tekrarlanan bu kurtuluşlarımızı bu sonucu doğuracak tek doğal nedene bağlıyorum: Tekne güçlü bir akıntıya kapılmış olmalı...

***

Kaptanı kamarasında, yakından gördüm. Yüz yüze geldik, ama beklediğim gibi orada olduğumun farkına bile varmadı. Görünüşünde diğer insanlardan fazlası ya da eksiği olduğunu gösterecek bir şey yoksa da, ona bakarken gözlerimde hayranlık duygusuyla karışık bir saygı ve korku da vardı. Boyca benim kadardı; yani bir yetmiş beş falan. Biçimli, dinç ama başka hiçbir özelliği olmayan bir vücut. Ancak ruhumu anlatılamaz bir duyguyla harekete geçiren, yüzündeki o ifadenin bambaşkalığıydı. Alnı pek az kırışmış olduğu halde sanki binlerce yılın damgasını taşıyordu. Kır düşmüş saçları geçmişin anıları, kurşuni gözleri ise geleceğin habercileriydi. Kamaranın döşemesi demir kapaklı kitaplar, çürümüş fizik aletleri, artık kullanılmayan haritalarla doluydu. Kaptan başını eline almış, bir hükümdar mührünü taşıyan bir emirnameyi ateşli gözlerle okumaktaydı. Ambarda ilk gördüğüm gemici gibi yabancı bir dilde kendi kendine mırıldanmaktaydı; burnumun dibinde olmasına rağmen sesi bir mil uzaktan geliyordu sanki.

***

Gemi ve bütün içindekiler geçmiş çağların ruhuna gömülmüşler. Tayfalar geçmiş yüzyılların hayaletleri gibi salınıp duruyorlar, gözlerinde tutkulu ve huzursuz bir ifade var; ruhumun bir harabeye dönünceye kadar Baalbek, Tadmor ve Persepolis’in yıkılmış sütunlarının gölgesinde yıkandığını hissediyorum. Fenerlerin ışığında, parmaklarının gölgeleri yoluma düşünce şimdiye kadar hiç hissetmediğim bir duygu duyuyorum.

***

Çevreme bakınınca ilk endişelerimden utanıyorum. İçinde bulunduğumuz fırtınadan şimdiye kadar titrediysem, bundan sonra fırtına ve kasırga sözcüklerinin tanımlamaya yetmeyeceği rüzgârla denizin savaşı karşısında korkum ne olmalı? Geminin çevresini sonsuz gecenin karanlığı ve köpüksüz suların kaynaması sarıyor; ama her iki yanımızda birer mil ötede, ıssız gökyüzüne doğru dünyanın duvarları gibi yükselen görkemli buz yığınları yüzüyor.

***

Düşündüğüm gibi gemi bir akıntıya kapılmış –eğer çavlanın başaşağı akış hızıyla güneye doğru bu gürül gürül gidişe o ad verilebilirse...

***

Duygularımın dehşetini kavramanın tümüyle imkânsız olduğunu tahmin ederim; bu korkunç bölgenin esrarını delebilme merakı umutsuzluğuma bile hükmediyor, beni ölümün en çirkin biçimine bile razı ediyor. Heyecan verici bir bilgiye, öğrenmenin yok oluş demek olduğu, hiç anlatılamayacak bir esrara doğru sürüklendiğimiz kuşkusuz. Bu akıntı bizi belki de güney kutbuna götürüyor. İtiraf etmeli ki, bu varsayım bütün garipliğine rağmen bir olasılıktan uzak tutulamaz.

***

Tayfalar güvertede endişeli ve titrek adımlarla dolaşıyorlar; ancak yüzlerinde umutsuzluğun umursamazlığından çok umut ateşine benzer bir ifade var.

Bu arada rüzgâr hâlâ pupamızda; yelkenlerin tümü açık olduğundan tekne kimi zaman sudan dışarı fırlıyor! Ah! Dehşet, dehşet üstüne dehşet! Buzlar aniden sağa sola açılıyorlar ve biz başdöndürücü bir hızla duvarlarının tepesi karanlıklarda ve yükseklerde kaybolan muazzam bir amfitiyatro içinde dönüp duruyoruz. Ancak kaderimi düşünecek fazla zamanım kalmadı! Daireler gittikçe küçülüyor – çılgın bir anafora kapılıyoruz – gemi kükreyen, gürleyen, haykıran bir deniz ve fırtına arasında titriyor –aman tanrım! – batıyoruz....

***

(Yazarın notu) ‘Şişeden Çıkan Mektup’ ilk kez 1831’de yayınlanmıştı. Bundan uzun yıllar sonra Merkator haritalarıyla karşılaştım. Burada okyanus dört koldan Kuzey Kutup akıntısına akarak dünyanın içine girer bir şekilde gösteriliyordu. Kutbun kendisi de muazzam yükseklikte simsiyah bir kaya olarak resmedilmişti.

MORG SOKAĞI CİNAYETLERİ

Sirenler hangi şarkıyı söylerlerdi ya da Ahilleus kadınların arasına saklandığında hangi adı takınmıştı, bunlar şaşırtıcı sorular olsa da tahmin edilemez değildir.

Sir Thomas Browne, “Urn-Burial.”

Çözümleme olarak sözünü ettiğimiz düşünce faaliyetlerinin kendisi çözümlenmeye pek elverişli değildir. Biz onları sadece sonuçlarıyla değerlendirebiliriz. Diğer pek çok şey yanında bildiğimiz bir şey de bunların, kendilerine aşırı derecede sahip olunduğunda, insana büyük bir keyif kaynağı olduklarıdır. Güçlü bir insan nasıl bedensel yetenekleriyle, kaslarını çalıştıran hareketlerle zevk alırsa çözümlemeci de bir olayı çözümleyen zihni faaliyetleri ile övünür. Yeteneklerini ortaya çıkartacak en sıradan işlerden bile zevk alır. Bilmecelere, bulmacalara, hiyerogliflere düşkündür; bunları çözerken öyle bir beceriklilik gösterir ki, sıradan insanlar onun doğaüstü bir iş yapmakta olduğunu sanırlar. Yönteminin ruhu ile elde ettiği sonuçlarda gerçekten de bir sezgi havası vardır. Bu çözümleme yeteneğinde herhalde matematiğin ve özellikle onun en yüksek dalı olan ve haksız yere analitik adı verilen türünün etkisi büyüktür. Ancak hesaplamak kendi başına analiz etmek değildir. Örneğin, bir satranç oyuncusu bunlardan birini ötekinin fazla yardımı olmadan yapar. Bundan da şu çıkar: Satranç oyunu düşünce üzerindeki etkileri bakımından çok yanlış anlaşılmıştır.

Ben bilimsel bir eser yazıyor değilim, sadece epey garip bir olaya rasgele bazı gözlemlere bir giriş yapmaya çalışmaktayım. Bu nedenle düşünsel zekânın daha yüksek güçlerinin kullanılması bakımından, gösterişsiz dama oyununun satrancın o karmaşık saçmalıklarından daha üstün olduğunu söylemeden geçemeyeceğim. Taşların değişik ve çok garip hareketleri, çok farklı ve değişken değerlerinin olduğu satrançta karmaşık olan genellikle

derinlik sanılır ki, bu çok sık rastlanılan bir yanılgıdır. Burada oyun için dikkat gereklidir. Dikkat bir an bile dağılacak olsa, bir an aşırı dikkatsizliğe düşülse sonuç bir yara alınması ya da bir yenilgi olur. Olası hamleler sadece sayıca fazla değil aynı zamanda çok da karışık olduğundan bu gibi yanılgılara düşmek olasılığı çoktur ve sonuçta on oyundan dokuzunu daha zeki olan değil, oyuna kendini daha çok yoğunlaştıran kazanır. Oysa damada hamleler tek çeşittir, fazla bir değişiklik yoktur, dikkatsizlik olasılıkları azaltılmıştır, hatta dikkat sözkonusu bile değildir ve üstünlükler tarafların becerikliliğiyle elde edilir. Soyutlamadan uzaklaşmak için şöyle bir örmek verelim: Öyle bir dama oyunu düşünelim ki, ortada sadece dört tane dama olmuş taş kalsın; böyle bir durumda yanlış bir hamle yapılması beklenemez. Oyuncuların eşit oldukları varsayılırsa, oyuncuların görülmemiş bir hareket yapması gerekir ki, bu da ancak zekanın ortaya konulmasıyla olabilir. Çözümleyici sıradan kaynaklardan yoksun olduğu için kendini rakibinin ruhuna sokar, onunla özdeşleşir ve böylece de bir bakışta onu yanlışa sürükleyecek yöntemler bulur ki, bunlarda çoğu da gülünç derecede basit hamleler olur.

Briç oyununun hesaplama gücü denilen şeye etkisi uzun zamandır bilinmektedir ve en yüksek zekâ düzeyine sahip insanlar, bundan doğrusu nedeni pek de açıklanamayan bir zevk alırlar ve satrancı saçma bulurlar. Çözümleme yeteneğini onun kadar çalıştıran başka bir oyun yoktur oysa. Hıristiyan alemindeki en iyi satranç oyuncusu en iyi satranç oyuncusundan daha fazla bir şey olabilir; ancak briçte ustalık zihnin zihinle mücadele ettiği çok daha önemli alanlarda başarı getirebilir. Ustalık derken meşru bir üstünlüğün elde edilebileceği bütün kaynakları kapsayan bir oyunda mükemmellikten söz ediyorum. Bu kaynaklar hem pek çok hem de pek çeşitlidirler ve çoğunlukla sıradan insanlara erişilmez görünen düşünce kıvrımları arasında yatarlar. Dikkatle gözlemlemek kesin bir şekilde hatırlamak demektir ve o yüzden kendini oyuna veren bir satranç oyuncusu briçte başarılı olur; oyunun mekanizmasının dayandığı Hoyle kuralları ise yeterli derecede ve genellikle anlaşılabilir şeylerdir. Böylece, sağlam bir belleğe sahip olmak ve ‘kitaba’ göre hareket etmek iyi oyunculuğa yeter olarak kabul edilmiştir. Ancak bir çözümleyicinin becerisi kurallara sığmayan yerlerde kendini gösterir. O sessizlik içinde bir takım gözlemler yapar, sonuçlar çıkarır. Belki arkadaşları da aynı şeyi yaparlar ve elde edilen bilginin sınırlarındaki farklılık sonucun geçerliliğinden çok gözlemin

niteliğindedir. Gereken bilgi neyin gözleneceğini bilmektir. Oyuncumuz dikkatini sınırlamaz ve amaç oyun olduğu için oyunun dışındaki şeylerden çıkarılabilecek sonuçları gözardı etmez. Ortağının yüz hatlarını inceler, onu rakiplerinin ifadeleriyle kıyaslar. Her eldeki kâğıtların dağılımını düşünür, çoğunlukla el sahiplerinin bakışlarına dayanarak kozların ve yüksek kâğıtların kimde olduğunu saptamaya çalışır. Oyun ilerledikçe yüzlerdeki ifade değişikliklerine dikkat eder, kesinlik, şaşkınlık, zafer ya da şaşkınlık ifadelerinden bir düşünce temeli oluşturur. Bir elin alınışından onu alanın aynı türden bir el alıp alamayacağını çıkarmaya çalışır. Şaşırtma için oynanan bir eli kağıdın masanın üzerine atılış şeklinden çıkartır. Ağızdan kaçan ya da öylece söylenen söz; bir kartın kazayla elden düşürülmesi ve sonra onun gözden saklanması için gösterilen telaş ya da kayıtsızlık, alınan ellerin sayılması, şaşkınlık, duraksama, heveslilik ya da heyecan hep onun sezgilerinin ortaya attığı gerçekleri bulmasına, durumu gerçekten olduğu gibi görmesine yol açar. İlk bir iki el oynandıktan sonra herkesin elinde hangi kâğıtlar olduğunu artık öğrenmiştir ve artık kâğıtlarını sanki diğer oyuncular kendi kâğıtlarını yüzleri açarak ortaya koymuşlar gibi kesinlikle oynamaya başlar.

Çözümleme gücü basit beceriklilikle karıştırılmamalıdır; çözümleyici ister istemez becerikliyse de, becerikli kimse çoğunlukla çözümleme yapamaz. Beceriklilliğin genelde tezahürü olan ve kafatası üzerine çalışan bilginlerin (bence yanlış olarak) ayrı bir organa yükledikleri ve ilkel bir yetenek sandıkları yapıcı ya da birleştirici güç zekâları deliliğin sınırlarında olanlarda sık sık görülür ve ruhsal konularda eserler veren yazarlar bunu sık sık ele alırlar. Beceriklilik ile çözümleme gücü arasında hayal ile kuruntu arasındakinden çok daha büyük bir farklılık ama yine de büyük bir benzerlik vardır. Becerikli kimseler kafaları hayallerle dolu insanlarken, gerçekten yaratma gücü olanlar ise birer çözümleyiciden başka bir şey değillerdir.

Aşağıdaki hikâye okura ileri sürdüğüm bu fikirlerin ışığında ele alınmış gibi görünecektir.

18.. yılının baharıyla yazın bir kısmını geçirdiğim Paris’te Bay C. Auguste Dupin adında biriyle tanıştım. Çok seçkin hatta ünlü bir aileden olan bu genç çeşitli talihsiz olaylar sonunda öylesine yoksul düşmüştü ki, bunun yükünün ağırlığı altında ezilmiş, dünyada başını kaldıracak gücü kalmamıştı ve servetini yeniden elde etmek için bir arzusu da

bulunmuyordu. Alacaklılarının hoşgörüleriyle elinde avcunda üç beş parça arazi bulunuyordu ve bunlardan gelen gelirle, gayet sıkı bir ekonomi uygulayarak hiçbir lükse sapmadan yaşamın kaçınılmaz gereksinimlerini elde edebilmekteydi. Tek lüksü kitaplardı ve kitap da Paris'te kolay elde edilebilir bir şey değildir.

İlk kez Monmartre Sokağı'nda kıyıda köşede kalmış bir kütüphanede karşılaştık. İkimizin de aynı çok nadir ve çok önemli bir kitabı arıyor olmamız bizi birbirimize yakınlaştırdı. Tekrar tekrar görüştük. Bir Fransızın konu kendisi olduğu zaman gösterdiği bütün o açık yüreklilikle anlattığı o küçük aile hikâyesi beni pek ilgilendirmişti. Okuduğu kitapların çokluğuna da şaşmıştım, ve hepsinden de çok onun yaratıcı hayallerinin ateşliliği ve canlılığı ruhumu tutuşturmuştu. O zaman Paris'te aramakta olduğum şeylerin peşinde olan ben böyle bir insanın dostluğunun benim için paha biçilmez bir hazine olduğunu düşündüm ve bunu da kendisine söyledim. Sonunda benim kentte bulunduğum sürece birlikte oturmaya karar verdik; ben onun kadar sıkıntı içinde olmadığımdan bir ev kiralayıp ruhlarımızın ortak karanlık havasına uyacak şekilde döşemeyi üstlendim; tuttuğum ev Faubourg St. Germain'in eski ve ıssız bir köşesinde pek araştırmadığımız kör inançlar nedeniyle uzun zamandır terk edilmiş ve yıkıldı yıkılacak kadar eski bir yapıydı.

Oradaki yaşantımız bilinseydi herkes bize deli gözüyle bakardı, deli ama zararsız delilerden. Tam bir yalnızlık içindeydik. Ziyaretçi kabul etmiyorduk. Hatta evin yerini eski arkadaşlarımdan saklamıştım. Dupin ise artık Paris'te ne kimseyi tanıyor ne de tanınıyordu. Orada sadece kendi içimizde yaşıyorduk.

Arkadaşımın garip huylarından biri de geceyi sadece gece olduğu için sevmekti ve ben de onun çılgınca kaprislerine olduğu gibi bu garip huyuna da teslim olmuştum. Tanrının karanlığı her zaman bizimle olmadığından biz de onun varlığının sahtesini yaratıyorduk. Sabahın ilk ışığıyla birlikte eski evimizin bütün iri kanatlı pancurlarını kapatıyor; çok soluk ve çok zayıf ışık veren bir iki kokulu mum yakıyorduk. Sonra bunların yardımıyla ruhlarımızı hayal alemine gönderiyor, okuyor, yazıyor ya da saat gerçek Karanlığın geldiğini bildirene kadar konuşuyorduk. Bunun üzerine kolkola sokaklara çıkıyor, günün konularına devam ediyor, ya da geç saatlere kadar başıboş dolaşıyor ve kalabalık kentin çılgın ışıkları ve gölgeleri arasında

sadece sessiz bir gözlemin imkân vereceği sınırsız ruhsal heyecanlar arıyorduk.

Böyle zamanlarda Dupin'de garip bir çözümleme gücü gördüğümde şaşıyordum (oysa onun o zengin hayalgücüyle bunu bekliyor olmam gerekirdi). O da bunun gösterişinden değilse de uygulamasından zevk alıyor görünüyordu ve bunu da saklamıyordu. Boğazından gelen kısık bir kahkahayla bana kendisi için pek çok insanın göğüslerinde pencereler olduğunu söylüyordu ve bu iddiasını benim hakkımda sahip olduğu mahrem bilgilerin şaşırtıcı kanıtlarını vererek desteklemekteydi. Bu anlarda tavırları soğuk ve dalgın olur, genelde pek gür bir tenor olan sesine konuşmasındaki ağırbaşlılık olmasa kulağa huysuzluk gibi gelecek bir tizlik yerleştirirdi. Onu bu durumda gördüğümde eskilerin Çifte Ruh felsefesini düşünür ve biri yaratıcı diğeri çözümlemeci bir çifte Dupin hayaliyle kendimi eğlendirirdim.

Bu anlattıklarımdan esrarengiz bir olayı dile getirdiğim ya da hayali bir roman kalem aldığım sanılmasın. Fransızın tarif ettiğim bu tavırları sadece heyecanlı, belki de hasta bir zekânın sonuçlarıydı. Ancak söz konusu anlarda fikirlerin şaşırtıcılığı belki de en iyisi bir örnekle açıklanabilir.

Bir gece Palais Royal yakınlarında gayet uzun pis bir sokakta dolaşıyorduk. İkimiz de düşüncelerimize dalmış olduğumuzdan en az on beş dakikadır tek kelime konuşmamıştık. Dupin aniden sessizliği şu sözlerle bozuverdi:

"Doğru, ufak tefek bir adamdır ve Theatre des Varietes'ye daha çok yakışır."

Hiç düşünmeden, "Çok doğru," dedim. O anda ne kadar dalgın olduğumu şundan anlayın ki, onun sözlerinin kafamdan geçmekte olanlara tıpatıp uyduğunun farkına bile varmamıştım. Bir an sonra kendimi toparladım ve çok derin bir şaşkınlık içinde kalıverdim.

"Dupin," dedim ciddi bir tavırla. "Şaşırdığımı saklayacak değilim ve duygularıma inanasım gelmiyor. Benim şeyi düşündüğümü..." Burada duraklayıp gerçekten kimi düşündüğümü anlayıp anlamadığını kesin olarak bilmek istedim.

"... Chantilly desene," dedi. "Neden duraklıyorsun ki? Kendi kendine onun kısa boylu olması yüzünden trajediye hiç de uymadığını düşünüyordun."

“Gerçekten da aynen öyle düşünüyordum. Chantilly St. Denis Sokağında eskiden ayakkabı tamirciliği yapardı ve sonra sahneye çıkma çılgınlığına tutulup Crebillon’un aynı adlı eserinde Xerxes rolünü oynamaya kalkışmış ve bu yüzden de epey aşağılanmıştı.

“Tanrı aşkına söyle!” diye bağırdım. “Hangi yöntemle –eğer böyle bir yöntem varsa elbette- böyle ruhumun derinliklerine inebildin?” Aslında göstermek istediğimden çok daha büyük bir şaşkınlık içindeydim ya.

Arkadaşım, “Senin bu ayakkabı tamircisinin Xerxes (et id genus omne) rolü için yeterli boyda olmadığı sonucuna varmana meyveci neden oldu,” dedi.

“Meyveci mı? Beni şaşırtıyorsun. Benim meyveci falan tanıdığım yok.”

“Sokağa girdiğimiz sırada sana çarpan adam –on beş dakika falan önce.”

O zaman başının üstünde büyük bir elma sepeti taşıyan bir adamın C... Caddesinden şimdi bulunduğumuz sokağa girerken kazayla bana çarptığını ve az daha yere yuvarlayacağını hatırladım. Ama bunun Chantilly ile ne ilgisi olduğunu anlamamıştım doğrusu.

Dupin’de şarlatanlıktan eser yoktu. “Anlatayım da iyice anla,” dedi. “Önce seninle konuştuğum andan yemişçiyle çarpışma anına kadar geriye giderek düşünce silsileni izleyelim. Zincirin iri halkaları şu sıradadır: Chantilly, Orion, Dr. Nicholas, Epikür, Stereotomi, sokak taşları, yemişçi.”

Yaşamlarının herhangi bir döneminde düşünceleriyle vardıkları sonuçları geriye giderek izleyerek kendilerini eğlendirmemiş insan pek azdır. Bu iş çoğunlukla ilginçtir ve buna ilk kez kalkışan başlama noktası ile hedef arasındaki uzaklığı ve tutarsızlığı görünce çok şaşırır. Fransızın bu söylediklerini duyduğumda şaşkınlığımın ne kadar büyük olduğu tahmin edilebilir. Sözünü şöyle sürdürdü:

“Yanlış hatırlamıyorsam Rue C...’den ayrılmadan hemen önce atlardan söz ediyorduk. Konuştuğumuz son konu buydu. Bu sokağa girerken başında büyük bir sepet taşıyan bir meyveci bize sürtünerek geçti ve seni kaldırımı onarmak için kenara yığılan taşların üzerine itti. Sen o gevşek taşlardan birine bastın, kaydın, ayağını hafifçe burktun, kızmış göründün, bir iki kelime mırıldandın, dönüp taşlara baktın ve sessizce yoluna devam ettin. Ben yaptıklarına özel olarak dikkat ediyor değildim, ama son zamanlarda gözlem benim için bir tür gereklilik haline gelmiştir.

“Gözlerini yerden ayırmadın –yüzünde sıkıntılı bir ifadeyle soldaki çukurlara ve oyuklara bakıyordun (böylelikle senin hâlâ taşları

düşündüğünü anladım), sonunda zeminin bir deneme olarak birbirlerine bağlı taşlarla döşenmiş olduğu küçük Lamartine sokağına geldik. Orada yüzün birden aydınlandı ve dudaklarının kıpırdadığını gördüm, orada bu tür sokak döşemesine verilen adı yani ‘stereotomi’ sözcüğünü mırıldandığından emindim. ‘Stereotomi’ sözcüğünü atomları düşünmeden mırıldanmayacağını biliyordum; oradan da Epikür’ün kuramlarına geçecektin. Bir süre önce bu konuyu tartıştığımızda evrenbilimin ileri sürdüğü son nebula varsayımlarıyla bu soylu Yunanlının tahminleri arasındaki benzerliğe değindiğim zaman Orion’un büyük nebulasına baktığını görmüştüm; ve şimdi de aynı şeyi yapmanı bekliyordum. Gerçekten de başını kaldırıp göğe baktın ve ben de düşüncelerini doğru olarak izlemekte olduğumu anladım. Ancak Musee’nin dünkü sayısında çıkan o yergi yazısında yergici Chantilly’nin rolü alması ve adını değiştirmesi üzerine birtakım çirkin imalarda bulunduğunda seninle üzerinde sık sık konuştuğumuz bir Latin mısrasını aktarmıştı:

Perdidit antiquum litera prima sonum.

Sana bunun bir zamanlar Urion diye yazılan Orion’a ilişkin olduğunu söylemiştim, ve o açıklamam sırasındaki bazı ifadelerinden bunu unutmamış olduğundan emindim. Şu halde Orion ve Chantilly fikirlerini kafanda birleştireceğinden kuşkum yoktu. Ve onları birleştirdiğini dudaklarında dolaşan gülümsemeden anladım. Zavallı kundura tamircisinin kurban edilişini düşünüyordun. O zamana kadar kamburunu çıkarmış bir halde yürüyordun, ama birden doğrulup dimdik yürümeye başladığını gördüm. O zaman da Chantilly’nin boyunun kısalığını düşünmekte olduğundan emindim. İşte o noktada düşüncelerini keserek onun, yani Chantilly’nin gerçekten ufak tefek biri olduğunu ve Theatre des Varietes’ye daha çok yakışacağını söyledim.”

Bundan kısa bir süre sonra Gazette des Tribunaux’nun akşam baskısına bakarken şu paragraflar dikkatimizi çekti:

“OLAĞANÜSTÜ CİNAYETLER. – Bu sabah saat üç sularında St. Roch Mahallesi halkı birbiri ardından gelen korkunç çığlıklarla uyanmışlar; çığlıkları Morg Sokağı’nda Bayan L’Espanaye ile kızı Matmazel Camille L’Espanaye’ın oturdukları bilinen evin dördüncü katından gelmekteymiş. Eve normal yollardan girmek için bir süre uğraşıldıktan sonra sekiz on komşu ve iki jandarma kapıyı bir demir çubukla kırarak içeri girmişler. Bu arada çığlıklar kesilmişmiş; ancak grup birinci kat merdivenini tırmanırken

evin üst katından sert tartışma sesleri gelmekteymiş. İkinci kata vardıklarında bu sesler de kesilmiş ve ev sessizliğe bürünmüş. Grup dağılarak oda oda aramaya başlamış. Dördüncü katta arka tarafta büyük bir odaya gelindiğinde (anahtarı içerde olan kapı kilidi kırılarak açılmış) herkes şaşkınlıktan çok büyük bir dehşet içinde duraklamış.

"Odanın içi karmakarışıkmış, mobilyalar parçalanmış ve sağa sola savrulmuş duruyormuş. Bir tek karyola varmış ve onun şiltesi de kaldırılıp odanın ortasına atılmış. Bir iskemle üzerinde kana bulanmış bir ustura duruyormuş. Şöminede köklerinden sökülmüş iki üç tutam kanlı kır saç bulunmuş. Yerde dört Napolyon altını, topaz bir küpe, üç gümüş kaşık, Cezayir metalinden yapılma üç küçük kaşık ve içlerinde dört bin frank tutarında altın bulunan iki torba varmış. Bir köşede duran konsolun çekmeceleri açıkmış ve içlerinde hâlâ birtakım eşya olmasına karşın yağma edildiği anlaşılıyormuş. Şiltenin altında (yatağın değil) küçük demir bir kasa çıkmış. Onun da kapısı açıkmış ve anahtarı üzerindeymiş. İçinde birkaç eski mektup ve değersiz bazı kâğıtlardan başka bir şey yokmuş.

"Bayan L'Espanaye'ın izine rastlanmamış ama şöminede aşırı miktarda kurum görülünce baca araştırılmış ve (anlatması bile korkunç) kızının cesedi baş aşağı olarak delikten çıkarılmış. Ceset henüz sıcakmış. Muayene edilince yara bere içinde olduğu görülmüş ki bu hiç kuşkusuz bacaya şiddetle sokulmaya çalışıldığı zaman olmuş. Kadının yüzünde tırmık izleri, boğazında çürükler ve tırnak yaraları varmış, bunlardan da boğularak öldüğü anlaşılıyormuş.

"Ev baştan aşağı aranmış ancak başka bir şeye rastlanmayınca grup binanın arka tarafındaki küçük taş avluya çıkmış ve burada yaşlı kadınla karşılaşmış. Kadının boynu öylesine kesikmiş ki, kaldırmaya çalıştıklarında başı gövdeden kopmuş. Baş ve gövde parça parça edildiğinden insana benzer bir yanı kalmamışmış.

"Bildiğimiz kadarıyla bu korkunç olay konusunda herhangi bir ipucu ele geçirilmiş değildir."

Ertesi günkü gazetede şu ek bilgiler vardı:

"Morg Sokağı'ndaki Facia. – Bu olağanüstü ve korkunç olay nedeniyle pek çok kimse sorguya çekilmiş, ancak durumu aydınlatacak bir bilgi elde edilememiştir. Alınan ifadeleri aşağıda vermekteyiz:

“Çamaşırcı kadın Pauline Dubourg öldürülenleri üç yıldır tanıdığını ve bu süre içinde çamaşırlarını yıkamış olduğunu söylüyor. Yaşlı kadın ve kızı iyi geçinirlermiş, birbirlerini pek severlermiş. Parasını günü gününe öderlermiş. Geçimlerini nasıl sağladıklarını bilmiyor. Bayan L.’nin falcılık yaptığını tahmin ediyor. Birikmiş parası olduğu söylenirmiş. Kendisi çamaşırları almaya ve teslim etmeye geldiğinde evde hiç kimseyle karşılaşmamış. Bir hizmetçileri olmadığından emin. Evin dördüncü katı dışındaki katlarında herhangi bir eşya olmadığı anlaşılıyor.

“Tütüncü Pierre Moreau dört yıla yakın bir süredir Bayan L’Espanaye’a az miktarlarda tütün ve enfiye satarmış. Kendisi doğma büyüme o mahalleli. Yaşlı kadınla kızı cesetlerinin bulunduğu evde altı yıldan uzun bir süredir oturuyorlarmış. Evde daha önce bir kuyumcu oturur, o da üst kattaki odalara kiracı alırmış. Ev bayan L.’nin malıymış. Kiracısının evi kötü kullanmakta olduğunu görünce kendisi taşınmış ve hiçbir odasını kiraya vermemiş. Yaşlı kadın çocuk gibiymiş. Tanık kızını altı yıl içinde ancak beş altı kere görmüş. İki kadının çok kapalı bir yaşantıları varmış ve para sahibi oldukları söylenirmiş. Tanık komşular arasında Bayan L.’nin falcılık yaptığının söylendiğini duymuş ama buna inanmazmış. Kapıdan içeri kadınla kızından başka sadece bir iki kere bir hamalın ve sekiz on kere de bir hekimin girdiğini görmüş.

“Daha başkaları ve komşular da bunlara uygun şeyler anlatmışlar. Eve sık sık gelen bir tanıdıktan hiç söz edilmemiş. Bayan L. ile kızının yaşayan akrabaları olup olmadığı da bilinmiyor. Ön pencerelerin pancurları pek seyrek olarak açılırmış. Arkadakiler ise dördüncü kattaki o büyük arka odanınkiler dışında hepten kapalıymışlar Ev iyi bir evmiş, çok eski değilmiş.

“Jandarma Isidore Muset ifadesinde eve sabaha karşı üçte çağırıldığını, o sırada kapının önünde içeri girmeye çalışan yirmi otuz kişinin olduğunu söylüyor. Kapıyı sonunda demir çubukla değil bir kasaturayla açmış. Kapı çift kanatlı olduğu ve alt ve üst sürgüleri itilmediği için kolaylıkla açılmış. Kapı zorlanana kadar devam eden çığlıklar kapı açıldığı anda kesilmiş. Bunlar kısa ve kesik değil, acı çeken birinin (ya da birilerinin) yüksek ve sürekli çığlıklarıymış. Tanık öne geçmiş, yukarı çıkmışlar. Birinci kat sahanlığına gelince kavga eden iki öfkeli ses duymuş. Biri boğuk, ötekisi daha tiz. Çok garip bir sesmiş. Bir Fransıza ait olan birincisinin bazı kelimelerini anlamış. Bunun bir kadın sesi olmadığına emin. ‘Sacre’ ve

‘diable’ kelimelerini ayırt edebilmiş. Tiz ses bir yabancıya aitmiş. Bunun kadın mı erkek mi olduğunu anlayamamış. Ne söylendiğini de çıkaramamış ama konuşulan dilin İspanyolca olduğuna inanıyormuş. Bu tanık odanın ve cesetlerin durumunu dün anlattığımız şekilde anlatmıştır.

“Komşulardan biri olan kuyumcu Henri Duval eve ilk girenlerden biri olduğunu söylüyor. Genelde Muset’nin söylediklerini doğruluyor. İçeri zorla girildikten sonra saatin uygunsuzluğuna rağmen bir anda toplanmış olan kalabalığın girmesini önlemek için kapıyı hemen kapatmışlar. Tanık tiz sesin bir İtalyana ait olduğunu tahmin ediyor. Fransıza ait olmadığından emin. Erkek sesi olduğundan emin değil. Kadın sesi olabilir diyor. İtalyan diliyle bir yakınlığı yok. Bayan L. ile kızını tanıyor. Her ikisiyle de sık sık konuşurmuş. Tiz sesin onlardan birine ait olmadığından emin.

“Odenheimer, lokantacı. Bu tanık bildiklerini kendi isteğiyle gelip anlatmıştır. Fransızca bilmediği için bir çevirmen aracılığıyla ifadesi alınmıştır. Amsterdamlıymış. Çığlıklar atıldığı sırada evin önünden geçiyormuş. Çığlıklar dakikalarca, belki de on dakika sürmüş. Çok yüksek, uzun ve çok korkunçmuş. Binaya girenlerden biri. Bir önceki ifadeyi bir noktası dışında doğruladı. Tiz sesin bir erkeğe ve de bir Fransıza ait olduğundan emin. Söylenen sözcükleri seçememiş. Öfkenin yanı sıra korkuyla da acele söylenen kelimelermiş. Ama sese tiz bir ses diyememiş. Öteki boğuk ses sürekli olarak ‘sacre’ ve ‘diable’ ve bir kere de ‘mon Dieu’ demiş.

Deloraine Sokağında Mignaud et Fils bankasının sahiplerinden bankacı Jules Mignaud. Yaşlı Mignaud. Bayan L’Espanaye’ın bir emlâki varmış. Sekiz yıl önce bankada bir hesap açtırmış. Küçük miktarlarda olmak üzere sık sık para yatırırmış. Ölümünden üç gün önceye kadar hiç para çekmemiş, o gün ise 4000 frank almış. Bu para altın olarak ödenmiş ve parayı eve bankadan bir memur götürmüş.

“Mignaud et Fils memurlarından Adolphe Le Bon söz konusu günde iki torba içinde 4000 frankla Bayan L’Espanaye ile evine gittiğini söylüyor. Kapıyı Matmazel L. açmış ve torbalardan birini elinden almış, yaşlı kadın da diğer torbayı almış. Le Bon bunun üzerine ikisini de selamlayarak oradan ayrılmış. O sırada sokakta kimse yokmuş. Sokak zaten çok ıssız bir ara sokaktır.

“Terzi William Bird ifadesinde eve girenlerden biri olduğunu söyledi. Kendisi iki yıldır Paris’te yaşayan bir İngiliz. Merdivenden en önde

çıkanlardanmış. Tartışan sesler işitmiş. Birkaç kelime seçebilmiş ama şimdi hepsini hatırlamıyor. ‘Sacre’ ve ‘mon Dieu’ kelimelerini gayet net duymuş. O sırada birkaç kişi boğuşuyormuş gibi itişme ve sürtünme sesleri varmış. Tiz ses çok yüksekmiş, boğuk olandan daha yüksek. Bir İngilizin sesi olmadığına emin. Kendisine bir Alman gibi gelmiş. Bir kadın sesi de olabilirmiş. Almanca bilmiyor.

“Yukarıda sözü edilen dört tanık bir daha sorguya çekildiklerinde Matmazel L.’nin cesedinin bulunduğu odanın içerden kilitli olduğunu söylemişlerdir. Ortalık sessizmiş ve herhangi bir gürültü ya da inleme yokmuş. Kapıyı zorlayarak açtıklarında kimseyi görmemişler. Odanın öne ve arkaya bakan pencerelerinin ikisi de kapalı ve içerden sürgülüymüş. İki oda arasındaki kapı kapalıymış ama kilitli değilmiş. Ön odadan koridora açılan kapı kilitliymiş ve anahtarı oda tarafındaymış. Evin ön tarafında, koridorun başındaki küçük bir odanın kapısı aralıkmış. Burada eski şilteler, sandıklar falan varmış. Bunlar kaldırılmış ve aranmış. Evin didik didik aranmamış tek köşesi kalmamış. Bacalara baca temizleyiciler sokulmuş. Dört katlı evin çatıya çıkan kapağı sağlam bir şekilde çiviliymiş –yıllardır açılmamış gibi görünüyormuş. Tartışan seslerin işitilmesiyle oda kapısının açılması arasında geçen süre konusunda tanıklar aynı fikirde değiller. Kimi üç dakika kimi beş dakika diyor. Kapı epeyce güçlükle açılmış.

“Mezarcı Alfonzo Garcio Morg Sokağı’nda oturduğunu söylüyor. İspanyol yurttaşı. Eve girenler arasındaymış. Yukarı çıkmamış. Sinirliymiş ve heyecanlanıp krize tutulmaktan korkmuş. Tartışan sesler duymuş. Boğuk ses bir Fransıza aitmiş. Söylenenleri ayırt edememiş. Tiz sesin bir İngilize ait olduğundan emin. İngilizce bilmiyor ama bunu kelimelerin seslendirilişinden çıkarıyor.

“Pastacı Alberto Montani merdivenden ilk çıkanların arasında olduğunu söylüyor. Sözü edilen sesleri duymuş. Boğuk ses bir Fransıza aitmiş. Birkaç kelimeyi seçebilmiş. Konuşan, dostça tenkitlerde bulunuyormuş. Tiz ses sahibinin neler söylediğini çıkaramamış. Hızlı ve düzensiz konuşuyormuş. Bir Rus sesine benzetiyor. Genel ifadeleri doğruluyor. Kendisi İtalyan. Bir Rusla hiç konuşmamış.

“Yeniden sorguya çekilen tanıklar dördüncü kat bacalarının bir insanın sığamayacağı kadar dar olduğunu söylemişlerdir. ‘Baca temizleyiciler’ ile baca temizleyicilerin kullandıkları silindir şeklindeki fırçalar kastedilmiştir. Bu fırçalar evin bütün bacalarına sokulup çıkarılmış. Grup yukarı çıkarken

herhangi birinin aşağı inmesini mümkün kılacak bir arka merdiven de yokmuş. Matmazel L'Espanaye'nin bacaya öyle bir sıkışmış ki, dört beş kişi birleşip birlikte çalışana kadar cesedi yerinden oynatamamışlar.

"Hekim Paul Dumas gün ağarmak üzereyken cesetleri muayeneye çağırıldığını söylüyor. O sırada ikisi de Matmazel L.'nin bulunduğu odadaki yatağın üzerindeymişler. Genç kadının cesedi aşırı derecede yara bere içindeymiş. Bacadan içeri sokulmaya çalışılmış olması bu yaraların nedeni olabilirmiş. Boğazında sıyrıklar varmış. Çenenin altında birkaç derin tırnak izi ve parmak izlenimi veren morluklar varmış. Yüz aşırı morarmış ve gözler yuvalarından fırlamışlar. Dil ısırılarak kopacak duruma gelmiş. Karındaki büyük çürük oraya bir dizin dayandığını akla getiriyormuş. Bay Dumas'ya göre, Matmazel L'Espanaye meçhul kişi ya da kişiler tarafından boğularak öldürülmüş. Annenin cesedi ise berbat durumdaymış. Sağ bacağın ve kolun hemen hemen bütün kemikleri kırılmış. Sol taraftaki incik kemiği ile sol kaburgalardan çoğu da kırıkmış. Vücudu baştan aşağı çürüklerle ve morluklarla kaplıymış. Bunların neyle yapıldığını söylemek güçmüş. Kalın bir sopa ya da bir demir çubuk –bir iskemle- herhangi bir büyük, ağır ve küt bir silah çok güçlü bir erkek elindeyse böyle sonuçlar doğurabilirmiş. Hangi silahla olursa olsun, bir kadın böylesine ağır darbeler indiremezmiş. Tanık gördüğünde kadının başı gövdeden tümüyle ayrılmış ve kafatası da parçalanmışmış. Gırtlağın çok keskin bir aletle, herhalde bir usturayla kesilmiş olması gerekiyormuş.

"Cerrah Alexandre Etienne cesetleri muayene için Bay Dumas ile birlikte çağırılmış. Bay Dumas'nın ifadesini ve fikirlerini doğruluyor.

"Daha birkaç kişinin sorguya çekilmiş olmasına rağmen önemli bir şey elde edilmemiştir. Paris'te daha önce bu kadar esrarengiz ve her bakımdan bu kadar karışık bir cinayet işlenmiş değildir, hatta bunun gerçek bir cinayet olup olmadığı da tam olarak bilinmemektedir. Polisin tam bir şaşkınlık içinde olması bu tür olaylarda pek sık seyrek rastlanan bir durumdur. Ortada herhangi bir ipucunun gölgesi bile bulunmamaktadır."

Gazetenin akşam baskısında St. Roch Mahallesi'nin hâlâ heyecan içinde olduğu, söz konusu evin yeniden didik didik arandığı ve tanıkların yeniden sorguya çekildikleri ama herhangi bir sonuca varılmadığı belirtiliyordu. Bir son dakika haberine göre Adolphe Le Bon tutuklanıp cezaevine gönderilmişse de, kendisini suçlayacak yeni bir şey yoktu.

Dupin bu olayın gelişmesini büyük bir ilgiyle izlemekteydi. Aslında fikirlerini söylemediğinden bunu tavırlarından anlıyordum. Le Bon'un tutuklandığının ilanından sonradır ki, bana cinayetler konusunda ne düşündüğümü sordu.

"Ben bütün Paris gibi bunun çözülemeyecek bir esrarlı olay olduğunu düşünmekteydim. Katili izlemeyi mümkün kılacak herhangi bir ipucu göremiyordum."

"Bu sözde sorgulamaya dayanarak çareler konusunda hüküm vermemeliyiz," dedi Dupin. "Becerileri nedeniyle göklere çıkarılan Paris polisi sadece kurnazdır, hepsi o kadar. Başvurulan anlık çareler dışında bir yöntemleri yoktur. Sanki pek çok yöntemleri varmış gibi davranırlar ama bunlar çoğunlukla ileri sürülen amaca öylesine uygun olmayan şeylerdir ki, Mösyö Jourdain'in müziği daha iyi duyabilmek için ropdöşambrını istemesini' hatırlatır insana. Onların elde ettikleri sonuçlar çoğunlukla şaşırtıcıysa da, genelde bunu çalışkanlıklarına ve canlılıklarına borçludurlar. Bu nitelikleri eksik olduğunda planları hep boşa çıkar. Örneğin Vidocq iyi bir tahminciydi ve işinde inatçı bir insandı. Ancak eğitim görmüş bir düşüncesi olmadığından soruşturmalarının yoğunluğu içinde sık sık yanlışlar yapardı. Her şeye çok yakından bakarak görüşünü sakatlıyordu. Belki bir iki noktayı olağanüstü bir netlikle görür, ama bunu yaparken konunun tümünü gözden kaçırırdı. Bir şeyin fazla derinine inmek diye bir şey olamaz. Gerçek her zaman bir kuyunun dibinde değildir. Daha önemli bilgi alanlarına bakıldığında gerçeğin her zaman yüzeyde olduğuna inanıyorum. Derinlik kendisini aradığımız vadilerdedir, genelde bulunduğu dağ tepelerinde değil. Bu tür yanlışlığın çeşitleri ve kaynakları gök cisimlerinin araştırılmasında görülür. Bir yıldıza yan gözle bakmak, ona retinanın dış kısımlarını çevirmek (buraları hafif ışıklara karşı ortasından daha hassastır) yıldızı net olarak görmektir, onun parıltısını daha iyi almaktır; gözümüzü ona dik olarak çevirdiğimizde bu parıltı matlaşır. Bu ikinci durumda göze giren ışın sayısı daha fazladır ama birincisinde daha hassas bir kavrayış gücü vardır. Gereksiz bir derinlikle düşünceyi zayıflatır ve karıştırırız; ve sürekli aynı noktaya dimdik ve yoğun olarak bakmakla Çoban Yıldızını bile gökyüzünden silip yok etmek mümkündür.

"Bu cinayetlere gelince, o konuda bir fikir geliştirmeden önce kendimiz bazı incelemeler yapalım. Böyle bir araştırma bizi epey eğlendirecektir. Ayrıca, Le Bon bir zamanlar bana hiç de nankörlük etmek istemediğim bir

hizmette bulunmuştu. Gidip olay yerini kendi gözlerimizle görelim. Emniyet Müdürü G.. tanıdığım olduğu için gereken izni almakta herhangi bir güçlükle karşılaşmayacağız.”

İzin alınır alınmaz Morg Sokağı’na gittik. Burası Richelieu Caddesi’yle St. Roche Caddesi’nin arasındaki o sefil ara sokaklardan biriydi. Sokak bizim oturduğumuz yerden epey uzak olduğu için oraya vardığımızda akşam olmak üzereydi. Karşı kaldırımdan amaçsız bir merakla kapalı pancurlara hâlâ bakan insanlar olduğu için evi bulmakta güçlük çekmedik. Bu giriş kapısı bir kenarda sürgülü pencereli kapıcı odasıyla tipik bir Fransız eviydi. İçeri girmeden önce sokak boyunca yürüdük, bir yan sokağa saptık, sonra bir daha saparak evin arkasından geçtik. Dupin bu arada evi olduğu gibi tüm mahalleyi nedenini pek anlamadığım büyük bir dikkatle incelemekteydi.

Geri dönerek binanın ön kapısına gittik, zili çaldık ve izin kâğıtlarımızı göstererek görevli memurlarca içeri alındık. Doğruca yukarı, matmazel L’Espanay’ın cesedinin bulunduğu odaya çıktık. Cesetlerin ikisi de hâlâ oradaydı. Oda olduğu gibi karmakarışık bir durumda korunmuştu. Gazette des Tribunaux’da yazanlar dışında hiçbir şey görmedim. Dupin her şeyi, hatta cesetleri bile, dikkatle inceledi. Sonra öteki odalara ve avluya gittik; bir jandarma yanımızdan hiç ayrılmamıştı bu sırada. Bu inceleme karanlık basıncaya kadar sürdü, sonra da oradan ayrıldık. Evimize dönerken arkadaşım günlük gazetelerden birinin idarehanesine uğradı.

Arkadaşımın çok kaprisli olduğunu ve benim de idare ettiğimi (je les menageais –aslında dilimizde bu deyimin karşılığı yoktur) söylemiştim. Şimdi de ertesi gün öğlene kadar cinayetten hiç söz etmemişti. Ondan sonra da bana o vahşet sahnesinde garibime giden bir şey görüp görmediğimi sordu.

Bu ‘garip’ sözcüğünü öyle bir vurgulamıştı ki, bilmem neden, ürpermekten kendimi alamadım.

“Hayır, garip bir şey görmedim,” dedim. “Gazetede yazdığından fazla bir şeye rastlamadım en azından.”

“Gazete korkarım ki bu işin dehşetini pek kavrayamamış,” dedi. “Ancak şimdi gazetenin boş fikirlerini bir yana bırakalım. Bana öyle geliyor ki, bu esrar çözülmez gibi geliyor ve bu da onun karakterindeki açıklık nedeniyle kolay çözülebilir olmasındandır. Polis cinayet için değil, cinayetteki vahşete görünürde bir neden olmaması yüzünden şaşkın durumda. Yukarıda sadece

öldürülmüş Matmazel L'Espanaye olduğu halde ve kendileri görmeden kimse dışarı çıkamayacağı halde o tartışma seslerinin imkânsızlığı onları da şaşırtıyor. Odanın o darmadağınık hali, cesedin başı aşağı olmak üzere bacaya sokulmuş olması, yaşlı kadının cesedinin o korkunç durumu, bütün bunlar ve anlatmasında bir yarar görmediğim diğerleri polisi felç haline getirmiş, onların o dillere destan beceriklilikleri hiçbir işe yaramaz olmuştur. Olağanüstü ile anlaşılabilirliği karıştırmak yanılgısına düştüler. Ancak mantık gerçeği ararken sıradanlıktan bu sapmalarla yolunu bulur. Şimdi yapmak üzere olduğumuz bu gibi araştırmalarda 'ne oldu' değil 'daha önce olmamış olan ne oldu' diye sormalıyız. Aslında benim bu esrarın çözümüne varışımdaki kolaylık onun polisin gözündeki çözülmezliğiyle doğru orantılıdır."

Arkadaşıma sessiz bir şaşkınlıkla bakıyordum.

Oda kapısına bakarken, "Şimdi bu cinayetleri işleyen değilse de, en azından cinayetlerin işlenmesine bir derece karışan bir kişiyi bekliyorum," dedi. "İşlenen cinayetlerin en kötü tarafları bakımından herhalde suçsuzdur. Bu tahminimde haklı olduğumu umarım, çünkü tüm çözümü onun üzerine kurdum. Burada, bu odanın içinde bekliyorum adamı. Doğru, gelmeyecek olabilir; ama gelme olasılığı da az değil. Eğer gelirse, onu yakalamamız gerekecek. İşte tabancalar, ikimiz de gerekirse onları nasıl kullanacağımızı biliyoruz."

Ne yaptığımı bilemeyerek ya da duyduklarıma inanamayarak tabancaları aldım. Dupin kendi kendine konuşurmuş gibi devam ediyordu. Onun böyle zamanlarda ne kadar dalgın olduğunu daha önce söylemiştim. Konuşması bana yönelikti, ama pek de yüksek olmayan sesinde o çok uzakta olan insanlarla konuşulurken kullanılan bir ton vardı. Boş ifadeli olan gözleri sadece duvara bakıyordu.

"Yukarı çıkanların duydukları tartışmacı sesler kadınların sesleri değildi," dedi. "Kanıtlar bunu açıkça gösteriyor. Böylece yaşlı kadının önce kızını öldürdüğü ve sonrada intihar ettiğini düşünmekten kurtulmuş oluyoruz. Bu noktayı sadece yöntem için ortaya atmış bulunuyorum, yoksa Bayan L'Espanaye'ın gücünün kızının cesedini bacadan yukarı itmeye yetmeyeceğini biliyoruz. Ayrıca kendi vücudundaki yaralar da bir intihar olasılığını tümüyle ortadan kaldırmaktadır. Şu halde üçüncü bir grup cinayeti işlemiştir ve duyulan onların sesidir. Şimdi dikkatini tanıkların bu

sesler konusunda söylediklerine değil de, tanıklıklarındaki gariplik üzerine çekeceğim. O konuda herhangi bir garipliğe rastlamış mıydın?”

Bütün tanıkların boğuk sesin bir Fransıza ait olduklarında hemfikir olmalarına rağmen, tiz ses konusunda büyük bir anlaşmazlık olduğunu belirttim.

“Bu kanıttı,” dedi Dupin. “Ama kanıtın garipliği değildi. Kesin bir şey fark edemedin. Ama fark edilecek bir şey vardı. Tanıklar dediğin gibi boğuk ses konusunda fikir birliği içindeydiler. Ama tiz ses konusunda gariplik fikir birliği içinde olmamaları değil, bir İtalyan, bir İngiliz, bir İspanyol, bir Hollandalı ve bir Fransızın onu bir yabancının sesi olarak tarif etmeleridir. Her biri sesin kendi milletinden birinin sesi olmadığından emindi. Her biri sesi dilini bildiği bir milletin değil, hiç tanımadığı bir milletten biri olarak tarif etti. Fransız bir İspanyol olabileceğini, ve ‘eğer İspanyolca bilseydi bazı kelimelerini anlayabileceğini’ söyledi. Hollandalı bir Fransıza benzetti ama onun da ‘Fransızca bilmediği için çevirmen aracılığıyla’ konuştuğunu okuduk. İngiliz bir Alman sesi olduğunu sanıyordu ama kendisi ‘Almanca bilmiyordu.’ İspanyol İngiliz sesi olduğundan emin ama ‘İngilizce bilmiyor.’ İtalyan Rus olduğunu sanıyor ama ‘bir Rusla konuşmuş değil.’ İkinci bir Fransız birincisinden farklı bir görüşe sahip ve duyduğu sesin İtalyana ait olduğundan emin. Ama o da İtalyanca bilmiyor. Böylesine bir ifade verilebilmiş olması için ses gerçekten çok garip olmalıydı. Avrupa’nın beş büyük memleketinin insanı onda tanıdık hiçbir şey bulamıyorlar. Bunun bir Asyalının ya da bir Afrikalının sesi olduğunu söyleyeceksin. Paris’te Afrikalılar ve Asyalıların sayısı pek fazla değildir, ama ben bu sonucu da inkâr etmeden dikkatini üç noktaya çekeceğim. Bir tanık sesi ‘tiz değil boğuk’ olarak niteledi. İki kişi ‘hızlı ama kesik kesik’ konuştuğunu söyledi. Hiçbir tanık belirli bir kelime ya da kelimelere benzeyen sesler ayırt edememiş.”

“Buraya kadar üzerinde nasıl bir etki bıraktığımı bilmiyorum, ama ben tanıkların bu boğuk ve tiz sesler hakkında söylediklerinden çıkan mantıklı sonuçların esrarın çözümünden bir ilerleme kaydedebilmek için yeterli bir kuşku uyandırdığını söylemekten kaçınmayacağım. ‘Mantıklı sonuçlar’ dedim ama düşüncemi bununla iyi anlatamadığım kanısındayım. Bu sonuçların tek doğru sonuçlar olduğunu ve kuşkunun da tek bir sonuç olarak kaçınılmaz bir şekilde onlardan çıktığını söylemek istiyorum. Ancak bu kuşkunun ne olduğunu şimdi söyleyecek değilim. Ancak senden bunun

benim üzerimde odada yaptığım araştırmalara belirli bir şekil verecek kadar güçlü olduğunu bilmeni isterim.

"Şimdi hayalimizde kendimizi o odaya götürelim. İlk olarak ne arayacağız? Katillerin kaçış yollarını. İkimizin de doğaüstü olaylara inanmadığımızı söylemek aşırılık olmaz. Bayan ve Matmazel L'Espanaye ruhlar tarafından öldürülmediler. Bu işi yapanlar maddesi olan varlıklardı ve maddi yollardan kaçtılar. Ama nasıl? Neyse ki, bu noktada bir tek düşünüş yolu vardır ve o yol da bizi kesin bir karara götürmelidir. Şimdi bütün kaçış yollarını birer birer inceleyelim. Komşular yukarı çıkarlarken katillerin Matmazel L'Espanay'ın bulunduğu ya da en azından onun yanındaki odada oldukları biliniyor. Şu halde çözümleri bu iki odanın içinde arayacağız. Polis döşemeleri, tavanları, duvarları iyice inceleyip elden geçirdi. Onların dikkatinden hiçbir gizli çıkış yolu kurtulamazdı. Ancak onların gözlerine güvenmeyerek ben de inceledim. Ve herhangi bir gizli çıkış deliği olmadığına kanaat getirdim. Bu odalardan koridora açılan kapıların ikisi de kilitliydi ve anahtarları içerdeydi. Şimdi de bacalara dönelim. Bunlar şöminelerden sonra iki üç metre kadar normal genişlikteyse de, tüm boyları boyunca iri bir kediyi alacak kadar geniş değillerdir. Bu anlattığımız yollardan çıkış imkânsız olunca geriye sadece pencereler kalıyor. Sokaktaki kalabalık görmeden ön pencerelerden kaçış imkânsızdı. Katiller şu halde arka odanın pencerelerinden kaçmışlardır. Şimdi, böylesine kesin bir şekilde bu sonuca varmış olan bizler için görünüşteki imkânsızlıklar nedeniyle bunları reddetmeye kalkmak uygun olmaz. Bize düşen bu 'imkânsızlıkların' gerçekte imkânsız olmadıklarını kanıtlamaktır.

"Odada iki pencere var. Birinin önünde mobilya olmadığı için tam olarak görülmektedir. Diğerinin alt kısmı pencereye yapıştırılmış olan hantal karyolanın baş kısmıyla örtülü. Birinci pencerenin içerden sürgülü olduğu tespit edildi. Açmaya çalışanlar çok uğraştıkları halde kıpırdatamadılar bile. Çerçevesinin sol tarafına matkapla delik açılıp içine gayet sağlam bir çivi ta başına kadar sokulmuş. Diğer pencerede de ona benzer bir çivi bulundu ve o da bütün çabalara rağmen açılamadı. Polis artık bu iki pencereden de çıkılmadığına emin. Bu nedenle de çivileri çıkartıp pencereleri açmamışlar.

"Ben incelememde biraz daha titiz davrandım ve bunun nedenini de az önce söyledim: çünkü görünürdeki bütün imkânsızlıkların gerçekte imkânsız olmadığının kanıtlanması gerektiğine inanıyordum.

“Düşüncelerime sondan başladım. Katiller bu pencerelerden birinden kaçmışlardı. Bu durumda pencereleri içerden bulundukları gibi kapatmış olamazlardı. Bu durum polisin bu yoldaki araştırmalarından vazgeçmelerine neden olan şeydi. Ama pencereler sürgülüydü. Şu halde kendiliklerinden sürgülenebilmeleri gerekiyordu. Bu sonuçtan kurtuluş yoktu. Önünde engel olmayan pencereye gittim, biraz güç de olsa çiviyi yerinden çektim ve pencereyi kaldırmaya çalıştım. Tahmin ettiğim gibi pencere bütün zorlamama rağmen direniyordu. O zaman gizli bir yay olması gerektiğini anladım. Gerçi çivilerin neye yaradığını anlamış değildim, ama bu tahminim de çok geçmeden doğrulandı. Dikkatli bir araştırma sonunda gizli yayı buldum. Üstüne bastırdım ve keşfimden tatmin olarak pencereyi kaldırmadım.

“Çiviyi yerine sokarak iyice inceledim. Bu pencereden çıkan biri pencereyi öteki taraftan kapatabilir ve yay da kilitlenmesini sağlardı, ancak çivinin yerine sokulması mümkün değildi. Sonuç açıktı ve araştırma alanımı yine daraltmıştı. Katiller öteki pencereden kaçmışlardı. Eğer büyük bir olasılıkla yay sistemi aynı ise, o zaman çiviler arasında ya da çivilerin kullanılışı arasında bir farklılık olmalıydı. Yatağın üzerine çıkarak ikinci pencereyi tetkik ettim. Elimi yatağın baş tahtasının arkasına sokarak yayı buldum ve bastırdım. Tahmin ettiğim gibi öteki penceredekinin eşiydi. Bunun üzerine çiviye baktım. O da diğeri kadar sağlamdı ve onun gibi ta başına kadar deliğe sokulmuştu.

“Şaşırdığımı söyleyeceksin, ancak eğer gerçekten öyle düşünüyorsan çıkarılan sonuçları yanlış anladığını söylemem gerekir. Bir tek falso bile yapmamıştım. Zincirin herhangi bir halkasında bir kusur yoktu. İpin ucu bir kere olsun kaçırılmış değildi. Esrarı nihai sonucuna kadar getirmiştim ve o sonuç da çiviydi. Çivi görünüşte diğer penceredekinin tıpatıp aynısı görünüyordu; ancak ipucunun burada sona erdiği düşünülünce bunun olması mümkün değildi. ‘Çivide bir farklılık olmalı,’ diye düşündüm. Çiviye dokundum ve başıyla gövdesinden bir santim kadarı elimde kaldı. Gövdenin geri kalan kısmı kırık olduğundan deliğin içinde kalmıştı. Kırık eskiydi (kenarları paslıydı çünkü) ve bir çekiç darbesinden kaynaklanmış olmalıydı. Çivi başını aldığım yere dikkatle oturtunca kırık olduğu hiç belli olmadı. Yaya basarak pencereyi bir iki parmak kaldırınca çivinin başı da onunla birlikte deliğiyle beraber yükseldi. Pencereyi kapatınca çivi yine bütünmüş gibi görünüyordu.

“Bulmaca bir dereceye kadar çözülmüştü. Katil yatağın arkasındaki pencereden kaçmıştı. Pencere katil çıktıktan sonra kendiliğinden kapanmış (ya da isteyerek kapatılmıştı), yay devreye girmişti. Polisi çivinin pencereyi kilitlediği düşüncesine iten bu yay olmuş, daha fazla araştırma yapmayı gereksiz bulmuşlardı.

“Bundan sonraki sorun aşağıya nasıl inildiğiydi. O noktaya kadar seninle bina çevresinde yaptığım yürüyüş bana yetmişti. Söz konusu pencerenin bir buçuk metre aşağısında bir paratoner teli geçiyordu. Bu telden birinin değil pencereden içeri girmesi, pencereye yetişmesi bile mümkün değildi. Ancak dördüncü kat pancurlarının Parisli doğramacıların ‘ferrades’ adını verdikleri tipten olduğuna dikkat ettim. Günümüzde pek kullanılmayan bu sistem Lyons ve Bordeaux’nun çok eski binalarında hâlâ görülür. Bunlar kapıya benzerler (tek kanatlılara, kıvrılarak açılıp kapananlara değil) ancak üst tarafları ya kafes ya çubuk çubuktur, ve böylece de iyi bir tutamak oluştururlar. Bu pancurların genişliği bir metre kadardı. Evin arkasından baktığımızda her ikisi de yarım açıktı, yani duvarla dik açı oluşturacak şekildeydiler. Benim gibi polisin de evin arka tarafını incelemiş olduğunu tahmin ederim; ancak pancurlara diklemesine baktıklarından bu büyük genişliği görmemişler ya da görmüş olsalar bile dikkate almamışlardır. Bu yoldan bir çıkış olamayacağına inandıktan sonra bu tarafta çok üstünkörü bir inceleme yapacakları tabiidir. Ancak ben yatağın başındaki pencerenin pancurunun duvara dayanacak kadar geriye itildiği taktirde paratonerle arasında elli santim kadar kalacağını gördüm. Çok aşırı bir cesaret ve çeviklikle paratoner telinden pencereye geçmek mümkün olabilirdi. Pancurun sonuna kadar açılmış olduğunu farz ederek elli santimlik açıklıktan elini uzatan bir hırsız kafesli bölümü rahatça tutabilirdi. Sonra paratoneri bırakıp ayaklarını duvara sağlam bir şekilde bastırır ve sıçrayarak pancuru kapatmak üzere itebilirdi. Ve o sırada pencere açıksa içeri bile girebilirdi.

“Böylesine tehlikeli ve güç bir işte başarılı olmak için olağanüstü bir çeviklik gerektiğini söylediğimde hatırlamanı isteyeceğim. Ben sana böyle bir şeyin yapılabileceğini, ikincisi ve daha önemlisi böyle bir şeyin başarılması için olağanüstü, hatta doğaüstü bir çevikliğin gerektiğini sana özellikle vurgulamak istiyorum.

“Kuşkusuz sen hukuk dilini kullanarak ‘davamı ispat için’ bu konuda gereken çevikliği vurgulamaktan çok kolaymış gibi göstermem

gerekeceğini söyleyeceksin. Hukukta öyle olabilir ama mantığın yöntemi bu değildir. Benim tek isteğim sadece gerçektir. İlk amacım da seni şimdi sözünü ettiğim olağanüstü çevikliğe, o çok garip tiz (ya da keskin) ve milliyeti hakkında iki kişinin bile anlaşamadığı ve söylediklerinin hiçbirinin anlaşılmadığı o sese götürmek istiyorum."

Bu sözleri üzerine kafamda Dupin'in ne demek istediği hakkında belirsiz ve tam olarak biçimlenmemiş bir düşünce dolaştı. İnsanlar nasıl bir şeyi hatırlayacak gibi olurlar ama hatırlayamazlarsa, ben de anlamanın eşiğindeydim ama anlayacak gücüm yoktu. Arkadaşım sözüne devam etti.

"Sorunu kaçış yolundan giriş yoluna çevirdiğimi göreceksin. Her ikisinin de aynı yerden ve aynı şekilde yapılmış olduğunu göstermek istiyordum. Şimdi odanın içine dönelim. Orada gözümüze çarpanları bir inceleyelim. Konsolun çekmecelerinin yağma edildiği ama içlerinde yine de bazı giyim eşyasının kaldığı söyleniyor. Bu saçma bir sonuç. Sadece bir tahmin ve o da çok aptalca bir tahmin. Çekmecelerde bulunan eşyanın bu çekmecelerde varolan eşyanın tümü olmadığını nereden biliyoruz? Bayan L'Espanaye ile kızı çok içlerine kapanık yaşıyorlarmış, kimseyle görüşmüyorlarmış, sokağa pek seyrek çıkıyorlarmış, öyle sık sık kılık değiştirmeleri gerekmiyormuş. Bulunanlar da bu hanımların sahip olabilecekleri eşyaların en iyisiydi. Bir hırsız giyim eşyası almışsa, neden hepsini almadı? Ve neden birkaç parça çamaşır almak için dört bin franklık altını bıraktı? Altın olduğu gibi bırakılmıştı. Bankacı Bay Mignaud'nun sözünü ettiği miktarın tümü yerdeki torbalarda bulundu. O nedenle paranın evin kapısına kadar getirilmiş olması nedeniyle polisin kafasına yerleşen o yanlış fikri kafandan çıkartıp atmanı istiyorum. Bunun kadar şaşırtıcı rastlantılar (paranın getirilmesi, cinayetlerin kadınların parayı almalarından sonra üç gün içinde işlenmiş olması) hepimizin başına her an gelir ve bir anlık dikkatimizi bile çekmez. Raslantılar genellikle olasılık kuramlarını bilmeyecek şekilde yetiştirilmiş düşünürlerin önüne çıkan engellerden başka bir şey değildir. Bu durumda altın kaybolmuş olsaydı, üç gün önce teslim edilmiş olması bir raslantıdan fazla bir şey olurdu. O zaman bir cinayet nedeni doğrulanabilirdi. Ama bu durumda bu cinayetin nedeninin altın olduğunu düşünürsek, katilin altınını ve böylece cinayet nedenini terk edip gidecek aptal olduğunu da düşünmek zorundayız.

"Şimdi dikkatini çektiğim noktaları, yani o garip sesi, o olağanüstü çevikliği ve böylesine vahşi cinayette en şaşırtıcı şey olan neden yokluğunu

hatırda tutarak bu öldürme olayına bakalım. Bir kadın bilek gücüyle boğuluyor, başı aşağıya gelmek üzere bir bacadan içeri itiliyor. Sıradan katiller böyle yöntemlere başvurmazlar. Hele öldürdükleri kimseyi böyle sakladıkları görülmüş değildir. Bir cesedi bacadan yukarı itmede aşırı bir gariplik, katillerin en aşağılık insanlar olduklarını kabul etsek bile, bizim insanın yapacağı eylemler konusundaki fikirlerimizle asla bağdaşmayan bir şey olduğunu kabul edeceksin. Ayrıca cesedi, öylesine dar bir delikten yukarı itmek için ne büyük bir güç gerekeceğini düşün –özellikle de onu oradan çıkarmak için birkaç kişinin bir araya gelip bütün güçlerini harcadıklarını düşünürsen.

"Şimdi bir de akıllara durgunluk verecek bir gücün kullanıldığının diğer belirtilerine bakalım. Şöminede epey kalın saç tutamları vardı. Bunlar kökleriyle çıkartılmıştı. Bir insanın başından yirmi otuz teli kopartmak için ne büyük bir güç gerektiğini bilirsin. Söz konusu saç tutamlarını benim gibi sen de gördün. Kökleri (çirkin bir görüntüydü!) kafatasının etleriyle birlikte çıkarılmıştı –böyle yarım milyona yakın saç telini kopartmak için kullanılmış olan o müthiş gücü bir düşün. Yaşlı kadının boğazı sadece kesilmekle kalmayıp başı gövdesinden de ayrılmıştı. Ve cinayet aleti sadece bir usturaydı. Bu olaylardaki vahşiliğe dikkatini çekerim. Bayan L'Espanaye'ın vücudundaki yaralardan söz etmiyorum. Bay Dumas ve değerli arkadaşı Bay Etienne bunların küt bir aletle yapıldığını söylediler ve bunda da çok haklılar. Küt alet avludaki taşlıktı ve kadın yatağın başucundaki pencereden aşağı düşmüştü. Bu fikir her ne kadar şimdi basit görünüyorsa da, pancurların eni gibi bu da polisin dikkatinden kaçmıştı; çünkü o çiviler nedeniyle onların algılamaları de pencerelerin açılmış olabileceği gerçeğine sıkı sıkı kapatılmıştı.

"Şimdi bütün bunlara ek olarak odanın karmakarışık halini de gereğince düşünmüşsen, şaşkınlık verici bir çeviklik, insanüstü bir güç, vahşi bir yırtıcılık, nedensiz bir cinayet, pek çok milletten insanın kulağına yabancı gelen bir dilde sesler ve tek hecesi bile anlaşılamayan bir konuşma ile karşı karşıya olduğumuzu anlamışsındır. Bunlardan çıkan sonuç nedir? Hayal gücün üzerinde nasıl bir izlenim yaratabildim peki?"

Dupin sorusunu sorarken ürperdiğimi hissettim. "Bir deli," dedim. "Bunu yapan civardaki bir akıl hastanesinden kaçan saldırgan bir deli olmalı."

"Bu düşüncen bazı bakımlardan pek de tutarsız sayılmaz," dedi. "Ancak delilerin sesi, en korkunç hezeyanları sırasında bile merdivende duyulan o

garip sese benzemez. Delilerin de bir milliyetleri, sözcükleri anlaşılmaz bile olsa bir dilleri vardır ve hecelemeleri pekâlâ anlaşılır. Ayrıca bir delinin saçı bu elimde tuttuğuma hiç benzemez. Bu küçük kıl kümesini Bayan L'Espanay'ın katılaşmış parmakları arasından aldım. Bunlara ne diyeceksin bakalım."

Sinirlerim iyice boşalmıştı. "Dupin, bu çok garip ama. Bu insan saçı değil!" dedim.

"Ben öyle bir şey söylemedim," dedi. "Ama bu nokta üzerinde bir karara varmadan şu kâğıt parçasına çizdiğim şekle bakmanı istiyorum. Bu, Matmazel L'Espanaye'ın boğazındaki 'tırnak izleri ve morartılar' olarak anlatılan şeyin kopyası."

Arkadaşım kâğıdı masanın üzerine yaydı. "Bu çizim sımsıkı bir kavrayışı gösteriyor. Parmaklarda herhangi bir kayma yok. Her parmak –belki de kurbanın ölüm anına kadar- ilk gömüldüğü yerde kalmış. Şimdi parmaklarını gördüğün o izlerin üstüne aynı anda yerleştirmeye çalış bakalım."

Dediğini denedim ama başaramadım.

"Bu denemeyi hakkıyla yapamıyoruz belki de," dedi. "Kâğıt düz bir zemine serili, oysa insan boğazı silindir biçimindedir. İşte şurada çapı insan boynu kadar olan bir odun var. Kâğıdı onun çevresine sar ve bir daha dene."

Dediğini yaptım ama parmaklarım yine şekildeki yerlerine oturmadı.

"Bu bir insan elinin izi değil," dedim.

"Şimdi de Cuvier'in şu parçasını oku," dedi Dupin.

Uzattığı Doğu Hint Adaları'nda yaşayan büyük orangutanların anatomilerini anlatan bir yazıydı. Bu memeli hayvanların dev yapıları, insanı şaşırtan güçleri ve çeviklikleri, vahşilikleri ve taklitçilikleri herkesin bildiği bir şeydir. Cinayetin korkunçluğunu bir anda anlayıvermiştim.

Okumamı bitirirken, "Parmakların tarifi bu çizime tıpatıp uyuyor," dedim. "Senin çıkarttığın bu izleri burada sözü edilen orangutan türünden başkası yapamazdı. Bu koyu renk kıl demeti de Cuvier'in anlattığı hayvanınkine uygun. Ancak bu korkunç olayın bazı yerlerini anlayamadım. Ayrıca, tartışan iki ses vardı ve bunlardan biri bir Fransıza aitti."

"Doğru; ve o sesin 'mon Dieu' dediğini hemen hemen bütün tanıklar dile getirmişti. İşte ben bulmacanın çözümü umutlarımı bu iki kelimeye dayandırdım. Bir Fransız cinayetin işlendiğinin farkındaydı. Kendisinin bu kanlı olaylarla hiçbir ilgisi olmaması ihtimali de çok yüksektir. Orangutan

ondan kaçmış olabilir. Hayvanı odaya kadar izlemiş ama ondan sonra gelişen olaylar nedeniyle onu yakalayamamıştır. Hayvan hâlâ başıboş dolaşmaktadır. Bu tahminleri daha ileri götürmeyeceğim –bunlara tahminden fazla bir şey de diyemem zaten- çünkü bunların dayanakları benim bile anlayışımın ötesinde olduğundan onları bir başkası için anlaşılır yapmam mümkün değil. Şu halde bunlara tahmin demeye devam edeceğiz. Eğer söz konusu Fransız gerçekten bu vahşetten sorumlu değilse, o zaman dün akşam eve döndükten sonra 'Le Monde' gazetesine verdiğim bu ilan onu buraya getirecektir."

Bana uzattığı gazetede şunları okudum:

YAKALANDI – Bu ayın ... günü (cinayetin işlendiği sabah) Boulogne Ormanı'nda Borneo türü büyük ve koyu renkli bir orangutan yakalanmıştır. Bir Malta gemisinde denizci olduğu bilinen sahibi hayvanı tarif etmesi ve yakalanması için yapılan masrafları ödediği takdirde gelip hayvanı alabilir. Başvuru adresi: Fauburg St. Germain, ... Sokağı, No. ..., üçüncü kat."

"Adamın denizci olduğunu ve Malta gemisinden bir denizci olduğunu nasıl bildin?" diye sordum.

"Bilmiyorum," dedi Dupin. "Emin de değilim. Ancak işte sana küçük bir kurdele parçası; yağlı haline bakılırsa denizcilerin çok düşkün oldukları o saç örgülerinden birinin ucunu bağlamak için kullanılmış. Bu denizci düğümü Maltalılara özgüdür. Kurdeleyi paratoner telinin altından aldım. Ölen kadınlardan birine ait olamazdı. Eğer bu kurdeleden çıkardığım sonuçta yanılıyorsam ve Fransız Malta bayraklı bir geminin tayfası değilse, ilana yazdıklarımdan bir zarar gelmez. Eğer yanılıyorsam, adam tahkik etmeye gerek duymayacağı bir durumdan dolayı yanlış bir izlenime kapıldığımı düşünecektir. Ama haklıysam, büyük bir şey elde etmiş olacağız. Cinayeti işlememiş olsa da cinayetin işlendiğini bildiği için Fransız ilana yanıt verip orangutanı istemekte doğal olarak duraksayacaktır. Şöyle bir mantık yürütecektir: 'Ben masumum, ben yoksulum, orangutanım çok değerli, benim gibi biri için bir servet, neden tehlike korkusuyla ondan vazgeçeyim? İşte elimi uzatıp tutacağım kadar yakın. Boulogne Ormanında bulunmuş –o cinayet yerinden çok uzakta. Vahşi bir hayvanın o cinayetleri işlediğinden kim kuşkulanacak ki? Kabahat polisin, en küçük bir ipucu bile bulamadılar. Hayvanı izleyip bulsalar bile benim cinayeti gördüğümü bilmeleri imkânsız. Bilseler bile beni herhangi bir şeyle suçlayamazlar. Üstelik biliniyorum zaten. İlanı veren kişi beni hayvanın sahibi olarak

gösteriyor. Başka neler bildiğini bilemem elbette. Sahibi olduğum bilindiği halde bu kadar değerli bir şeyi talep etmediğim takdirde en azından hayvanı kuşku altında bırakırım. Oysa ne kendime ne de hayvana dikkat çekmemeliyim. İlana yanıt verip orangutanı alacağım ve bu iş unutulana kadar da yanımdan ayırmayacağım.'"

O anda merdivende ayak sesleri duyduk.

"Tabancalarını hazırla," dedi Dupin. "Ama ben işaret etmeden ne göster ne de kullan."

Evin sokak kapısı açık bırakıldığı için ziyaretçi zili çalmadan girmiş, merdiveni birkaç basamak çıkmıştı. Ama şimdi duraksıyor gibiydi. Çok geçmeden onun aşağı indiğini duyduk. Dupin hızla kapıya giderken adam yine yukarı çıkmaya başladı. Bu ikinci kez geri dönmedi, kararlı adımlarla çıkıp odamızın kapısını vurdu.

Dupin neşeli bir sesle, "Girin," dedi.

İçeri bir adam girdi. Denizci olduğu belliydi –uzun boylu, sağlam yapılı, adaleli bir insandı, yüzünde gözünü budaktan sakınmaz bir ifade vardı ve genel olarak hoş bir izlenim bırakıyordu. Güneşten yanmış yüzü favorileri ve bıyığıyla yarı yarıya örtülüydü. Elinde kalın bir meşe sopa varsa da, onun dışında silahsız gibiydi. Acemice eğilerek bizi selamladı, Neufchatel'liyi andırsa da Parisli olduğunu belli eden bir şiveyle bize 'iyi akşamlar' diledi.

"Oturun dostum," dedi Dupin. "Orangutan için geldiniz sanırım. Doğrusu böyle bir hayvana sahip olduğunuz için neredeyse size gıpta edeceğim; çok güzel ve kuşkusuz pek de değerli bir hayvan. Kaç yaşındadır sizce?"

Denizci taşınmaz bir yükten kurtulmuş bir insan gibi derin bir soluk aldı, sonra kendinden emin bir sesle, "Bilemem," dedi. "Ama dört beş yaşından fazla değildir. Şimdi burada mı?"

"Hayır, onu burada tutmak için uygun yerimiz yoktu. Duboug Sokağı'nda bir ahıra koyduk. Sabaha gidip alabilirsiniz. Tabii, malın size ait olduğunu kanıtlamaya hazırsınız."

"Elbette, efendim."

"Ondan ayrılacağıma üzüldüm doğrusu," dedi Dupin.

"Bu zahmetleriniz karşılıksız kalmayacak, beyim," dedi adam. "Böyle bir şeyi sizden bekleyemem. Hayvanı bulmanıza karşılık size bir ödül vermeye hazırım –yani mantık çerçevesi içinde bir miktar."

“Eh, bu çok doğru,” dedi arkadaşım. “Hele bir düşüneyim! Ne isteyebilirim? Tamam, buldum. Ödülüm şu olacak. Bana Morg Sokağı’ndaki bu cinayetler konusunda bütün bildiklerinizi anlatacaksınız.”

Dupin bunu çok alçak sesle ve çok sakin bir tavırla söylemişti. Yine aynı sakinlikle kapıya gitti, kilitledi, anahtarı cebine attı. Sonra cebinden tabancasını çıkartıp gayet telaşsızca masanın üstüne koydu.

Denizcinin yüzü sanki boğuluyormuş gibi kıpkırmızı kesilmişti. Ayağa kalktı, sopasını kavradı, ama bir an sonra iskemlesine çöküp titremeye başladı. Yüzü ölüm beyazlığındaydı. Tek kelime söylememişti. Ona bütün kalbimle acıyordum.

“Dostum,” diye Dupin yumuşak bir sesle söze başladı. “Gereksiz yere korkuyorsunuz. Size bir zarar vermek niyetinde değiliz. Bir beyefendi ve bir Fransız olarak size bir zarar vermek niyetinde olmadığımızı belirtmek isterim. Morg Sokağı’nda işlenen cinayetlerle bir ilginiz olmadığını biliyorum. Ancak sizin onlara karıştığınızı inkâr da doğru olmayacaktır. Şu ana kadar söylediklerimden bu konuda epey bir bilgim olduğunu anlamışsınsızdır; bunları hayal bile edemeyeceğiniz yollardan öğrendim. Şimdi durum şöyle. Siz önlenmesi mümkün olan bir şey yapmış değilsiniz – sizi suçlu kılacak hiçbir şey yoktur. Hatta elinizde fırsat varken hırsızlık bile yapmadınız. Saklayacak bir şeyiniz yok. Saklanmak için bir nedeniniz de yok. Diğer yandan şerefli bir insan olarak bütün bildiklerinizi anlatmak zorundasınız. Şu anda sizin suçlusunu gösterebileceğiniz bir cinayet yüzünden masum bir insan hapsedilmiş bulunmaktadır.”

Dupin bunları söylerken Denizci büyük ölçüde kendini toparlamışsa da, baştaki o cüretkârlığından eser yoktu artık.

Kısa bir duraklamadan sonra, “Tanrı yardımcım olsun, bildiğim her şeyi anlatacağım,” dedi. “Ama söyleyeceklerimin yarısına bile inanmayacağınızı biliyorum –hoş, bunu ummam aptallık olur ya. Yine de, ben masumum ve ucunda ölüm bile olsa hepsini anlatacağım.”

Anlattıkları şöyle özetlenebilir: Son zamanlarda Doğu Hint Adaları’na bir yolculuk yapmış. Kendisinin de aralarında olduğu bir grup Borneo Adası’na çıkarak içerlere doğru bir sefer düzenlemişler. Bir arkadaşıyla birlikte bu orangutanı yakalamışlar. Arkadaşı ölünce hayvan kendisine kalmış. Memlekete getirene kadar hayvanın vahşiliği yüzünden başına gelmeyen kalmamış ama sonunda onu Paris’teki evine sokabilmiş ve komşuların merakını uyandırıp da başına bela olmaması için saklamış. Hayvanın

ayağına gemide batan bir kıymık yarasının geçmesini bekliyormuş. Amacı onu iyileşince satmakmış.

Cinayetin işlendiği gece ya da o gecenin sabahı bir denizci eğlencesinden evine döndüğünde hayvanın sımsıkı bağlı olduğu dolaptan çıkarak yatak odasına girmiş olduğunu görmüş. Hayvan herhalde daha önce anahtar deliğinden sahibini gözlemiş olmalıymış ki, aynanın karşısında oturmuş, yüzünü sabunlamış ve eline bir ustura almışmış. Denizci böylesine yırtıcı bir hayvanın elinde kullanmayı da bildiği böylesine tehlikeli bir silah görünce bir an ne yapacağını bilememiş. Ancak hayvanı en azgın durumlarında bile kırbaçla terbiye edebildiği için şimdi de aynı şeyi yapmış. Orangutan kırbacı görünce bir anda kendini odadan dışarı atmış, merdivenden aşağı inmiş ve orada da açık pencereden sokağa fırlamış.

Fransız umutsuzca hayvanın arkasından fırlamış; maymun ustura hâlâ elinde olduğu halde arada bir durup adama bakıyor, ta yanına gelene kadar onu bekliyor, sonra yine koşuyormuş. Kovalamaca uzun bir süre devam etmiş. Sabahın üçü olduğu için sokaklar ıssızmış. Morg Sokağı'nın arkasında bir sokaktan geçerlerken hayvanın gözü Bayan L'Espanaye'ın dördüncü katının açık penceresinden gelen ışığa takılmış. Binaya yaklaşınca paratoner telini görmüş, inanılmaz bir çeviklikle tırmanmış, duvara yaslı duracak şekilde açık pancurun kanadını yakalamış ve kendini yatağın başucuna fırlatıvermiş. Bütün bu olay bir dakika bile sürmemiş. Orangutan odaya girerken savurduğu pancur yine açılmış.

Bu arada denizci hem sevinmiş hem de kaygı içindeymiş. Hayvan girdiği tuzaktan kolay kolay kurtulamayacağı için artık yakalama umudu varmış. Maymun sadece paratoner telinden inebileceği için altında bekleyip onu yakalayabilirmiş. Ama diğer yandan evde neler yapabileceği konusunda da çok kaygılıymış. Kendisi denizci olduğu için tele kolaylıkla tırmanmış, ancak erişemeyeceği kadar uzağında olan pencereye gelince daha ileri gidememiş. Artık sadece uzanıp odanın içini görebilirmiş. Ve odaya bakınca da az daha tutunduğu yerden aşağı düşüyormuş. Morg Sokağı sakinlerini uykularından uyandıran çığlıklar o sırada başlamış. Geceliklerini giymiş olan Bayan L'Espanaye ile kızı o sırada daha önce sözü edilen ve odanın ortasına taşıdıkları demir kasaya bazı kâğıtlar yerleştirmekteymişler. Kasa açıkmış ve içindekiler odaya saçılmış. Kurbanlar sırtları pencereye dönük oturuyorlarmış. Hayvanın içeri girmesiyle çığlıkların başlaması arasında

geçen zamana bakılırsa maymunu hemen fark edememişler. Pancurun çarpmasını ise rüzgâra yormuş olacaklarmış.

Denizci içeri baktığında dev hayvan Bayan L'Espanaye'ı saçlarından yakalamış (kadın saçlarını açmış fırçalamaktaymış) ve bir berber gibi usturayı yüzüne doğru sallıyormuş. Kızı ise bayılmış olacak, yerde hareketsiz yatıyormuş. Kadının çığlıkları ve çırpınması (ki bu arada saçları yolunmuş olmalıydı) orangutanın herhalde kötü olmayan niyetini değiştirmesine neden olmuş. Hayvan adaleli kolunu savurduğu gibi kadının boynunu kesivermiş. Kan görünce de öfkesi çılgınlığa dönüşmüş. Dişlerini gıcırdatarak ve gözlerinden ateşler fışkırarak kızın üzerine atlamış, o korkunç pençelerini boynuna geçirmiş ve ölene kadar sıkmış. O sırada hayvanın gözü yatağın başına ve sahibinin dehşetten kaskatı kesilmiş yüzüne ilişmiş. Hâlâ kırbacı hatırladığı için olacak öfkesi bir anda korkuya dönüşmüş. Cezayı hak ettiğinin bilincinde olarak kanlı eylemlerini saklamak istemiş, telaş içinde odanın içinde dört dönmüş, önüne çıkan eşyayı sağa sola saçmış, karyolayı yerinden çekmiş. Sonunda kızın cesedini alıp bacadan içeri tıkmış, yaşlı kadınınkini de pencereden aşağı atmış.

Maymun kafası kesik kadınla pencereye yaklaşırken denizci de telden kayarak aşağı inmiş, bu cinayetler yüzünden başına gelecekleri düşünüp hayvanı orada bırakıp evine koşmuş. Merdivendekiler Fransızın o dehşet ve korku anında söyledikleriyle hayvanın homurdanmalarını duymuşlar.

Benim buna ekleyecek bir sözüm yok. Orangutan paratoner teline tutunarak kapı kırılmadan hemen önce odadan kaçmış. Geçerken pencereyi kapatmış olmalı.

Daha sonra maymun sahibi tarafından yakalandı ve denizci onu Jardin des Plantes'a gayet iyi bir para karşılığında sattı. Bizim Emniyet Müdürlüğünde durumu anlatmamız üzerine Le Bon hemen salıverildi. Emniyet müdürü arkadaşıma karşı iyi davrandıysa da, durumun bu hali almasından pek memnun olmadı ve hatta herkes kendi işini yapıp başkalarının işine burnunu sokmasa kabilinden bir iki şaka bile yaptı.

Ona yanıt vermeye gerek bile duymayan Dupin, "Bırak konuşsunlar," dedi. "Bırak içini döksün, bu vicdanını rahatlatacaktır. Ben onu kendi kalesinde yenmiş olmakla mutluyum. Yine de bu esrarın çözümünde başarısız olması onun sandığı nedenden değildir; çünkü Müdür Bey dostumuz olayların derinliğine inemeyecek kadar kurnazdır. Düşüncelerinin kökü yoktur. Tanrıça Laverna'nın resimleri gibi sadece kafadır ve ayakları

yoktur –hatta daha iyisi, bir morina balığı gibi sadece kafa ile omuzlardan oluşan bir insandır. Ama yine de iyi insandır. Onu özellikle becerikli olarak ün salmasını sağlayan konuşmasındaki canlılık için severim. Yani onun için diyeceğim şu: ‘De nier ce qui est, et d’expliquer ce qui n’est pas.’” (“Olanı yalanlar ve olmayanı açıklar.”)

ALTIN BÖCEK

Ne o! Ne o! Bu herif delirmiş galiba!
Onu Tarantula sokmuş olmalı.

-Yanlış Yanlış Üstüne.

Yıllar önce Bay William Legrand adında biriyle dost olmuştum. Kendisi köklü bir Huguenot ailesinden geliyordu; bir zamanlar çok varlıklıymış ama bir dizi talihsizlik sonunda yoksul düşmüş. Bu felaketler nedeniyle aşağılanmadan kaçınabilmek için atalarının kenti olan New Orleans'tan ayrılıp Güney Carolina'nın Charleston kenti yakınlarında Sullivan Adası'na yerleşmiş.Bu ada çok garip bir yerdir. Uzunluğu üç mil kadar olup hemen hemen sadece deniz kumundan oluşur. En geniş yeri çeyrek mili aşmaz. Ana karadan gözle pek seçilemeyen, sazlıklar ve çamurlar arasından akan ve sutavuklarının pek sevdiği bir çayla ayrılır. Tahmin edileceği gibi bitki pek seyrek, olanlar da bodurdur. Büyükçe bir ağaç görülmez. Moultrie Kalesi'nin bulunduğu batı ucunda yazları Charleston'un tozundan ve sıcağından kaçanların yaşadıkları kesimde ahşap kulübelerin olduğu yerde dikenli palmiye ağaçlarına rastlanır; ancak bu batı ucu ve deniz kıyısındaki beyaz ve sert kumsal dışında adanın tümü İngiliz bahçe meraklılarının pek değer verdikleri yoğun mersin ağaçlarıyla kaplıdır. Bunların boyu burada beş altı metreyi bulduğundan hemen hemen geçilmesi imkânsız bir koruluk oluşturur ve havayı kokularıyla doldururlar.

Bu koruluğun en iç tarafında, adanın doğu ya da daha ıssız ucuna doğru Legrand kendisine küçük bir kulübe yapmıştı. Bir rastlantı sonucu tanıştığımızda orada oturuyordu. Bu tanışıklık çok geçmeden dostluğa dönüştü –bu köşesine çekilmiş adamda saygı ve ilgi uyandıran pek çok şey vardı. Onu iyi bir eğitim görmüş, olağandışı mantık gücüne sahip, ama insanlardan kaçan biri olarak görmüştüm. Melankoli ile coşkunluk arasında

gidip gelen bir huyu vardı. Yanında pek çok kitabı olmasına rağmen bunları pek kullanmazdı. Başlıca eğlencesi avlanmak ve balık tutmak ya da kumsalda ve mersinlerin arasında gezinmek, istiridye kabukları ya da böcek türleri toplamaktı; böcek koleksiyonu bir Swammerdamm'ı bile gıptaya yöneltebilirdi. Bu gezintilerinde kendisine Jupiter adındaki yaşlı zenci eşlik ederdi; Jupiter ailenin talihi dönmeden azat edilmişse de, ne tehdit ne de vaatlerle genç 'Will Efendi'sine hizmet hakkı olarak gördüğü şeyden vazgeçirtilmesi mümkün olmamıştı. Belki de yakınları Legrand'ı zekâ bakımından fazla dengesiz kabul ettiklerinden onun denetim altında tutulup korunacağını umarak bu inadı Jupiter'e aşılamış bulunuyorlardı.

Sullivan Adası'nın enleminde kışlar pek sert geçmediği gibi sonbaharda bile ateş yakılmasına ihtiyaç duyulması normal bir olay sayılmaz. 18.. yılının Ekim ayı ortalarında bir gün epey soğuk yapmıştı. Günbatımından hemen önce koruluğu geçip haftalardır uğramadığım arkadaşıma gidiyordum. Ben o sırada adadan dokuz mil uzakta olan Charleston'da oturmaktaydım ve adaya gidip gelmek de o kadar kolay değildi. Kulübeye varınca her zamanki gibi kapıyı tıklattım ve yanıt alamayınca anahtarı saklı olduğunu bildiğim yerden alıp içeri girdim. Şöminede esaslı bir ateş yanıyordu. Bu doğrusu pek seyrek rastlanılan hoş bir sürprizdi. Paltomu çıkardım, çatırdayan kütüklerin yanına bir koltuk çektim ve ev sahiplerimin dönüşünü sabırla beklemeye koyuldum.

Karanlık çöker çökmez döndüler ve beni sevinçle karşıladılar. Ağzı kulaklarına varan Jupiter akşam yemeği için sutavuğu pişirme hazırlığına başladı. Legrand o coşkunluk nöbetlerinden birindeydi –bunu başka nasıl adlandırabileceğimi bilemiyorum. O güne kadar bilinmeyen bir çift kabuklu bulmuş ve dahası, Jupiter'in yardımıyla tümüyle yeni bir tür olduğuna inandığı bir scaraboeus böceği kovalayıp yakalamıştı ve ertesi gün kendisine böcek hakkında düşündüklerimi bildirmemi istiyordu.

"Neden bu gece olmasın?" diyerek ellerimi ateşe tutup ısıtırken bir yandan da bütün böceklerin canı cehenneme diye söyleniyordum.

"Senin burada olduğunu bilseydim keşke!" dedi Legrand. "Seni görmeyeli o kadar çok oldu ki; tam da bu gece beni ziyarete geleceğini nasıl bilebilirdim? Eve dönerken yolda kaleden Teğmen G.. ile karşılaştım ve bir sersemlik edip böceği ona verdim, o yüzden bu gece göremeyeceksin. Gece burada kal, yarın güneş doğar doğmaz Jup'u gönderip aldırırım. Bugüne kadar yaratılmış en güzel şey olduğunu göreceksin!"

“Ne? Güneşin doğuşu mu?”

“Hayır. Böcek. Parlak altın rengi, iri bir ceviz boyunda, sırtının bir ucunda simsiyah iki leke var, öteki ucunda da daha uzunca bir tane. Duyargaları...”

“Efendim, size söylüyorum, o böcek som altın, her tarafı altın, içi de dışı da, kanatları dışında... hayatımda bu kadar ağır böcek görmemiştim,” diye Jupiter söze karıştı.

“Öyle olsun diyelim, Jup.” Bence Legrand bu olayı gereğinden fazla ciddiye alıyordu. “Bu senin kuşlarını yakman için bir neden mi, ha?” Legrand bana döndü. “Rengi Jupiter’i haklı çıkartacak kadar sarı. O pullardan çıkan parlak metalik sarı parıltıyı başka hiçbir yerde görmemişsindir, ama bu konuda yarına kadar bir hüküm veremezsin. Bu arada ben sana biçimi hakkında bir fikir verebilirim.” Legrand karşıma oturdu, masanın üzerinde mürekkep ve kalem vardı ama kâğıt yoktu. Bir çekmecede arandı ama bulamadı.

“Boş ver, bu da o işi görür,” dedi. Ceketinin cebinden gördüğüm kadarıyla çok kirli bir sayfa çıkartıp kalemle üzerine kaba saba bir böcek çizdi. O bunu yaparken ben hâlâ üşüdüğüm için yerimden kıpırdamamıştım. Çizim tamamlanınca oturduğu yerden kalkmadan bana uzattı. Kâğıdı elime aldığım sırada bir havlama duyuldu, kapı tırmalandı. Jupiter kapıyı açınca Legrand’ın iri Newfoudland türü köpeği içeri daldı, omzuma sıçrayıp beni öpmeye koyuldu. Geçen gelişlerimde kendisiyle çok ilgilendiğimi hayvan unutmamıştı. Onun oynaşmaları sona erince kâğıda baktım ve doğrusunu söylemek gerekirse arkadaşımın çizdiği şeye epeyce şaştım.

Birkaç dakika kadar baktıktan sonra, “Bu gerçekten garip bir zina böceği,” dedim. “Daha önce buna benzer bir şey görmediğimi itiraf etmeliyim; bir kafatasına, bir kurukafaya benziyor.”

“Kurukafa,” dedi Legrand. “Doğru, kâğıt üstünde öyle görünüyor, değil mi? Üstteki iki kara leke gözlere, alttaki uzun leke de ağıza benziyor ve tam bir oval biçimli.”

“Olabilir,” dedim. “Ama korkarım sen ressam değilsin, Legrand. Gerçek şekli hakkında bir fikir edinebilmek için böceğin kendisini bekleyelim bakalım.”

Biraz bozulmuş görünen Legrand, “Bilmiyorum ama fena çizmedim aslında,” dedi. “İyi öğretmenlerim oldu, eh, kendimi pek de beceriksiz de sanmam.”

“Öyleyse şaka ediyorsun, dostum,” dedim. “Bu bayağı bir kurukafa. Hatta çok iyi çizilmiş bir kafatası, senin böceğin gerçekten buna benziyorsa doğrusu dünyanın en garip böceği olmalı. Hatta buna biraz da kör inanç katıp işi heyecanlandırabiliriz sanırım. Ona scraboeus caput hominis ya da onun gibi bir ad vereceksin herhalde –Doğa Bilimlerinde buna benzer pek çok ad vardır. Demin sözünü ettiğin duyargalar nerede peki?”

Bu konuya kendini iyice kaptırmış görünen Legrand, “Duyargalar!” dedi. “Duyargaları görüyorsun herhalde. Onları böcekteki kadar belirgin bir şekilde çizdim ve o kadarı da yeter sanırım.”

“Peki,” dedim. “Çizdin belki, ama ben yine de göremiyorum.” Daha fazla bir şey söylemeden ve kendisini sinirlendirmek istemeyerek kâğıdı geri uzattım. Ancak durumun bu hale gelmesine şaşmıştım; onun keyifsizliği beni şaşırtıyordu –böcek resmine gelince, gerçekten resimde duyargaya benzer bir şey yoktu ve resim tümüyle o sıradan kurukafa resimlerinden birine benziyordu.

Legrand kâğıdı öfkeyle çekip aldı, herhalde ateşe atmak üzere elinde buruşturmak üzereydi ki, gözü resme ilişince bir şey ilgisini çekti. Yüzü bir anda kıpkırmızı kesildi, sonra bembeyaz oldu. Bir süre oturduğu yerde resmi inceden inceye gözden geçirdi. Sonunda kalktı, masadan bir mum aldı, gidip en uzak köşedeki denizci sandığının üstüne oturdu. Orada resmi bir daha telaşla inceledi, dört bir yanını çevirip baktı. Ancak bir söylememişti ve bu tavrı beni iyice şaşırtmıştı. Yine de herhangi bir şey söyleyerek sinirlerini daha fazla bozmak istemiyordum. Sonra cebinden cüzdanını çıkardı, kâğıdı dikkatle içine yerleştirdi, ikisini de yazı masasının çekmecesine koyup kilitledi. Şimdi biraz daha sakinleşmiş gibiyse de, baştaki o coşkunluğu kaybolmuş görünüyordu. Aslında aksi değil, dalgın görünüyordu. Akşam ilerledikçe giderek daha da dalgınlaştı ve benim çabalarım onu kendine getirmekte bir yarar sağlamadı. Geceyi genelde yaptığım gibi orada geçirmek niyetindeydim ama evsahibimi bu durumda görünce gitmeyi uygun buldum. Kalmam için ısrar etmedi, ama evden ayrılırken elimi her zamankinden daha büyük bir içtenlikle sıktı.

Bundan bir ay kadar sonra (bu arada Legrand’ı hiç görmemiştim) adamı Jupiter Charleston’a geldi. Yaşlı zenciyi hiç bu kadar keyifsiz görmemiştim; dostumun başına ciddi bir felaket geldiğinden korktum.

“Ne oldu, Jup? Efendin nasıl?” diye sordum.

“Doğrusunu isterseniz, efendim hiç de olması gerektiği gibi değil.”

“Değil mi? Bunu duyduğuma üzüldüm işte. Ne şikâyeti var?”

“Bütün iş de bu ya! Hiçbir şikâyeti yok, ama yine de çok hasta.”

“Çok mu hasta, Jupiter? Neden hemen söylemedin bunu? Yatakta mı yatıyor?”

“Hayır, yatmıyor, bütün iş orada ya, yatsaydı o kadar üzülmezdim.”

“Jupiter, neden söz ettiğini anlayamıyorum. Efendin hasta diyorsun. Sana nesi olduğunu söylemedi mi?”

“Efendim bana bir şeyim yok diyor, ama sürekli yere eğilip bakıyor, sonra birden sapsarı bir yüzle doğruluyor. Ve yanında hep o şey..”

“Yanında ne dedin, Jupiter?”

“Bir karatahta, üstünde şekiller var... gördüğüm en garip şekiller. Korkuyorum bayım. Efendimi hep gözaltında tutmam gerekiyor. Bugün güneş doğmadan sıvıştı ve bütün gün dönmedi. Kocaman bir sopa hazırladım geldiğinde bir temiz dövmek için, ama onu görür görmez yüreğim dayanamadı işte... öyle zavallı bir hali vardı ki.”

“Ne dedin? Aman sakın fazla sert davranayım deme, Jupiter. Hele sakın dövmeye kalkışma, belki de dayanamaz. Peki, bu hastalığı ya da bu davranış değişikliğine neden olanın ne olduğu hakkında bir fikrin yok mu? Sizi son gördüğümden bu yana kötü bir şey oldu mu?”

“Hayır, efendim, o zamandan beri kötü bir şey olmadı, ama ondan önce oldu sanırım, sizin geldiğiniz gün.”

“Ne? Ne demek istiyorsun?”

“Böcekten söz ediyorum, efendim.”

“Neden dedin?”

“Böcek. Bana kalırsa o altın böcek efendimin başını ısırdı.”

“Bunu da nereden çıkarıyorsun, Jupiter?”

“Pençeleri ve ağzı var, efendim. Hiç bu kadar lanet bir böcek görmemiştim, yanına yaklaşan her şeyi tekmeleyip ısırıyor. Efendim onu yakaladı ama yakalar yakalamaz da bırakmak zorunda kaldı. İşte o zaman ısırmış olmalı. O koca ağzından hiç hoşlanmamıştım, o yüzden elimle değil de, bir kâğıt parçasıyla tuttum. Onu kâğıda sardım ve bir parçasını da ağzına tıktım... öyle yakaladım işte.”

“Peki, efendinin böcek tarafından ısırıldığına ve bu ısırılma yüzünden hastalandığına inanıyorsun demek?”

“İnanmak falan değil, öyle olduğunu biliyorum. Altın böcek kendisini ısırmadıysa neden hep rüyasında onu görüyor.”

“Rüyasında onu gördüğünü nereden biliyorsun?”

“Nereden mi biliyorum? Uykusunda hep ondan konuşuyor da ondan biliyorum.”

“Belki de haklısın, Jup, ancak bugünkü ziyaretini hangi mutlu olaya yorabiliriz acaba?”

“Ne dediniz, efendim?”

“Bay Legrand’dan bir haber getirdin mi?”

“Hayır efendim, sadece bu pusulayı getirdim.” Elime bir not sıkıştırdı:

“AZİZİM...

Seni neden bunca zamandır göremiyorum? Umarım o küçük kabalıklarıma kırılmamışsındır; hayır hayır, bu olası değil zaten.

Seni son gördüğümden bu yana çok büyük bir tedirginlik içindeyim. Sana söyleyeceğim bir şey var, ama bunu nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum, hatta söylememin doğru olacağından bile emin değilim.

Son günlerde pek iyi değildim, zavallı Jup da iyi niyetliliğiyle beni dayanılmayacak kadar çok sıkmaya başladı. İnanır mısın, geçen gün kendisinden habersiz evden kaçtım ve günümü tepelerde tek başıma dolaşarak geçirdiğim için beni dövmek üzere kocaman bir sopa hazırlamıştı. Görünüşümün iyi olmaması beni kurtardı sanırım.

Son gelişinden bu yana koleksiyon dolabıma yeni bir şey eklemedim.

Eğer mümkünse Jupiter’le gel. Mutlaka gel. Seni bu gece, çok önemli bir iş nedeniyle görmek istiyorum. Bunun çok önemli olduğunu vurgulamak isterim.

Arkadaşın

WILLIAM LEGRAND.”

Bu notta beni aşırı derecede rahatsız eden bir şey vardı. Yazı stili Legrand’ınkine hiç uymuyordu? Neler hayal ediyordu acaba? O kolay heyecanlanan zihninden neler geçiriyordu? ‘Çok önemli’ iş ne olabilirdi? Jupiter’in anlattıkları da hoş değildi. Uğradığı sürekli talihsizliklerin sonunda arkadaşımın aklını mı oynatmasına neden olmuştu? O nedenle bir an duraksamadan zenciyle gitmeye karar verdim.

İskeleye geldiğimizde bineceğimiz sandalın dibinde yeni olduğu anlaşılan bir tırpanla üç bahçe küreği gördüm.

“Bunlar nedir, Jup?” diye sordum.

“Efendimin tırpanıyla kürekleri.”
“Onu anladık, ama burada ne arıyorlar?”
“Efendim kentten tırpanla kürekleri almam için ısrar etti, dünya kadar da para verdim.”
“Peki ama efendin tırpan ve kürekle ne yapacakmış?”
“O kadarını bilemiyorum, o biliyorsa şeytan canımı alsın. Hep o böcek yüzünden.”
Jupiter’den fazla bir şey öğrenemeyeceğimi anlamıştım; o da aklını ‘böcek’le bozmuş gibiydi. Sandala binip yelkeni açtım. Sert bir rüzgârla çok geçmeden Moultrie Kalesinin kuzeyindeki koya girdik ve iki millik bir yürüyüşten sonra kulübeye vardık. Saat üç falandı. Legrand heyecanla bizi bekliyordu. Elimi öylesine sinirli bir tavırla sıktı ki, hem korktum hem de zaten var olan kuşkularım büsbütün arttı. Yüzü ölüm solukluğundaydı, çukura kaçmış gözleri garip bir parıltıyla ışıl ışıldı. Sağlığını sorduktan sonra söyleyecek başka şey bulamadığımdan olacak, Teğmen G..’den böceği geri alıp almadığını sordum.
Kıpkırmızı kesilerek, “Hemen ertesi sabah aldım,” dedi. “O böcekten beni hiçbir güç ayıramaz. Jupiter’in galiba haklı olduğunu biliyor musun?”
Kalbimde hüzünlü bir önseziyle, “Ne bakımdan?” diye sordum.
“Onun gerçek altından bir böcek olduğuna.” Bunu öyle bir ciddiyetle söylemişti ki, inanılmaz derecede şaşırıp kalmıştım.
O muzaffer bir gülümsemeyle, “Bu böcek beni zengin edecek,” dedi. “Ailemin kaybettiği malı mülkü geri verecek bana. Onu böylesine değerli bulmamda şaşacak ne var ki? Kader bana böyle bir lütufta bulunmayı uygun gördüyse, benim de sadece onu doğru olan şekilde kullanmam gerekir. Böylece onun işaret ettiği altınlara kavuşacağım. Jupiter, bana o böceği getir!”
“Ne? Böceği mi, efendim? Ben o böcek için kılımı kıpırdatmam, onu kendiniz alın.” Bunun üzerine Legrand kalktı, ciddi bir havayla gidip böceği içinde bulunduğu cam kutudan çıkartıp getirdi. Gerçekten de güzel bir zina türüydü ve o sırada doğabilimcilerinin tanımadığı bir tür olduğundan bilimsel açıdan büyük bir ödüldü. Sırtının bir ucunda iki yuvarlak kara nokta, öteki ucunda uzun bir çizgi vardı. Pulları sert ve parlaktı, parlatılmış altın görüntüsü veriyordu. Ağırlığı da şaşılacak derecede fazlaydı ve durumu tümüyle ele aldığımda Jupiter’e onun hakkında beslediği fikirler için hak vermemek elde değildi; ancak

Legrande'ın da bu görüşe katılmasına ne diyeceğimi bilemiyordum doğrusu.

Böceği incelemem sona erince tumturaklı bir tavırla söze başladı: "Seni fikrini almak ve Kader ve böcek hakkındaki görüşlere katkıda bulunmak üzere çağırttım."

"Azizim Legrand," diye sözünü kestim. "Sen galiba pek iyi değilsin, biraz tedbirli davranman gerçekten iyi olur. Şimdi hemen yatağa gir, bu durumu atlatana kadar ben bir iki gün yanında kalabilirim. Ateşin var ve..."

"Nabzıma bir bak," dedi.

Nabzını saydım ve doğrusunu söylemek gerekirse hiç de ateş belirtisine rastlamadım.

"Ateşin olmadığı halde hasta olabilirsin," dedim. "Bir kere için dediğimi yap. Önce yat, sonra da..."

"Yanılıyorsun," dedi. "Bu heyecan içinde olunabilecek kadar iyiyim diyorum sana. Bana gerçekten yardım etmek istiyorsan beni bu heyecandan kurtarırsın."

"Bunun için ne yapmam gerekiyor?"

"Çok kolay. Jupiter'le ana karadaki tepelerde bir sefere çıkacağız ve güvenebileceğimiz birinin yardımına ihtiyacımız olacak. Güvenebileceğimiz tek insan sensin. Başarılı ya da başarısız olalım, gördüğün bu heyecan ondan sonra kaybolacaktır."

"Sana her türlü yardımı yapmaya hazırım," dedim. "Ama tepelere yapacağın seferle bu lanet böceğin bir ilgisi mi var demek istiyorsun?"

"Evet."

"O zaman, azizim Legrand, böyle saçma bir işe karışamam."

"Buna çok üzüldüm, o zaman bunu kendi başımıza denemek zorunda kalacağız."

"Kendi başınıza mı deneyecekseniz? Bu herif gerçekten delirmiş! Dur, ne kadar sürecek bu sefer?"

"Belki bütün gece. Hemen yola çıkacağız ve her ne olursa olsun, güneş doğarken dönmüş olacağız."

"Bu saçmalığın sona erince ve böcek işi (Tanrım!) istediğin gibi çözümlenirse eve döndüğünde sanki hekimmişim gibi öğütlerimi dinleyeceğine söz verir misin?"

"Evet, söz veriyorum; haydi kaybedecek zamanımız yok, hemen yola çıkalım artık."

Kalbim sıkıntıdan ağırlaşmış olarak arkadaşımın yanında yola düştüm. Saat dörtte çıkmıştık –Legrand, Jupiter, köpek ve ben. Jupiter tırpanları ve kürekleri taşımakta ısrar etmişti ki, bunu çalışkanlıktan ya da iyi niyetinden değil, onları efendisinin elinden uzak tutmak isteğinden yapıyordu. Çok aksiydi ve yol boyunca ‘lanet böcek’ ten başka bir söz çıkmadı ağzından. Ben iki fener taşıyordum. Legrand ise sadece bir sicimin ucuna bağladığı böceği taşıyor ve yürürken sihirbaz gibi sicimi iki yana sallıyordu. Arkadaşımın aklını kaçırdığının bu sonuncu ve çok açık belirtisini görünce gözyaşlarımı tutamadım. Ancak başarı şansı olan daha etkili bir önlem alana kadar en azından şimdilik suyuna gitmenin daha doğru olacağını düşünüyordum. Bu arada bu yolculuğun nedeni hakkında ağzından birşeyler almaya çalıştımsa da başarılı olamadım. Beni kendisiyle gelmeye ikna ettikten sonra artık önemsiz konularda konuşmaya yanaşmıyor, sorduğum her soruya ‘göreceğiz!’den başka bir yanıt vermiyordu.

Adanın yukarısındaki çayı bir sandalla geçtikten sonra karşı kıyının yüksek tepelerine tırmanarak insan ayağının değmediği yerlerden kuzeybatıya doğru ilerledik. Legrand kararlı bir tavırla önde yürüyor, sadece arada sırada durup daha önceki gelişinden sadece kendi bildiği yer şekillerini arıyordu.

Böylece iki saat kadar yol aldıktan sonra güneş batarken o ana kadar gördüklerimizden çok daha kasvetli bir bölgeye girdik. Burası hemen hemen çıkılamaz ve sık ağaçlarla kaplı bir tepenin doruğuna yakın bir düzlüktü. Kocaman kayalar yaslandıkları ağaçlar sayesinde aşağıdaki vadilere yuvarlanmaktan kurtulmuş olup her yönde uzanan derin uçurumlar sahneye çok daha ciddi bir hava veriyordu.

Tırmandığımız doğal düzlük baştanbaşa dikenli çalılıklarla kaplıydı. Çok geçmeden tırpanımız olmadığı takdirde kendimize yol açamayacağımızı anladık; efendisinin emri üzerine Jupiter bize olağanüstü yüksek bir lale ağacının dibine kadar bir yol temizledi. Ağaç sekiz on meşenin ortasındaydı ve gerek yaprakları ve biçimi, gerekse dallarının yayılışıyla diğer ağaçların hepsini kat kat geçiyordu. Bu ağaca vardığımızda Legrand Jupiter’e dönerek ağaca tırmanıp tırmanamayacağını sordu. Yaşlı adam bu soru karşısında biraz sarsılmış göründü ve birkaç dakika bir yanıt veremedi. Sonunda dev gövdeye yaklaştı, çevresinde dolandı, büyük bir dikkatle inceledi. Sonra da, “Evet efendim, Jup gördüğü her ağaca tırmanabilir,” dedi.

“O zaman çok geçmeden hava kararacağı için hemen tırman.”

“Nereye kadar çıkacağım, efendim?”

“Önce gövdeye tırman, sonra sana ne yana gideceğini söylerim – bir dakika- dur hele, şu böceği yanına al önce.”

“Böcek mi, efendim? Altın böceği mi?” Zenci korkuyla geri çekildi. “Böceği neden yukarıya kadar taşıyayım ki? Yapmam, asla yapmam!”

“Senin gibi koskoca bir zenci zararsız bir ölü böcekten korkar mı hiç? İstersen bu ipin ucundan tutarsın. Ama onu yukarı götürmediğin takdirde bilmiş ol, bu kürekle kafanı kırmak zorunda kalacağım.”

Utanan zenci yelkenleri suya indirmiş görünüyordu. “Siz de şu yaşlı zencinizle hiç de geçinemezsin, efendim. Ben sadece şaka ediyordum. Ben mi böcekten korkacakmışım? Sanki çok umurumdaydı da!” İpin ucunu tutup böceği mümkün olduğu kadar kendisinden uzaklaştırarak ağaca çıkmaya hazırlandı.

Amerika ormanlarının bu en güzel ağacı olan lale ağacı ya da Liriodendron Tulipiferun gençliğinde dümdüz bir gövdeye sahiptir ve yan dalları uzamadan boyu çok yükselir; ama yaşlanınca kabuklanır ve düzgünlüğü kaybolur, gövdede dallar çıkmaya başlar. Bu nedenle ağaca tırmanmanın fazla bir güçlüğü yoktu. Jupiter dev gövdeye kolları ve dizleriyle sarılıp, çıplak ayaklarını ve ellerini çıkıntılara dayayarak ilk çatala kadar çıktı ve işini hemen hemen bitirdiğini sanmaya başladı. Yerden yirmi beş otuz metre yüksekte olmasına rağmen tehlike gerçekten de atlatılmıştı artık.

“Şimdi ne yana gideyim, efendim?” diye sordu.

“En büyük dala çık – şuradakine,” dedi Legrand. Zenci ses çıkarmadan dediğini yaptı; tırmanmakta güçlük çekmiyordu; çok geçmeden bodur gövdesi sık yaprakların arasında görünmez oldu. Az sonra sesi duyuldu.

“Daha ne kadar tırmanacağım?”

“Ne kadar yüksektesin?” diye sordu Legrand.

“Çok yüksekteyim. Ağacın tepesinden göğü görebiliyorum.”

“Göğü boş ver de beni iyi dinle. Şimdi aşağı bak ve şu tarafta altındaki dalları say. Kaç dal çıkmışsın?”

“Bir, iki, üç, dört, beş... bu tarafta beş büyük dal tırmanmışım.”

“O zaman bir tane daha çık.”

Birkaç dakika sonra zenci yedinci dala tırmandığını bildirdi.

Legrand çok heyecanlanmıştı. "Jup, şimdi o dalın üstünde mümkün olduğu kadar ileri yürümeni istiyorum. Garip bir şey görürsen bana bildir."

Zavallı dostumun aklını kaçırmış olduğu hakkında içimde en ufak bir kuşku kalmışsa, artık o da kaybolmuştu. Çıldırdığına inanmaktan başka çarem kalmadığından onu bir an önce eve götürmek için telaş ediyordum. Ne yapılması gerektiğini düşünürken Jupiter'in sesi işitildi yine.

"Bu dalda ilerlemeye korkuyorum... bunun çoğu kurumuş."

"Kurumuş mu dedin?" diye Legrand titrek bir sesle sordu.

"Evet, efendim, kupkuru.. ölmüş..."

Büyük bir telaşa kapılan Legrand, "Ben şimdi ne yapacağım?" diye söylendi.

Araya girmek için fırsat çıkmasına sevinerek, "Yapmak mı?" dedim. "Eve gidip yatacaksın elbette. Haydi yürü bakalım. Saat geç oldu, hem verdiğin sözü unutma."

O bana hiç aldırış etmeden, "Jupiter, beni duyuyor musun?" diye bağırdı.

"Evet, efendim duyuyorum."

"O zaman bıçağınla dalı bir yokla bakalım gerçekten çürük mü?"

Yaşlı zenci birkaç dakika sonra, "Çürük, efendim," dedi. "Ama göründüğü kadar değil. Belki de tek başıma bir iki adım ilerleyebilirim."

"Tek başına mı? O da ne demek oluyor?"

"Yani böcek, efendim. Bu böcek çok ağır. Onu aşağı atarsam dal bir tek zencinin ağırlığı altında kırılmaz sanırım."

"Seni namussuz!" diye rahatlamış görünen Legrand bağırdı. "Ne saçmalıyorsun öyle? O böceği elinden bırakırsan senin kafanı kırarım. Bana bak, Jupiter, beni duyuyor musun?"

"Evet efendim, zavallı bir zenciye öyle bağırmanıza gerek yok."

"Peki peki! Dinle şimdi! Dalda güvenebileceğin bir yere kadar yürürsen ve böceği düşürmezsen indiğinde sana bir gümüş dolar vereceğim."

"Tamam efendim, hemen gidiyorum öyleyse... neredeyse ucuna vardım zaten."

"Ucuna mı vardın!" diye bağırdı Legrand. "Yani o dalın ucuna mı vardım diyorsun?"

"Ucuna az kaldı. Aman aman! Tanrı yardımcım olsun, bu da ne böyle? Ağaçtaki bu şey de ne?"

Legrand sevinçle, "Neymiş?" diye seslendi.

“Bir kurukafa. Biri ağaca bir kurukafa bırakmış, kargalar üzerinde bir tek et parçası bırakmamışlar.”
“Kurukafa, ha? Peki, kurukafa ağaca nasıl tutturulmuş?”
“Bakayım, efendim. Çok garip doğrusu, kurukafa ağaca çivilenmiş, efendim.”
“Jupiter, şimdi dediklerimi yapacaksın, tamam mı?”
“Evet, efendim.”
“İyi dinle! Önce kurukafanın sol gözünü bul.”
“Bu da iyi, ha! Sol gözü yok ki!”
“Lanet olsun sana! Sağını solunu bilmez misin sen?”
“Bilirim elbette, sağımı da bilirim solumu da, odunu sol elimle yarıyorum ya.”
“Doğru! Sen solaksın ve sol gözün de sol elinin olduğu taraftadır. Şimdi kafatasının sol gözünü ya da sol gözünün olduğu yeri bulabilirsin. Buldun mu?”
Uzun bir sessizlik oldu. Sonunda zenci sordu:
“Kafatasının sol gözü kafatasının sol elinin bulunduğu tarafta mıdır? Bu kafatasının eli de yok çünkü. Neyse, zarar yok, sol gözü buldum işte. Şimdi ne yapacağım?”
“Sicim yettiği kadar böceği delikten içeri sallandır, ama dikkat et de sicim elinden kaymasın.”
“Onu da yaptım, efendim. Böceği delikten geçirmek kolay oldu... İşte aşağı sarkıyor şimdi, bakın!”
Bu konuşma sırasında Jupiter’in kendisi görünmüyordu ama sarkıttığı böcek ipin ucunda üzerinde durduğumuz tepeyi hala aydınlatan batan güneşin son ışıkları altında altın gibi parlıyordu. Böcek dallara değmeden boşlukta sallanıyordu ve bırakıldığı takdirde ayaklarımızın dibine düşecekti. Legrand hemen tırpanı alıp üç dört metre çapında bir daireyi temizledi ve sonra Jupiter’e sicimin ucunu bırakıp aşağı inmesini emretti.
Böceğin düştüğü noktaya büyük bir dikkatle bir kazık çakan arkadaşım cebinden bir şerit metre çıkardı. Bunun bir ucunu kazığa en yakın ağaca bağladı, sonra açarak kazığa kadar geldi, oradan da ağaç ve kazığın oluşturduğu çizgi üzerinde on beş metre ileri kadar uzattı. Jupiter de bir yandan tırpanla çalıları temizliyordu. Böylece varılan ikinci noktaya bir kazık daha çakıldı ve bu merkez olarak kullanılarak bir buçuk metre çapında gelişigüzel bir daire çizildi. Legrand bir kürek alıp, birer tane de

benimle Jupiter'in eline vererek mümkün olduğu kadar çabuk kazmamızı söyledi.

Doğrusunu söylemek gerekirse böyle bir işten özellikle hoşlanmam ve o anda, gece yaklaştığı için bundan seve seve kaçınabilirdim. Ayrıca çok da yorgundum; ancak reddederek arkadaşımın huzurunu da bozacağımdan korktuğumdan herhangi bir kaçış yolu göremedim. Jupiter'in yardımına güvenseydim deliyi eve zorla götürmekten kaçınmazdım ama yaşlı zencinin huyunu da iyi bilirdim, efendisine karşı bir mücadelede asla bana yardım etmezdi. Arkadaşım Güneyin pek yaygın define masallarından birinin etkisi altında kalmış olmalıydı ve böceğin bulunmasıyla ya da Jupiter'in inatla onun 'gerçek altından bir böcek' olduğunu söylemesiyle buna iyice inanmıştı. Belki de deliliğe yatkın bir kafa, telkinleri kolaylıkla kabul ederdi. Aklıma zavallının bu böceğin 'talihinin işareti' olduğunu söylediği geldi. Bütün bu olaya çok şaşırmış ve üzülmüşsem de, sonunda başıma gelene katlanmaya karar verdim. İyi niyetle kazacak ve böylece saplandığı fikirlerin ne kadar yanlış olduğunu gözleriyle görmesine bir an önce imkân bulacaktım.

Fenerler yanınca hep birlikte daha mantıklı bir davaya yakışan bir gayretle işe koyulduk; fenerlerin ışığı üzerimizi ve aletlerimizi aydınlatırken ne kadar göze hoş gelen bir grup oluşturduğumuzu ve bir rastlantıyla oradan geçen birine çalışmalarımızın ne kadar garip ve kuşkulu görüneceğini düşündüm.

İki saat hiç durmadan kazdık. Aramızda konuşmuyorduk, tek sıkıntımız yaptığımız işe karşı aşırı bir ilgi duyan köpeğin havlamasıydı. Sonunda havlaması o kadar arttı ki, çevrede dolaşabilecek başıboş insanları telaşa vereceğinden korktuk; daha doğrusu bu Legrand'ın korkusuydu; ben onu eve götürmeme yol açacak her müdahaleyi büyük bir sevinçle karşılayacaktım. Sonunda gürültüye çukurdan kararlılıkla çıkıp askılarından biriyle hayvanın ağzını bağlayan ve sonra da kıs kıs gülerek işine dönen Jüpiter tarafından bir son verildi.

Bu iki saat boyunca bir buçuk metre derinliğe inmiştik ve henüz herhangi bir define izine rastlamamıştık. Genel bir duraklama sırasında bu komedinin sona erdiğini ummaya başladım. Canının pek sıkıldığı belli olan Legrand düşünceli bir tavırlı alnını sildi ve yine işe koyuldu. Bir buçuk metre çapı genişlettik ve bir metre daha derine indik. Yine herhangi bir şeye rastlanmadı. Gerçekten çok acıdığım define avcısı hissettiği düşkırıklığı

yüzüne alt edilmiş olarak çukurdan çıktı, kendini bir kenara attı ceketini ağır ağır giydi. Bu arada ben ağzımı bile açmamıştım. Efendisinin işaretiyle Jupiter aletleri toplamaya başladı. Bu iş bitip de köpeğin ağzı çözülünce derin bir sessizlik içinde eve doğru yola çıktık.

O yönde sekiz on adım atmıştık ki, bir küfür savuran Legrand Jüpiter'in yanına gidip yakasından yakaladı. Şaşıran zenci gözlerini ve ağzını ardına kadar açtı, kürekleri elinden düşürdü, dizüstü çöktü.

"Seni namussuz!" diye kenetlenmiş dişleri arasından bağırdı. "Seni kara haydut! Çabuk söyle... hemen şimdi... yalana kaçmak yok. Sol gözünü göster bana!"

"Aman efendim, işte sol gözüm burada!" diyen zenci elini sağ gözünün üstüne koydu ve sanki efendisinin gözünü oyacağından korkarmış gibi inatla üzerine bastırdı.

"Tahmin etmiştim! Biliyordum! Yaşasın!" Legrand zenciyi bıraktı, olduğu yerde dönerek bir iki dans figürü yaptı. Uşağı şaşkınlıktan ağzını açamayarak bir ona bir bana bakıyordu.

"Haydi, geri dönüyoruz, oyun daha sona ermedi," diyen Legrand yine lale ağacına doğru yürüdü.

Ağacın dibine vardığımızda, "Jupiter, gel buraya!" dedi. "Kurukafa dala yüzü dışarı bakacak şekilde mi çivilenmişti, yoksa dala mı bakıyordu?"

"Dışarı dönüktü efendim, kargalar güçlük çekmeden oymuşlardı gözlerini."

"Peki sen böceği şu gözden mi geçirdin, bundan mı?" Legrand Jupiter'in iki gözüne de dokundu.

"Bu gözdü, efendim, sol göz, ben sadece sizin dediğinizi yaptım." Ve Jupiter sağ gözünü işaret etti.

"Tamam, anlaşıldı, bir daha deneyeceğiz."

Artık deliliğinin belirli izlerini gördüğüm ya da gördüğümü sandığım arkadaşım böceğin düştüğü yerdeki kazığı çıkardı, eski deliğinin altı santim batısına çaktı, cebinden şerit metresini çıkartıp eskisi gibi en yakın ağaca bir çizgi çekti, kazık çizgisini on beş metre kadar ilerletti ve ortaya kazdığımız eski noktadan epey uzak bir nokta çıktı.

Bu yeni noktanın çevresine eskisinden daha geniş bir daire çizildi ve kürekleri alıp yine kazmaya koyulduk. Müthiş yorgundum, ancak düşüncelerimde nasıl bir değişiklik olduğunu bilemeyeceğim, artık zorla yaptığım bu işten eskisi kadar nefret etmiyordum. İnanılmaz bir şekilde

merak duymaya başlamış, hatta heyecanlanmıştım. Belki de Legrand'ın bu aşırılıkları içinde bir şey, beni etkileyen bir düşünce vardı. Artık hevesle kazıyor ve hayali talihsiz arkadaşımın çıldırmasına neden olan bu defineyi beklentiye benzeyen bir duyguyla aramakta olduğumu fark ediyordum. Çalışmaya başlayalı bir buçuk saat olmuş ve böyle düşüncelere dalmışken köpeğin şiddetli havlamaları yine başladı. Huzursuzluğu ilk başta kapris ya da oyunbazlıktandı, ama şimdi gayet sert ve ciddi bir sesle havlıyordu. Jupiter'in ağzını bağlama çabasına müthiş bir direnç gösterdi, kendini çukura atıp pençeleriyle toprağı kazmaya başladı. Birkaç saniye sonra iki bütün iskelet oluşturacak insan kemiği, metal düğmeler ve çürümüş yün olması gereken bir toz çıkarmıştı. Küreklerden birinin bir iki darbesi ortaya kocaman bir İspanyol hançerini çıkartıverdi ve biraz daha kazınca üç dört parça gümüş ve altın para göründü.

Bunları gören Jupiter sevincinden yerinde duramıyordu ama efendisinin yüzünde büyük bir düş kırıklığı vardı. Çalışmaya devam etmemizi söyledi ve daha sözü bitmemişti ki, ayağım toprakta gömülü duran demir bir halkaya takılınca ben sendeleyip düştüm.

Artık çok ciddi çalışıyorduk ve bu kadar yoğun heyecanla geçen bir on dakika daha hatırlamıyorum. Bu arada topraktan uzunca bir tahta sandık çıkardık. İyi korunmuş olmasından, sağlamlığından ve sertliğinden tahtanın bir süreçten geçtiği, belki de süblime gibi bir şeyle kaplandığı anlaşılıyordu. Sandık bir metreden biraz uzun, bir metre eninde ve seksen santim derinliğindeydi. Oyma demir bantlarla tutturulmuş ve perçinlenmişti, sandığın üst tarafındaki bant kafes gibi işlenmişti. Sandığın iki yanında, tepesine yakın olarak üçerden altı demir halka vardı ve altı kişi bunlardan tutup taşıyabilirdi. Bizim ortak çabamız sandığı ancak yerinde hafifçe oynatabilmişti. Bu kadar ağır bir şeyi kaldırmanın imkânsız olacağını anladık. Neyse ki, kapak sadece iki sürgüyle tutturulmuştu. Bunları heyecandan soluk soluğa, titreyerek çektik. Bir an sonra önümüzde paha biçilmeyecek bir hazine parlıyordu. Fenerlerin ışığı çukura düşünce altın ve elmas yığınında gözlerimizi kamaştıran bir ışıltı ve parıltı yükseliyordu.

Defineye nasıl duygularla baktığımı anlatmaya kalkışacak değilim. En başta şaşkınlık vardı elbette. Legrand heyecandan tükenmiş gibiydi ve çok az konuşuyordu. Jupiter'in yüzü bir zencinin yüzü ne kadar solabilirse o kadar solmuştu. Sersemlemişti, yıldırım çarpmış gibiydi. Sonra çukurda dizleri üstüne çöktü, çıplak kollarını dirseklerine kadar altınların içine soktu

ve sanki bir banyonun keyfini yaşarmışçasına öylece durdu. Sonra derin bir soluk alarak kendi kendine konuşmaya başladı.

“Ve bütün bunlar altın böcekten geldi! Güzelim altın böcek! Zavallı minicik altın böcek! Ben de ona o kadar kötü davranmıştım! Kendinden utanıyor musun şimdi, koca zenci? Söyle bakalım, ha!”

Sonunda efendiyle kölesini uyandırıp hazineyi taşımak gerekliliğini anlatmak bana kaldı. Saat geç oluyordu ve bu yorgunluğu üstlenip hepsini gün doğmadan eve taşımamız gerekiyordu. Ne yapılacağını kestirmek güçtü –herkesin kafası öyle karışmıştı ki. Sonunda içindekilerin üçte ikisini boşaltarak kutuyu hafifletip çukurdan çıkarabildik. Çıkartılan malları çalıların arasına yerleştirip başına nöbetçi olarak köpek dikildi ve Jupiter hayvana biz dönene kadar ne olursa olsun yerinden kıpırdamaması ve ağzını açmaması emrini verdi. Sonra sandığı alıp yola koyulduk; gecenin saat birinde kulübeye vardık. O anda bundan fazlasını yapamayacak kadar bitkindik. Saat ikiye kadar dinlendik, yemek yedik ve sonra büyük bir şans eseri kulübede bulunan üç sağlam çuvalı alıp yola çıktık. Saat dörde doğru çukura vardık, definenin kalanını aramızda mümkün olduğunca eşitçe paylaştık, çukurları öylece bırakıp yine yola düştük. Altın yükümüzü ikinci kez yerleştirdiğimizde doğudaki ağaçların tepesinden güneşin ilk ışınları görünmeye başladı.

Artık ayakta duracak gücümüz yoktu ama heyecandan dinlenmenize imkân yoktu. Üç dört saatlik huzursuz bir uykudan sonra sanki kararlaştırmışız gibi uyanıp hazinemizi incelemeye koyulduk.

Sandık tepeleme doluydu ve o günle gecenin büyük bir kısmını içindekileri incelemekle geçirdik. Bir düzen falan gözetilmeden her şey rasgele içine atılmış gibiydi. Hepsini cinslerine ayırdıktan sonra ilk tahminimizden daha büyük bir servetin sahibi olduğumuzu gördük. Madeni para olarak dört yüz elli bin dolardan fazla vardı –bunu sikkelerin değerini zamanın listelerine bakarak saptamıştık. Hiç gümüş yoktu. Altınların hepsi antikaydı ve çok çeşitliydi –aralarında Fransız, İspanyol ve Alman altınları, İngiliz altınları ve daha önce hiç görmediğimiz sikkeler vardı. Bazı çok iri sikkelerin yüzleri aşındığından yazılarını okumak mümkün değildi. Amerikan parası yoktu. Mücevherlerin değerini biçmek ise çok daha güçtü. Bazıları çok iri ve güzel yüz on elmas vardı ve hiçbiri ufak değildi; şaşırtıcı parlaklıkta on sekiz yakut, üç yüz on zümrüt ve yirmi bir safirle bir de opal. Bu taşlar montürlerinden sökülüp öylesine atılmışlardı sandığa. Altınlar

arasında bulduğumuz montürleri ise tanınmamak için çekiçle dövülmüştü. Bütün bunların yanısıra çok miktarda som altından süs eşyası vardı: iki yüz kadar büyük boy yüzük ve küpe, yanlış hatırlamıyorsam otuz altın zincir, seksen üç çok büyük ve ağır haç, beş altın buhurdanlık, asma yaprakları ve Bacchus figürleriyle süslü ağır bir şarap çanağı, çok ince işlenmiş iki kılıç kabzası ve daha hatırlayamadığım bir sürü küçük eşya. Bu değerli eşyanın ağırlığı yüz elli kilodan fazla tutuyordu ve buna yüz doksan yedi altın saati katmıyorum ki, bunlardan üçü en az beşer yüz dolar ederdi. Saatlerin çoğu eskiydi ve paslandıklarından zamanı göstermeye pek yaramazlarsa da, hepsi de değerli taşlarla süslüydü. O gece sandığın toplamını bir buçuk milyon dolar olarak hesap ettik. Süs eşyalarıyla mücevherlerin bir kısmını hesaba katmadığımız halde (bazılarını kendimiz için ayırmıştık) definenin değerini çok düşük hesapladığımızı fark ettik.

Sonunda inceleme bitip heyecan bir derece yatışınca bu olağanüstü bilmecenin çözümünü sabırsızlıkla beklediğimi gören Legrand bütün ayrıntıları anlatmaya başladı.

“Sana böceğin kabataslak resmini verdiğim geceyi hatırlayacaksın. Benim çizimimin kurukafaya benzediğini söylediğinde sana kızdığımı da hatırlayacaksın. Bunu ilk söylediğinde şaka yaptığını sanmıştım, ama sonra böceğin sırtındaki garip noktaları hatırlayınca bu iddianda büsbütün haksız olamayacağını düşündüm. Yine de iyi bir ressam sayıldığım için çizim yeteneklerimle alay edilmesi sinirime dokunmuştu; bu nedenle parşömeni bana geri verdiğinde buruşturup ateşe atmak niyetindeydim.”

“Kâğıt parçasını yani,” dedim.

“Hayır; her ne kadar kâğıda benziyorsa ve ben de ilk başta öyle sanmışsam da, çizmeye başladığımda onun çok ince bir parşömen olduğunu anladım. Hatırlarsan epey pisti. Tam buruşturacağım sırada gözüm senin baktığın çizime ilişti ve benim böcek resmi yaptığım yerde bir kurukafa görünce ne kadar şaşırdığımı tahmin edebilirsin. Bir an ne düşüneceğimi bilemedim. Her ne kadar genel bir benzerlik varsa da, benim çizdiğimin ondan çok farklı olduğunu biliyordum. Daha sonra bir mum alıp odanın öteki yanına gidip oturdum ve parşömeni daha yakından incelemeye başladım. Parşömeni çevirince arkasında benim yaptığım çizimi gördüm. Parşömenin öteki yanında tam benim böceğimin altında bir kurukafanın olması ve bunun farkına varmamış olmam akla sığmayacak bir şeydi. Ben böceği çizerken kâğıtta herhangi bir şekil olmadığını kesinlikle

hatırlıyordum. Çünkü temiz bir yer aramak için her iki tarafına da bakmıştım. Kurukafa orada olsaydı gözüme ilişmemesi imkansızdı. Ortada açıklayamayacağım bir esrar vardı; ancak o ilk anda bile beynimin en uzak ve en gizli köşelerinde dün akşamki serüvenin böylesine görkemli bir şekilde gözler önüne serdiği gerçeğin ateş böceğini andıran parıltısı başlamıştı bile. Hemen kalktım, parşömeni güvenli bir yere koyup yalnız kalana kadar bu konu üzerinde düşünmemeye karar verdim.

“Sen gittikten ve Jupiter uyuduktan sonra olayı daha bir yöntemle araştırmaya başladım. İlk olarak parşömenin elime geçiş şeklini düşündüm. Böceği bulduğumuz yer ana karanın kıyısında, adanın bir mil doğusunda ama suyun yükselme çizgisinden biraz yukardaydı. Onu tuttuğumda elimi ısırmıştı, ben de yere düşürmüştüm. Jupiter kendisine doğru uçan böceği her zamanki tedbirliliğiyle yakalamak için çevresinde yaprak falan gibi bir şey aranmıştı. İşte ikimiz de o anda benim kâğıt sandığım parşömen parçasını gördük. Kuma yarıyarıya gömülüydü. Onu bulduğumuz yerin yakınlarında bir geminin filikasına benzeyen bir enkaz vardı. Kerestelerin bir filikadan koptuğu anlaşılmadığı için enkaz çok uzun zamandan beri orada yatıyor olmalıydı.

“Jüpiter parşömeni alıp böceği sardı, bana verdi. Eve dönerken yolda Teğmen G..’ye rastladım. Böceği gösterince kaleye götürmesine izin vermem için yalvardı. Ben peki deyince de böceği parşömeni almadan cebine soktu. Ben o böceği incelerken parşömeni elimde tutuyordum. Teğmen Doğal Tarihle ilgili şeylere ne kadar düşkündür bilirsin, belki de fikir değiştirmemden korkmuştu. Ben de o anda farkında olmadan parşömeni cebime koymuşum.

“Böceğin resmini çizmek için masaya gittiğimi ama kâğıtlarımı her zamanki yerinde bulamadığımı hatırlayacaksın. Çekmeceye baktım, orada da bulamadım. Bunun üzerine ceplerimde eski bir mektup bulurum diye araştırınca elim parşömene değdi. Onu buluş şeklimi bu kadar inceden inceye anlatmamın nedeni olayların üzerimde büyük bir etki yapmış olmasıdır.

“Hiç kuşkusuz sen beni hayalimi aşırı çalıştırmakla suçlayacaksın –ancak ben arada bir bağlantı kurabilmiştim. Büyük bir zincirin iki halkasını birleştirmiştim. Deniz kıyısında yatan bir filika ve onun biraz ilersinde üzerinde bir kurukafa olan bir parşömen –kâğıt değil- vardı. Bunların arasındaki bağı soracağını biliyorum. Kurukafa bir korsanın herkesçe

bilinen armasıdır. Bütün çatışmalarda üzerinde kurukafa olan bir bayrak çekilir.

“Kâğıt parçasının bir kâğıt değil, bir parşömen olduğunu söyledim. Parşömen dayanıklıdır –hemen hemen hiç bozulmaz. Sıradan bir resim yazı için kağıt kadar elverişli olmadığından parşömen ancak önemli işler için kullanılır. Bu düşünce bana kurukafanın bir anlamı, bir önemi olduğu fikrini yerleştirdi. Parşömenin biçimi de gözümden kaçmamıştı. Köşelerinden biri kazayla kopmuşsa da tam bir dikdörtgen olduğu belli oluyordu. Uzun süre hatırlanması ve titizlikle saklanması gereken bir bilginin kaydedileceği bir parşömen parçasıydı yani.”

“Ama böceğin resmini çizdiğinde kurukafanın parşömenin üzerinde olmadığını söylüyorsun,” dedim. “O zaman bu kurukafanın her nasılsa senin böceği çizmenden sonra yapıldığı ortaya çıktığına göre filika ile parşömen arasında nasıl bir bağlantı kuruyorsun?”

“İşte tüm esrarın püf noktası burada; ancak bu sırrı çözmekte fazla zorlanmadım doğrusu. Attığım adımlardan gayet emindim ve adımlarım beni bir tek sonuca götürüyordu. Şöyle bir mantık yürütüyordum: Böcek resmini çizdiğimde parşömende görünen bir kurukafa yoktu. Resmi tamamlayınca sana verdim ve sen geri verene kadar gözlerimi senden ayırmadım. Şu halde kurukafayı sen de çizmedin. Çizecek başka biri de yoktu. O zaman bunu çizen insan değildi. Ama çizilmişti.

“Düşüncelerimin bu aşamasında söz konusu zaman süresi içinde olan her şeyi tek tek hatırlamaya çalıştım ve hatırladım da. Hava serindi (ne mutlu bir raslantı!) ve şöminede gürül gürül bir ateş yanıyordu. Ben dışarda dolaşmaktan ısındığım için masa başında oturuyordum. Sen şöminenin yanına bir koltuk çekmiştin. Parşömeni sana verirken köpeğim Wolf içeri girdi ve senin omuzlarına atladı. Sen sol elinle onu okşayıp kendinden uzak tutarken sağ elin dizlerinin arasına kaydı ve ateşe yaklaşmış oldu. Bir an parşömenin alev alacağını sandım, tam seni uyaracaktım ki, sen o sırada elini kaldırdın ve çizimi incelemeye başladın. Bütün bunları düşününce parşömendeki o kurukafayı sıcağın ortaya çıkardığından hiç kuşkum kalmadı. Sen de çok iyi bilirsin ki, çok eski zamanlardan beri parşömene ya da kâğıda bazı kimyasal karışımlarla yazmak âdetti ve bu yazı ancak ateşe tutulduğu zaman okunurdu. Aqua regia’da eritilmiş ve kendi ağırlığının dört katı sulandırılmış kafuru kullanılır kimi zaman ve sonuç yeşilimtırak bir renktir. Güherçile ruhunda eritilmiş kobalt tortusu kırmızı renk verir. Bunlar

üzerinde yazıldıkları madde soğuyunca kaybolurlar ama ısıyı tekrar görünce yine ortaya çıkarlar.

"Kurukafayı dikkatle inceledim. Dış kenarları –parşömenin kenarına yakın olan yerleri- diğerlerinden daha belirgindi. Isı her yerde aynı etkiyi göstermemişti. Bunun üzerine yeniden ateş yakıp parşömenin her tarafını alevlere tuttum. İlk başta kurukafanın ince çizgileri biraz daha vurgulandı; ancak deneyde ısrar edince kurukafanın tam karşı köşesinde ilk başta keçi sandığım bir şekil belirdi. Ancak biraz daha yakından inceleyince bunun oğlak olduğunu anladım."

"Sana gülmeye hakkım yok," dedim. "Bir buçuk milyon dolar gülünmeyecek kadar ciddi bir konudur, ama şimdi zincirinin üçüncü halkasının korsanlarınla bir keçi arasındaki özel bir ilişki olduğunu söylemeyeceksin umarım. Sen de bilirsin ki, korsanların keçilerle bir ilişkisi yoktur ve keçiler daha çok çiftliklerle ilgilidirler."

"Ama ben resmin keçi olmadığını söyledim ya."

"Oğlak olsun, ikisi de aynı şey."

"Bütün bütüne öyle denilemez," dedi Legrand. "Kaptan Kidd'den* söz edildiğini duymuşsundur. Bu hayvan resminin bir çeşit kelime oyunu ya da hiyeroglif imza olduğunu anlamıştım. İmza dememin nedeni parşömendeki yerinin bende bu fikri doğurmasıdır. Karşıt köşedeki kurukafa da aynı şekilde bir mühür ya da damga yerine geçiyor olabilirdi. Ancak bunların dışında bir şey yokluğu –benim hayalimdeki mektubun metninin olmaması beni çok huzursuzlandırmıştı."

* Kid İngilizce oğlak demektir.

"Mühürle imza arasında bir mektup bulmayı umuyordun herhalde.""Öyle bir şey işte. Doğrusunu istersen, gayet büyük bir servete yaklaştığım önsezisi vardı içimde. Bunun nedenini bilemiyorum. Belki de bu bir inançtan çok bir arzuydu. Jupiter'in böceğin som altından olduğu hakkındaki o saçmalaması hayallerimi etkilemişti. Sonra o raslantılar da olağanüstü şeylerdi. Bütün bunların yılın şöminede ateş yakacak kadar tek serin gününde olması ve ateş yanmadığı ve köpek de tam o anda içeri girmediği takdirde bunların hiçbirinin olmayacağı, kurukafayı hiç fark edemeyeceğim ve hazineyi ele geçiremeyeceğimiz birer rastlantı değil mi sence?"

"Devam et, sabırsızlıktan yerimde duramıyorum."

“Kidd ile arkadaşlarının Atlantik kıyılarında bir yere bir hazine gömdükleri konusunda ne kadar çok söylenti olduğunu biliyorsundur sanırım. Bu söylentilerin bir temeli olmalıydı. Ve bunlar o kadar uzun zamandan beri ve sürekli olarak gündemdeydi ki, bundan çıkan sonuç da gömülü hazinenin hâlâ gömülü olduğuydu. Kidd yağmaladığı hazineyi bir süre saklayıp sonra çıkarsaydı söylentiler bize böyle hiç değişikliğe uğramadan ulaşamazdı. Hatırlarsan anlatılan hikâyeler hep hazine avcıları hakkındadır, hazineyi bulanlar hakkında değil. Korsan parasını gidip alsaydı bu konu orada kapanırdı. Bence bir kaza, belki de hazinenin yerini gösteren kâğıdın kaybolması onu hazineyi ele geçirmekten alıkoymuştur ve bu durum adamları tarafından biliniyordu. Aksi taktirde hazinenin gömülü olduğunu bilemezler ve onu bulmak için yıllarca uğraşarak günümüze kadar gelen söylentilerin doğmasına neden olmazlardı. Bu kıyı boyunca önemli bir hazinenin bulunduğunu hiç duymuş muydun?”

“Hayır.”

“Kidd’in hazinesinin çok büyük olduğu iyi biliniyordu. Ben onun hâlâ gömüldüğü yerde olduğunu varsayıyordum; böylesine garip bir şekilde bulunan parşömenin kayıp definenin yerini gösterdiği umudu doğdu içimde ve bu giderek kesinlik kazandı.”

“Peki ama işe nereden başladın?”

“Ateşi biraz harladıktan sonra parşömeni yine alevlere tuttum ama yeni bir şey görünmedi. Bunun üzerine bu başarısızlığın derinin üzerindeki kirden kaynaklanabileceğini düşündüm; parşömenin üzerine ılık su döküp yıkadım, sonra onu kurukafa aşağı gelmek üzere teneke bir tencereye yerleştirdim, tencereyi kömür ateşinin üzerine oturttum. Tencere birkaç dakika sonra ısınınca parşömeni çıkardım ve üzerinde yer yer rakamlar gördüm. Bunun üzerine bir dakika daha ısıttım, sonuç işte karşında.”

Legrand parşömeni yeniden ısıttıktan sonra incelemem için bana verdi. Kurukafa ile keçi arasında kırmızı mürekkeple şu aşağıdaki satırlar vardı:

53++&305))6*;4826)4+);806*;48&8%60))85;;>8*;:+8&83(88)5*&;46(;8
8*96*?;8)*+(;485);5*&2:+
(;49562(5*4)8>8*;4069285);)6%8)4++;1(+9;48081;8:8+1;
48&85;4)485&528806*81(%9;48;(88;4(+?34;48)4+;161;:188;+?;

Parşömeni geri verdim. “Ama ben bundan bir şey anlamadım. Golconda’nın bütün elmaslarına sahip olmak bu bulmacayı çözmeme bağlı olsa yine de başaracağımı sanmıyorum.”

“İlk bakışta şekilleri öyle alelacele gözden geçirmekle güç gelebilirse de çözüm aslında o kadar da güç değil,” dedi Legrand. Bu karakterlerin bir şifre oluşturduğu tahmin edilebilir, yani bir anlam içeriyorlardır; ancak Kidd hakkında bilinenlerden onun pek karışık bir şifre yazamayacağını biliyordum Bunun basit bir şifre olduğuna ve bir denizci zekâsıyla yazıldığından anahtarsız okunamayacağına karar verdim.”

“Ve bunu gerçekten çözdün, ha?”

“Hem de çok kolaylıkla; aslında bundan on bin kat güçlerini çözmüşümdür. Koşullar ve bir tür kafa yatkınlığı beni bu tür bulmacalarla ilgilenmeye itmişti ve insan zekâsının başka bir insan zekâsının çözemeyeceği bir bulmaca yaratabileceğine inanmam. Birbirine bağlı ve okunabilen karakterleri saptadıktan sonra güçlük diye bir şeyle karşılaşmadım bile.

“Bu durumda –aslında gizli yazının söz konusu olduğu bütün durumlarda- ilk iş şifrenin hangi dilde yazdığını saptamaktır. Çözümün ilkeleri, özellikle basit şifrelerde, belirli bir lehçeye bağlıdır ve ona göre çeşitlilik gösterir. Genellikle çözüme kalkışan insanın bildiği bütün dilleri denemesinden başka bir seçenek yoktur. Ancak elimizdeki şifrede imza nedeniyle bu güçlük ortadan kalkmış oldu. ‘Kidd’ sözcüğü ile yapılan kelime oyunu İngilizce’den başka dilde yapılamaz. Bu olmasaydı çalışmalarıma Fransızca veya İspanyolca ile başlayacaktım. Ama bu durumda şifrenin İngilizce olduğunu kabul etmek zorunda kaldım.

“Kelimeler arasında boşluk olmadığına dikkat etmişsindir. Boşluk olsaydı iş nispeten daha kolay olacaktı. O zaman önce kısa sözcükleri ele alırdım, tek harfli bir sözcük bulunca (bu da çoğunlukla ‘a’ ya da I –ben- olur) çözümü garantiye almış olurdum. Ancak boşluk olmaması nedeniyle ilk adımım en çok ve en az kullanılan harfleri saptamak oldu. Hepsini sayarak şöyle bir liste yaptım:

33 tane 8
26 “ ;
19 “ 4
16 “ + ve)
13 “ *

12 “ 5
11 “ 6
8 “ & ve 1
6 “ 0
5 “ 9 ve 2
4 “ : 3
3 “ ?
2 “ %
1 “ >.

“İngilizcede en çok kullanılan harf e’dir. Ondan sonrakileri şöyle sıralayabiliriz: a o i d h n r s t u y c f g l m w b k p q x z. Ancak ötekilerden öylesine üstündür ki, onun asıl karakter olmayacağı herhangi bir uzunlukta bir kelime pek nadirdir.

“Şu halde daha başlangıçta bir tahminden öteye geçmiş bulunuyoruz. Bu listeden genelde bir yarar sağlanabileceği açıkça görülmekteyse de, biz bu şifrede ondan kısmen yararlanacağız. En çok kullanılan karakter 8 olduğuna göre onu doğal alfabenin e’si olarak kabul edebiliriz. Bu varsayımı doğrulamak için İngilizce’de çift e çok sık kullanıldığından –örneğin meet, fleet, speed, seen, been, agree gibi sözcüklerde olduğu gibi- onun çift olarak kullanıldığı yerlere bakalım. Burada elimizdeki şifreli metin çok kısa olduğu halde beş kere çift kullanılmış.

“Şu halde 8’in e olduğunu kabul edelim. İngilizcede en çok kullanılan sözcük ‘the’ olduğuna göre bakalım aynı sırada olan ve sonu 8’le biten üç karakter tekrarlanıyor mu? Eğer böyle bir tekrarlamaya rastlarsak bu üçlü grubun ‘the’ sözcüğü yerine kullanıldığını kabul edebiliriz. Bu ;48 karakter kümesinden yedi taneye rastlıyoruz. Şu halde noktalı virgülün t ve 4’ün de h harfi olduğunu varsayabiliriz. Böylece büyük bir adım atmış olduk.

“Bu bir tek sözcüğü çözerek başka sözcüklerin başlangıçlarını veya sonlarını da saptamış olmaktayız; örneğin şifreli metnin sonlarına doğru yer alan ;48 bileşimini alalım. Noktalı virgülün yeni bir sözcüğün başlangıcı olduğunu biliyoruz ve bu ‘the’dan sonra gelen altı karakterden beşini tanıyoruz artık. Şimdi bunların yerine harfleri yazalım ve bilmediğimiz harf için bir boşluk bırakalım –

t eeth.

“Burada ilk T ile başlayan sözcükle bir ilgisi olmadığını varsayarak ‘th’yı bir kenara bırakabiliriz; şöyle ki, bilinmeyen harf için bıraktığımız boşluğa

alfabenin hangi harfini koyarsak koyalım, arkasına th'yi kattığımız zaman anlamlı bir sözcük yaratamayız. Şu halde elimizde artık dar bir alan kalıyor

t ee

Bundan da alfabenin harflerini sırayla bu boşluğa yerleştirerek tek mümkün sözcük olan tree'ye (ağaç) varırız. Böylece r harfini de bulmuş olduk.

"Bu sözcüklerden kısa bir süre sonra yine ;48 bileşimine rastlıyoruz, onu da bunları izleyen sözcüğün ardına yerleştirince ortaya şu bileşim çıkıyor:

the tree;4(+?34 the,

ya da bildiğimiz harfleri yerleştirirsek:

the tree thr+?3h the.

"Şimdi bilinmeyen karakterler yerine boşluk ya da nokta koyarsak şöyle bir şeyle karşılaşıyoruz:

the tree thr...h the,

bundan da 'through' (arasında) sözcüğü hemen ortaya çıkıyor. Ancak bu buluşla + ? ve 3'le simgelenen o, u ve g harflerini de elde etmiş oluyoruz.

"Şimdi bilinen harflerle yeni bileşimler aradığımızda başlarda şöyle bir şey çıkıyor:

83(88, ya da egree,

bu da 'degree' (derece) sözcüğünün son kısmıdır. Ama bununla % ile gösterilen d harfini de buluyoruz.

"'degree' sözcüğünün dört harf ötesinde ;46(;88* bileşimine rastlıyoruz.

"Bilinen harfleri yazarak ve bilinmeyenlerin yerine nokta koyarak şunu elde ediyoruz:

th.rtee.

bu da akla hemen 'thirteen' (on üç) sözcüğünü getiriyor ve bize 6 ve * ile simgelenen i ve n harflerini sağlıyor.

"Metnin başına dönünce şu bileşimle karşılaşıyoruz:

53++&.

"Daha önceki gibi çevirdiğimiz takdirde bunun

.good, (iyi)

demek olduğunu anlıyoruz ki bu da bize ilk harfin A olduğunu gösteriyor. Şu halde metnin ilk iki kelimesi 'A good' dur (İyi bir).

"Kafayı daha fazla karıştırmamak için şimdi bulduklarımızı bir liste halinde dökelim:

5 = a

& = d
8 = e
3 = g
4 = h
6 = i
* = n
+ = o
(= r
; = t

Böylece en önemli harflerden onunu elde ettiğimize göre artık çözümün ayrıntılarına devam etmenin gereği kalmadı. Sana bu şifrelerin kolaylıkla çözülebileceğini ve bunu sağlamak için nasıl bir mantık yürütmek gerektiğini gösterdim. Şimdi sıra parşömende yazılı olan metnin çözülmüş şekline geldi. İşte o da şöyle:

"Şeytan koltuğundaki Bishops Hotel iyi bir cam yirmi bir derece ve on üç dakika kuzey kuzeydoğu yönünde, ana dalın doğuya yedinci dalında kurukafanın sol gözünden düz bir çizgiyle kurşunun indiği yerden on beş metre dışarda."

"Ama bulmaca hiç de çözülmüşe benzemiyor," dedim. "Bu 'şeytan koltuğu' 'piskopos oteli ve 'kurukafa'dan bir anlam nasıl çıkartılabilir ki?"

"İtiraf edeyim ki, ilk bakışta konu hâlâ ciddiliğini korumaktaydı. Ben önce şifreyi kuranın amacını göz önünde tutarak cümleyi doğal bölümlerine ayırdım."

"Yani noktalama işaretleri mi yerleştirdin?"

"Onun gibi bir şey işte."

"Peki ama bunu nasıl başardın?"

"Şifreyi yazanın sözcükleri böyle ara vermeden yazarak çözümünü daha da güçleştirmek istediğini anladım. Fazla zeki olmayan biri bunu yaparken olayı mutlaka abartacaktı. Metni yazarken normalde duraklama ya da nokta gereken yerde karakterlerini daha çok birbiri üstüne istif edecekti. Metne dikkat edersen beş yerde böyle aşırı bir istifleme göreceksin. Bu varsayımdan yola çıkarak şöyle bir sonuca vardım:

"'Şeytan koltuğunda Bishops Hotel'de iyi bir cam – yirmi bir derece ve on üç dakika- kuzey kuzeydoğu – ana dalın doğuda yedinci dalı –

kurukafanın sol gözünden aşağı –düz bir çizgi – kurşunun indiği yerden on beş metre dışarı.’”

“Buna rağmen ben hâlâ bir şey anlamış değilim.”

“Ben de birkaç gün senden farksızdım,” dedi Legrand. “Bu arada Sullivan Adasında ‘Piskopos Oteli’ diye bir yer olup olmadığını araştırdım. Ama herhangi bir ize rastlayamadım. Daha sistematik bir araştırmaya girdiğimde bu ‘Bishops Hostel’in Bessop ailesiyle bir ilgisi olabileceğini düşündüm. Bu ailenin çok uzun zaman önce adanın kuzeyinde eski bir konağı varmış. Hemen plantasyona gittim, orada çalışan yaşlı zencileri aradım. Kadınların çok yaşlılarından bana Bessops Kalesi diye bir yer olduğunu söyledi. Ama bu bir otel ya da meyhane falan değil, yüksekçe bir kayaymış.

“Kadına iyi bir para önerince biraz nazlandıktan sonra beni oraya götürmeye karar verdi. Kayayı fazla bir güçlük çekmeden bulduk, kadını gönderdikten sonra çevreyi inceledim. Kale düzensiz bir kayalar ve yarlar yığınıydı, kayalardan biri yüksekliği ile olduğu kadar diğerlerinden uzak ve tek başına oluşuyla dikkati çekiyordu. Onun ta tepesine kadar çıktım ve sonra da ondan sonra ne yapacağımı bilemeyerek öylece kalakaldım.

“Düşünüp dururken kayanın doğu yüzünde, benim durduğum doruğun bir metre kadar aşağıda dar bir çıkıntı gördüm. Çıkıntı elli santim boyunda, otuz santim kadar enindeydi ve arkasındaki kaya ile atalarımızın kullandıkları sandalyeleri andırıyordu. Metinde sözü edilen şeytan koltuğunun burası olduğunu düşündüm ve artık şifreyi tam olarak çözdüğüme inandım.

“’İyi cam’ın teleskop demek olduğunu anlamıştım. Denizciler teleskopa cam derler. Şimdi buradan teleskopla bakılması gerektiğini anlamıştım ve bunun için de kesin rakamlar verilmekteydi. ‘yirmi bir derece ve on üç dakika’ ile ‘kuzey kuzeybatı’nın teleskopun yöneltileceği yön olduğu açıkça belli oluyordu. Bu buluşlarımdan heyecanlanarak hemen eve gidip teleskopumu aldım ve yine kayaya döndüm.

“Çıkıntıya inince üzerinde ancak bir tek biçimde oturulabileceğini gördüm. Bu fikrimi doğruluyordu. Cep pusulamla yönü saptayıp teleskopu gözüme yerleştirdim. Yirmi bir derece ve on üç dakika ufuktan yüksekliği belirtiyor olacağı için teleskopu indirip kaldırarak doğru noktayı bulmaya çalıştım. Birden dikkatim diğerlerinden epey yüksek bir ağacın dalları arasına takıldı. Beyaz bir nokta görüyordum ama ilk bakışta bunun ne olduğunu çıkaramamıştım. Teleskopu iyice ayarlayınca bir daha baktım ve

gördüğümün bir kafatası olduğunu fark ettim. Ondan sonra artık sırrı çözdüğüme emindim."

"Peki, Bishops Hotel'den çıktıktan sonra ne oldu?"

"Ağacın yerini tespit ettikten sonra eve döndüm. Ancak şeytan koltuğundan ayrıldıktan sonra o daire şeklindeki açıklık kayboldu; arkama döndüysem de bir daha göremedim. Bence bu işin en büyük kurnazlığı daire şeklindeki açıklığın sadece kayadaki o çıkıntıdan görünüyor olması.

"Bu yolculukta Jupiter de yanımdaydı, hiç kuşkusuz birkaç haftadır süregelen dalgınlığımı görmüş ve beni yalnız bırakmamaya özen göstermişti. Ancak ertesi gün çok erkenden kalkıp onu atlattım ve doğruca ağacı aramak üzere tepelere gittim. Uzun araştırmalardan sonra buldum. O gece döndüğümde uşağım beni dövmeye kalkıştı. Serüvenin gerisini sen de benim kadar biliyorsun."

"Herhalde ilk kazıda aradığını bulamamanın nedeni Jupiter'in aptallığı ve böceği kafatasının sol gözünden değil de, sağ gözünden atması oldu."

"Çok doğru. Bu kazığın saptanmasında beş santimlik bir sapmaya neden oldu. O zaman da definenin gömülü olduğu yerden çok uzaklaşmış oluyorduk. Benim definenin oralarda bir yerde gömülü olduğuna o inancım olmasaydı bütün emeklerimiz boşuna gidebilirdi."

"Kurukafayı kullanmak, kurşunu gözünün içinden düşürmek falan Kidd'in aklına korsan bayrağından gelmiş olmalı. Parasını bu uğursuz bayrağın aracılığıyla geri almak istemesinde şairce bir tutarlılık var sanırım."

"Belki; yine de ben şair tutarlılığı kadar sağduyunun da bu işte payı var diye düşünüyorum. Şeytan koltuğundan görülebilmesi için oraya yerleştirilecek şeyin küçük ve beyaz olması gerekirdi ki, beyazlığını korumadan ve her türlü hava koşulunda daha da beyazlaşmada insan kafatası üstüne bir şey olamaz."

"Ya senin o tavırların, böceği öyle sallaman, o ne garip bir şeydi. Aklını kaçırdığına inanmıştım. Ve kurukafadan bir kurşun değil de böceği atmak neden?"

"Doğrusunu istersen senin benim aklımı kaçırdığım korkularına içerlemiş ve seni sakin bir şekilde, olaya biraz esrar katarak cezalandırmaya karar vermiştim. Bu yüzden böceği ipin ucunda salladım ve ağaçtan aşağı sarkıttım. Senin böceğin çok ağır olduğunu söylemen bu fikri aklıma sokmuştu."

“Anlıyorum; şimdi benim kafamı kurcalayan bir tek şey kaldı. Çukurda bulduğumuz iskeletler neydi acaba?”

“Bu soruya ben de ancak senin kadar yanıt verebilirim. Ancak onları açıklamanın bir tek yolu var; yine de böylesine bir vahşete inanmak korkunç bir şey. Kidd –eğer bu hazineyi gömen Kidd ise- bu işte yardıma ihtiyaç duymuştu. Ancak işin ağır kısmı sona erince sırrını paylaşanları ortadan kaldırmanın gerekli olduğuna inanmış olmalı. Belki de arkadaşları henüz çukurun içindelerken bir iki topuz darbesi yeterli olmuştur, ya da sekiz on darbe indirmek zorunda kalmıştır, kim bilir?”

YAZAR HAKKINDA

ABD'li şair, öykü yazarı ve eleştirmen olan Edgar Allan Poe, 19 Ocak 1809'da Boston'da doğdu. 7 Ekim 1849'da Bartimore'da öldü. Yapıtlarıyla korku edebiyatı ve polisiye türünün gelişiminde önemli bir rol oynayan Poe, dünya çapında ün kazanan ilk ABD'li yazardır.

Poe, şiirlerinde ortaya koyduğu müzikal yetenek ve öykülerindeki dramatik anlatım sayesinde dünya edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Nesnel ve kendiliğinden bir üslupla yazdığı yapıtlarında kendi düş gücü ve gelişmiş tekniğinde önemli bir payı vardır.